

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

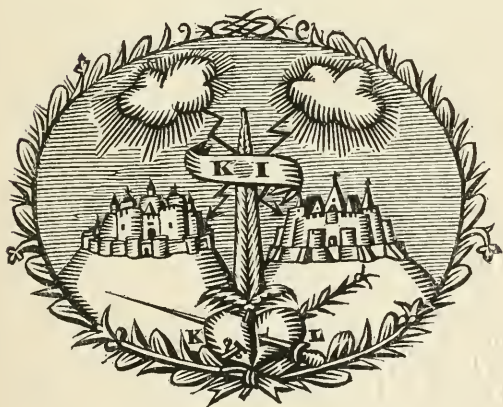
TÜNDÉRVÖLGY

SZÉPLAK * A ROM
A KÉT SZOMSZÉDVÁR
A DÉLSZIGET

I R T A

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

G Y O M Á N

nyomtatott Kner Izidor betűivel

1 9 2 1.

LaEur

V9545tun

614734

8.7.55

TÜNDÉRVÖLGY

EGY ÉNEKBEN

1 8 2 6.

Mit tudtok ti hamar halandó emberek,
Ha lángképzeldés nem játszik veletek?
Az nyit mennyországot, poklot előttetek:
Bele néztek mélyen, s elámúl lelketek.

Én is oly dalt mondok világ hallatára,
Melynek égen, földön ne légyen határa,
Amit fül nem hallott, a szem meg nem jára,
Azt én írva lelém lelkem asztalára.

Csaba Bendegúznak volt hadverő fia,
Béke napjaiban most nem csatáz vala;
De benn volt szívében szerelem dárdája,
S mélyen gyökeret vert, mint hegyi nagy szálfá.

Az elől bujdosott setét rengetegben,
De nyugtot nem talált vadak üzésében;
Ledőlt elfáradtan a fakadó gyepen,
S bár elszűnyadt, a bú ébren volt keblében.

Hallgassátok tehát Csaba kiáltását!
Hegy, völgy! halljad te is, keserű panaszát;
Fájdalmak szakasztván nehéz rövid álmát,
Fejét fölemelé s így nyitá meg ajkát:

„Kicsoda keltett föl engemet álmombúl?
Kicsoda ébresztett rövid nyugalombúl,
Hogy keblem dobogjon oly rémítő vadúl,
Mint amely paizsra nehéz nagy dárda hull?

Hogy megint megtudjam, ki a bajnok Dalma,
Kicsoda Dalmának ragyogó leánya,
Dalma leányának mily ékes orcája,
S ékes orcájánál kedvesb mosolygása?

De minek tudom én hasztalan ezeket?
Döngöre birja a kised szűz kezeket,
Az édes ajakat s érte égő szívet:
Szerencsétlen Csaba nem birja ezeket.

Te büszke Döngöre! Karadó nagy fia,
De bár lennél tüzes déli sárkány fia,
Jőnél csak előmbe, porrá zúzva hagyna
Dárdám a mezőben, s apád megsíratna.

De bús halálod is nekem nem nagy remény;
Azért a szép Jeve nem lenne-e kemény?
Csak te vagy előtte nyomos, s kedves szemfény,
Én setét s könnyű, mint szélvészben egy fővény.

Azért Döngöre! én nem bántlak tégedet,
Vidd haza békével ifjú szerelmedet;
De mikor násznéped lakomnál lépeget,
Busongó Csabával ne láttasd szépedet.

Boríts hosszú fátyolt termete bájára,
Dalt ne mondass vele napod vigságára:
Benn a bús teremben megláthatná Csaba,
Meghallaná dalát, s szíve megszakadna.

Vagy vidd haza őtet éjnek kezdetével,
Tengeri nagy szélvész közelgetésével,
Hogy szépséges arcát setét éj rejtse el,
Dala örömhangját szélvész ragadja el.

Mégis — ne borítsd be arcát fátyolával,
Ha betekint hozzám szép pillantásával,
Setét lakomban is világos lesz avval:
Ne borítsd be őtet rojtos fátyolával.

Elejbe kimegyek apám tereméből,
Vizet viszek neki friss forrás öléből;
Virágfüzért a völgy hímes mezejéből,
De könyvet szememben szívem rejtekéből.

Talán megnézi majd fakadó könyvemmet,
Mikor issza fényes csigából vizemet;
Mikor kis kezével veszi füzéremet,
Tán megnézi vérrel fakadó könyvemmet.

De mily gyermek mondá bolondúl ezeket?
Nem Csaba szájából jön e lángképzelet;
Csaba nem hiú szót, seregeket vezet,
Egy ingerkedő rém súgá mind ezeket.

Haj! nem te vagy Csaba, ezt te magad mondád,
De zúdúlj rengeteg! ne halljad meg szavát,
Ne halld, ne viszonzod hegy, völgy riadását!
Ő maga hadd vigye, s hallja csak panaszát.“

Így szólt ifjú Csaba, s réz pajzsát megüté,
S magasabban üté dárdáját ég felé,
Futottak a vadak tőle mindenfelé,
Ő ment az erdőben, s ment mind inkább belé.

De nyelves Kalatár hegyre futamodék,
 És a rengetegben kiáltása hallék:
 „Csaba, te fél Csaba, te vadnak martalék!
 Hova futsz? hogy hílak, szinte megrekedék.

Csak hasztalan futod a tágas ligetet,
 Döngöre ott vár rád habos Volga mellett,
 Hogy özönbe vesse siralmas fejedet;
 S ha nem jósz, maga jó: itt is porba fektet.

Jeve hasztalanúl siránkozik hozzád,
 Neked nem a csata, setét berek hazád.
 Mégis Döngörétől előbb törik dárdád,
 Aztán megyen Jeve Döngörével tovább.“

„Jeve megy?“ szól Csaba, és megállapodik,
 De haragos szeme nagyokat villámlik.
 „Ki vagy te?“ meg így szól, és meg-megrázkodik,
 Amint füleiben szép Jevéje hangzik.

„Ki vagy te, vad hírnek ordító szája,
 Durva Döngörének durva katonája?
 De vigy hírt uradhoz szavaid díjába’,
 Megmondhatd, milyent üt hős Csaba dárdája.“

Igy szólt, s dárdanyéllal amaszt hátban üté,
 Az is a szaladást nem igen felejté,
 Háta ropogását Döngöréhez vivé,
 És átkokat morgott Csaba feje fölé.

Csaba is erdőből, mint a vízzakadás,
 Kimene, és futa merre volt a zajgás,
 Messze kicsillámlott fegyvere: csattogás
 Terjedett útjában s rettentő dobogás.

Nagy két vállán haja habozva repdesett,
S mint, mely köd beborit nyugatot, keletet,
A zajgó vidékre oly setéten nézett,
S vive nagy szivében halált és életet.

Életet magának és a szép Jevének,
Haragot és halált vitéz Döngörének;
Halált és haragot mind ő ellenének,
De kedvet, életet magának, Jevének.

„Áldott Jeve, így szólt; nem hagytál el engem,
Azért kellett téged mind eddig szeretnem.
Ha nem hízelkedik merész képzeletem:
Te szerettél, és csak úgy csaltak meg engem.“

Igazán Döngöre megcsalta hős Csabát,
Jevéhez rossz hirrel hordogatta szavát,
Jelenté Jevének Csaba nagy haragját,
Jeve félt, s azért nem mutatá meg magát.

De Döngöre vadúl Dalmát megkötteté,
Leányát kísérve magához viteté,
Kitünnén, hogy mind azt csalárdúl mívelé,
Nem volt más tett hátra, mint az erőszaké.

Azért küldött büszke követet Csabára,
Bizván szerencsáját súlyos vas karjára,
Hogy ha őt ledönti kedvese láttára,
Hírt s szerelmet vigyen őse hajlokába.

Most, mint gyászos napnak siralmas hajnala,
Jeve kísérők közt úgy közelít vala,
Lehajtott bús fején meglebbent fátyola,
S látszott szép orcája csak gyengén általa.

Még sem olyan gyengén, hogy ne lássa Csaba,
Ő a kísérekhez mennydörgő szót ada,
Mennydörgőbb dárdával rájuk lerobbana,
S megfutott előtte Döngöre vert hada.

Csak maga nem futott Dalma szép leánya,
Szólt, és könnyüitől ragyogott orcája:
„ Ó ha megvetettél, hősök unokája!
S haragod Jevének szerelmét elzárja,

Légy oltalmazója legalább éltenek,
Add vissza ősz apját elhagyott Jevének.
Ne zengje bajnokok előtt büszke ének:
Csaba szeretője rabja Döngörének. “

Igy szólván leborúlt, térdét általfogá,
Csaba őt lábától melléhez ragadá,
Nem szólott: szavait bánat s öröm fojtá,
Nem szólt: szavait egy könnynek általadá.

Még sokáig tartá a lányt kebelében,
Mintha elkapását sejtené szívében,
Fejét lehajtotta hozzá szelídebben,
S haja keveredett hajával szélteben.

De csakhamar ismét nevelé haragját,
Álnok Döngörének esküvé romlását,
Háromszor rettentőn megüté paizsát,
Háromszor felelé hegy, völgy vissza hangját.

S hada, mint felhőből leszálló sassereg,
Vagy mint nehéz szikla, mely völgybe hengereg,
Úgy jött, s más részről mint pusztító fergeteg
Jöve Döngöre is, s vele nem kis sereg.

„Kicsoda áll ellent Karadó fiának?
Kicsoda sereget vezető karjának?
Feje előbb esik lábaihoz annak,
Mint égből mennykövek földre hullanának.“

Így szól nagy kevélyen Csaba boszujára,
Rá zúg a két sereg iszonyú szavára,
De ő odább megyen, s így szól utójára:
„Nincs nekem más harcom csak az egy Csabára.

Csaba te bujdosó! hogy mertél kijőni?
Azért hogy Jevére kezét mersz nyujtani,
Rajtad vén keselyű fog törvényt tartani,
Mikor fiainak vesédet osztja ki.“

Szólna még, de Csaba ifjú erejében,
Megrázzván a dárdát fölemelt kezében,
Kiveté, s elment az szélnél sebesebben
Mégsem oly sebesen, mint ő volt mérgében.

Döngöre meghajolt előle fejével,
Mégis megütötte sisakját hegyével,
Leesett a sisak lobogós diszével,
Döngöre megrendült, bánattal telvén el.

Csaba megállt búsan néma haragjában,
És megnézé Jevét még egyszer harcában;
Kedves tekintetét elvivé magában:
Hogy rontsa Döngörét annyival ádázban,

De fölvevé addig Döngöre a dárdát,
És megdobá vele Csaba rézpaizsát,
S még vete egy dárdát, nem hogy ölje Csabát,
De megölje avval Dalma szép leányát.

S a két dárda elment szörnyen egymás után,
Halovány félelem ült a lány ajakán.
S míg Csaba ment, mint a bántott hím oroszlán,
Halál jött Jevéhez Döngöre dárdáján.

Halál; de leszáll a Nap ragyogó fia,
Tündér ruhájával Jevét betakarja,
Erős karjaival emeli magasra,
Túl a napon egy szép ligetes csillagra.

Ott itatja őtet édes mézitallal,
Kezeit csókolja forró ajakával;
De olyant, mint Jeve, mindez nem vigasztal,
Földre kívánczik könye záporával.

Azonban a földön harc van két hős között,
Az erős Döngöre s tüzes Csaba között,
Vágják, verik, egymást, s az összeütközött
Kardok villámlanak gyors kezeik között.

Kicsoda áll ellent Csaba vágásának?
Kicsoda Döngöre mennyköves karjának?
Senki sem, csak Csaba áll meg vágásának,
S visszavág Döngöre puszta homlokának.

Leesik a nagy hős, még nagyobb estében,
Kiterjed a földön egész termetében,
Keményen hordozá kardját életében,
Fogva tartá most is hűlő tenyerében.

De győző Csabának nincsen mit örülni,
Látja szerelmesét magas égbe tűnni.
Hasztalanul vannak öldöklő fegyveri,
Az erő, mely Jevét viszi, nem emberi.

Leereszti kardját vérengző kezével,
Földet eget megnéz rettentő szemével,
Minden homályba dől setétes néztével,
S a föld ing alatta ingó nagy fejével,

De most fölemeli fejét búsultában,
Lesújtja a kardot őrült haragjában.
Milyen a vad állat dúlt fészke tájában:
Oly iszonyú Csaba, szíve szakadtában.

Elszórja kalpagát rengő cimerével,
Elveti paizsát tündöklő rezével,
Letépi párducát, és messze veti el,
S megüti homlokát öldöklő kezével.

Szörnyű dobogással nagy mellét is veri,
Ismét szemét a nagy égre, földre szegi.
Végre hol Döngöre vérét a föld nyeli,
Temérdek testével magát porba veti.

És ül vad bánatban megölt társa mellett,
Némán áll a két had két bús vezér felett,
Csaba mutat köztök egyedül életet,
Szól, és minden szava ordító rettenet:

„Mért kellett kardomnak reád csattannia,
Te vitéz Döngöre, Karadó nagy fia?
Inkább volnék magam bús földben annyira,
Hogy szemembe napnak ne hatna sugara.

Nem voltál te soha gonosz ellenségem,
Tudtam mikor jöttél haraggal ellenem.
Lehetett magamat dárdádtól védenem;
De ez jó s eltűnik: őt meg nem sérthetem.

S most himes pamlagon szép Jevével pihen,
Szerelme szavait susogja csendesen,
Ajkát ajakához emeli hevében —
Ne higy szavainak ó én szerelmesem!

Ne higy hízeltkedő tündérek ajkának:
Elhervadsz keblökön, aztán megtagadnak,
S csúfja léssz örökké nemednek, hazádnak,
S csúfja és keserve szerető Csabának —

De minek beszélek üres levegőhöz?
Nincsen halandónak szava tündér fülhöz,
De van hadviselő karokban oly eszköz,
Mely bizvást közelít tündéres erőhöz.

Azért, megölt bajtárs, nyugodjál véredben,
Nem sokára én is itt fekszem e helyben,
Vagy még lebujdosom föld alá mélyebben,
Ha nem boldogúlok veszett örömemben.“

Monda, s nagy erőben a földről fölkele.
Megörült és zúgott a két sereg vele,
Ő megállt helyében; de lángban járt szeme,
S benne ült szívének rettenetessége.

S így szólt tovább nézván az álló seregre,
És kardját fölütván a magas egekre:
„Esküszöm az erős hadak istenére!
Esküszöm őseim vitéz nagy nevére!

Nem jövök előbb meg s másképp mint Jevével,
Fölverem a tündért apám fegyverével,
S bár lenne tovább, mint gondolat mehet el,
Én elmegyek hozzá, s megjövök Jevével.

De tudom a tündér titkos gyűléseket,
Setét erdős völgyben tartják ők ezeket,
S mert az ég nem szenved földi örömeket,
Ide járnak, földön töltvén az éjeket.

És te ravasz tündér! bár légy isten fia,
A haragos hadak istenének fia,
Ki kell még kardomat karodnak állnia,
Aztán mehetsz bízvást szép Jevével haza.

És ha erősebb vagy földi fegyverekkel,
Bírd a szép jutalmat boldogul, békével;
De tudom, ha harcolsz földi fegyverekkel,
Mint villám a szirtet csattogva verlek el.

S bizony felkereslek éjfél kezdetére,
Hatalommal ütök rád és életedre,
Ezt esküszöm vitéz őseim nevére,
Esküszöm az erős hadak istenére.“

A két sereg akkor öszvekeveredett,
Döngöre halálán nagyon keseredett;
De béke szavával egymáshoz érkezett,
Mert csak a két vezér, míg élt, ellenkezett.

S most ezek betevék Döngörét sirjába,
Zászlót és ravatalt tevének halmára.
De Csaba fölmehe Dalma hajlokába,
S hogy megoldja őtet, közelít hozzája.

Aggott Dalma hallá már a bús híreket,
Nem hagyja oldani a kötött kezeket:
„Hagyd kötve, így szólott, ó Csaba e kezét,
Hogy Jeve elveszett, tán csak ez vétkezett.

Mert Döngörét jókor innen ki nem tiltá,
Döngöre őt azért vadúl megfogatá,
Dárdáját Jevéhez halálosan sujtá,
S míg te harcolsz vele, tündér szabadítá.

Azért nem ok nélkül bírja őt a tündér,
Mert kit nagy bajában halálos végzet ér,
Az már nem emberé; ha szabadulást kér,
S nyer az égtől, ahhoz tartozik mint rabbér.

De te menj el a nagy Kármán kardvasával:
Az megbirkózhatik főbbek hatalmával,
S ha föltalálod őt, s rajta üthetsz avval,
Annyi mint ha ember küzd ember fiával.

Azért, ha erősebb vagy, elejted őtet.
Ha ő erősebb lesz, ő ejt el tégedet.
De akkor nem látják szabadon e kezét,
S gyászos lesz hírében a Dalma nevezet.“

Keservesen így szólt. Az ifjú nagy szive
Forrott és habozott, mint vad tenger vize,
Mégis az öregnek utóján engede,
Kötözve hagyá őt, és más kardot veve.

Vevé nagy Kármánnak kardját paizs megül,
Hol meztelen hevert ragyogva egyedül,
Képek voltak metszve hátára kétfelül,
Irtóztatók: Csaba megborzadt ezektül.

Egy kisdud oroszlán és körmös sas között,
Esdeklő szép leány kötve két tűz között,
Egy bujdosó anya, kit fia üldözött,
De Hadúr tiltólag állt mind ezek fölött.

Más részről ismét állt hadak nagy istene,
Lábánál a sas és oroszlán pihene,
Anyja kezében ült a kisdéd, s nevette,
A rossz fiu éggett, s a lány kért érette.

Ezek voltak Kármán kardjának képei.
Csaba nagy csattogva hüvelyébe veti,
Serényen süvegét és mentéjét veszi,
S magát, bucsút vevén, Ragadóra veti.

Ragadó, mint sólyom, könnyen járt alatta,
S ő elment egyedül veszélyes útjára,
Elment a titkos völgy borzasztó tájára,
Nem hallgatott holló- s varjúkárogásra.

Varjak, hollók mentek elejbe, mint vizár,
Zúgván és csevegvén: Csaba borzada bár,
Tovább ment, s hol balról áll magányos határ,
Ott röppent elejbe jövendőlkő madár.

Kétszer csattogtatá szárnyát a ló előtt,
S iszonyút visított habos feje fölött,
Harmadszor is úgy jött, s ment hogy érne felhőt.
De Csaba megbúsult, s nyállal utána lőtt.

Leesett a bús hír visító madara,
Rá a hollósereg nyomban lerobbana,
Marakodva mentek miatta egymásra,
Csaba ment, nevetvén madarak harcára.

De most erdőhöz ért: setét lett utában,
Lassu moraj hallott a völgy távolában,
Akadozott a ló félénk futásában,
De ura meghajtá s halada bizvábban.

S most áldozott le a hevítő napvilág:
Rengett és suhogott a fákon minden ág,
S mintha két fergeteg vadon tengerre hág;
Egyszerre oly szörnyű lett a magányosság.

Bátrabb madarak is a tündérvölgy felől
Vijjogva szárnyaltak fias fészkeikből,
A nagy sas nem ült meg fia mellett belül,
Fenn állt, s borzadozott kis ágon egyedül.

De meg nem maradtak ott a többi vadak,
Sívó kölykeiket vívén, mint vert hadak,
Sűrű csörtetéssel messze elfutottak;
Oly szörnyű volt éjjel a tündérvölgyi lak.

Itt egy róka bajjal martalékát huzá;
Rajta ment a farkas, s vele megtapodá;
Itt a morgó medve kölykeit faldosá,
S hurcolá egy helyről nagy bajjal máshová.

Csaba Ragadója remeg e nézéstül,
De félnek a vadak Csaba fegyverétül,
Kitérnek előle gyorsan mindenestül,
Maga bátor a hős, s nem retteg semmitül.

Jeve s Dalma ötet nem hagyják rettegni,
S bár lenne akadály és baj százszor ennyi,
Mint megdőlt habokon a tenger isteni,
Úgy át merne rajtok Csaba szive törni.

Most egy medvekölyket véletlen tiprata,
Nyöszörögve kiment szegénynek párája;
De két lábon állva jött a bőszült anya,
Csaba is megfordult dárdával hozzája.

Morgott a vad állat, setét szája poklát
Szörnyen nyitogatván, körmölni ment Csabát;
De Csaba rá hajtván serény Ragadóját,
Végig veré veszett torkában dárdáját.

Körüle ugrálva sívó medvekölykek,
Megölt anyjok miatt, bús pártot ütöttek;
De ők is Ragadó körme alá estek,
Csaba ment, dárdáján folyván a vércseppek.

S alig ment, sziszegve jött a kigyósereg:
Ez vékony testével könnyen tovább pereg,
Amaz karikába fonódva tekereg,
Sok, fejét emelvén, mozog rémitőleg.

Mind ezek közt Csaba szerencsésen halad,
Elfutnak a kígyók, s bőrök hátra marad;
Setét lesz azonban, de Csaba csak halad,
S most döbbenik szive, midőn maga marad.

„Magam vagyok tehát, így beszél magának,
S a fenevadak is egyedül hagyának?
De menjenek. Csaba elég lesz magának,
Elég viszálkodó Tündér hatalmának.

Vagy nem szép Jeve az, ki szenved e helyen?
És micsoda ember, aki érte megyen?
Én Csaba vagyok az, s inkább sirom legyen
Vad farkasok gyomra, mint Jeve szenvedjen.“

Igy szólván Ragadót vén tölgyfához köté,
Véres nagy dárdáját mélyen földbe üté.
„Rohadj itt, úgy monda, dárdám; és senkié,
Vagy légy ismét hozzád visszatért uradé.“

Ezt mondván nagy Kármán kardjával elmene,
S minden lépésével nagyobb lett ereje.
Alatta morogva föld is megrezzene,
Amint nagy erőben halada fölötte.

Mint felhő mentében naggyá nevededik,
S erejét bele folyt villámok nevelik:
Úgy Kármán vasától Csaba erősödik,
S halálos csapásra karja nehezedik.

De most megállt a völgy sikamló partjánál;
Soha szem még szebbet nem láthatott annál:
Messze terjedt, s mintha fél tojást vizsgálnál,
Oly rendesen s szélén sűrű nagy tölgyes áll.

Közepén halom kél, virágos szép halom,
Egyedül húsz öles cédrus áll a halmon,
Alatta kis patak folydogál szabadon,
S zúgó habjaival terjed holt nyugalom.

Azonban fölkelnek az éjnek csillagi,
Őket bús orcával fényes hold vezeti,
Fák tetején ülnek a hegy szélvészei,
A legmagasbikat három sárkány üli.

Az ifju néz s bámúl, s körül tovább megyen,
Hogy a völgybe könnyű menetele legyen,
S ím egyszerre zendül a környék rémesen,
És minden kis forrás megindul a hegyen.

Indul s növekedik bujdosó patakká,
Patakból dagadoz sebes áradattá,
S hegy völgy ordít bele, amint szalad alá,
Változván haragos féktelen csodává.

Csak alig tartja meg vitéz Csaba magát,
Mosván az áradat meredő bokáját,
Megáll mégis fölebb huzogatva lábát,
Látván tóvá lenni tündérvölgy patakát.

Nem is tóvá, setét hullámos tengerre,
Vize tündérvölgyet csordultig betölté,
Félig állt vizéből a cedrus ég felé,
Sudaras szép fejét szellő meg nem éré.

De most leröpült a sárkány két fiával,
Az elállt viharok szörnyü hatalmával.
Alattok vad szélvész harcolt a hullámmal,
Ők fölül repültek hármas csattogással.

Zúgó fenekéről fölfordúlt az özön,
Eloltott minden fényt a magas égből,
Hajlott és csikorgott a cedrusfa közön,
Setéség lett urrá ékes tündérvölgyön.

Setéség rémarcú szülötte az éjnek,
Melytől ily zavarban halandók rettegnek.
Megröppent a sas is fölötte fészkének,
S csak alig parancsolt szive félelmének.

Háromszor kiterült fekete szárnyával,
Háromszor állt vissza anyai gondjával;
De bátran állt Csaba Kármán kardvasával,
Bátran hős szívének nagyobb hatalmával.

Csak bánatban égett s epedő várásban;
S mintha a vad tengert széllel harcoltában
Meg akarná inni hallatlan szomszában;
Oly nyugtalan vala körüle jártában.

De most fiaival félre tért a sárkány.
Morogva elállt a szélvész nagy fák ormán.
Kékes boltozattal látszott az ég tisztán,
S hold, csillag kiderült gyönyörű határán.

Még a víz hánykodott nagyságos mozgással,
Lassan nagy hullámot forgatván hullámmal,
Végre csendessé lett ezüst ragyogással,
S látszott a fa benne hosszú árnyékával.

Tiszta hab buggyant föl fának árnyékában,
Tenger szép leánya a hab tisztájában,
Fehérből a habnál, és tisztább magában,
Följőve mosolygó ártatlanságában.

Ezelőtt mélyen ült tenger fenekében,
Apja erejével országolván ott lenn.
Kis aranyhalait eteté jó kedvben,
S úszó szörnyetegek játszottak körében.

Vízi borjak és a mélység órijáshala,
A harapós farkas s emberevő cápa
Együtt mulatoztak, szelídek általa,
S szép lábai alá minden borúl vala.

Volt a nagy mélységben vízfalú tereme,
Kis csillag ragyogott fölül közepette.
Körül a falakban szép csigák serege,
És gyöngyök villogtak gyönyörűségére.

De szabadon s tükrül állott a bal oldal.
Ott játszott a lányka tűnő árnyékával,
Megérni kíváná ajkát ajakával,
Hasztalan! betelt az hideg víz habjával.

Ez most egy forrásnak akadván vizére,
Felszökött mélységből a szép föld színére,
S midőn itt szokatlan szemmel körülnéze,
Kevés lett ez árvíz szilaj öröme.

Elindult, meg-megállt vizet hasogatva,
Fickándott, mint folyam legifjabbik hala,
Míg az új szépséghez lassankint szokhata,
Repesett, dobogott habos bal oldala.

Szabadság! nem tudott, de érzett tégedet.
Gyengéd ajaka még nem mondta nevedet,
De midőn általad föbben emelkedett,
Örömében onta legelső könnyeket.

Végre félijedve megállt a víz felett,
Hosszasabban nézte a földet és eget,
Megnézé közelebb a fakörületet,
S titkos új vágyódást magában érezett.

S mintha kis kezei éppen áldoznának,
Fölemelve tiszta vizet mutatának
A körülálló fák rendes szép sorának,
Tiszta vizet az ég ezer csillagának.

Szűz fejét egy kissé fölvetvén így álla,
Mintha mondaná: „Ó egek szép orcája,
S eddig nem látott part gyönyörű sorfája,
Üdvözlek én, tenger kék szemű leánya!“

S szomorú lőn, midőn a mennyek csillagi
Nem jövének hozzá fényökkel játszani,
Midőn láta mindent mozdulatlan állni,
Vissza kezdett ismét öröme szállani.

De most kitért lassan az özön szélére,
S maga nem vigyázván s tartván semmijére,
Önkényt bomlott haja gyenge szemérmére,
S végső fodraival lábszárához ére.

Ott megállt egyedül a vizes part élén,
Csiklandó talpait lágy füvek emelvén,
Csaba háborodott e látás szépségén,
Tiltott gondolaton szive megdöbbenvén.

De maga így szólott büszke nagyságához:
„Valjon mi az ami engem e helyre hoz?
Az-e, hogy valamint tündér halandóhoz,
Úgy nyúljak magam is tündér szép leányhoz?

Bizony! akkor engem méltán kinevetnek,
Kiknél dicsekedtem, a bátor seregek.
Akkor lever átka hadak istenének,
S kikre megesküdtem, ősim nagy nevének.

Akkor ősz Dalmának kötve marad keze —
Vagy e kísértettől szaladnom kellene?
Nem! nem! ez segítsen, ily szépséggel tele,
Nem állhat e tündér kértemnek ellene.“

Ilyen gondolattal közelít hozzája
De a megijedt lány remegve hátrála.
Csaba szólt: „Ó tenger kék szemű leánya!
Ne fuss, nem vagyok én fellegek sárkánya.

Csaba, hős Bendegúz vitéz fia vagyok,
Fájdalmam és lelkem gyötrelmei nagyok.
Lánykámat ölelik orzó tündér karok,
Mondd meg égi szépség! rájok hol találok?“

Megállt a kis leány Csaba szép szavára,
Közelebbről nézvén kedves orcájára,
Örült, hogy rátalált termete mására,
Örült a hangnak, de hang nem jött ajkára.

Oda ment és égő szemét megpillantá,
Ajkat ajakával egybe hasonlítá,
S midőn az első csók vált kis csattanássá,
Vigada, és a hőst magához szorítá.

Égett, fagyott a hős, mint hegyi nagy szálfá,
Mikor vad tengernek fürgetege rázza,
Megrázkódott egész teste alkotmánya,
S visszatért előbbi kemény nagyságára.

„Mit akarsz te velem, incselkedő leány?
Igy szóla, szépséged veszedelmes csalt hány,
Nem felelsz, kérdésem előtted csak hitvány,
De magadhoz vonzasz félre csalogatván.

Felelj, vagy menj tova!“ És a bús leányka
Visszarezzent Csaba ijesztő szavára,
Most jött legelőször jajszó ajakára,
Elment, s bús habokat öltözék magára.

Csaba későn báná, hogy keményen beszélt,
De jött a sárkány most hozván ég felhőjét,
Beborítá avval tündérvölgy tetejét,
S lobogni engedé a villám erejét.

Lassú mormolással a víz elenyészett,
De benn nagy zúgással tündér gyülekezett
Kezdődött: egy nyílás volt, mely bévezetett,
Máshol szörnyen feküdt köd s villám őrizet.

Szélről a fák mellett egy villám futkosott,
Szakadatlan körül hordoza vad lángot.
Sok közepett gyorsan s szabadon kigyózott,
S tündérvölgy fölébe égő tetőt húzott.

Délről volt a nyilás veres boltozattal.
Ott állt a sárkány két tarajos fiával;
De most a vén maga fölment vad haraggal,
Hogy megharcoljon a felhők madarával;

Mert élő állatot nem szenvedett körül. —
Csaba e látásra gyorsan útra perdül;
Előle fut egy a sárkányfiak közül,
A másik vasától ketté vágva eldül.

A vén sárkány megjő szomorú sivásra,
S látván, hogy az egyik futva tovább áll,
Iszonyú mérgében rá hágdos nyakára.
S ezt is megeszi a másiknak torára:

De Csaba már benn van a kék kapu alatt,
Bántatlanul tovább nagy erőben halad,
Még is kissé megáll a vízkapu alatt,
S fagyosan fut lelkén rémitő gondolat.

A vízkapu hosszan magas boltozattal,
Mint kemény márványból faragott sima fal,
Áll legvégül s benne emberevő nagy hal
Látszott heverni a szörnyek táborával.

Ott megállt az ifjú, és már megmoccana
A háborgó tenger rettenetes hala,
De a kék szemű lány elejébe áll,
S Csaba menésének szabad nyilást hagyta.

Néma köszönettel nézett rá hős Csaba.
De az magát búsan elrejté a habba,
Mintha mondaná: „Ó kemény ember fia!
A kék szemű leány nem lát téged soha.“

S az ifjú tovább ment a vízkapu alól.
Zúgott a belső völgy tündérek zajától.
Ifjú kis csemeték keltek föld porából.
Ezek között jártak bujdosván párostúl.

Kiki foglalatos maga örömével,
Nem vigyáz, társával szomszéda mit mível.
Széltében az ifjú fáknak levelivel
Takarja titkait s rá víg dalt énekel.

Benn az ékes völgynek dombos közepében,
A magas cedrusnak virágos tövében
Hét szivárvány vagyon egyesült szépségben,
Kissebbedvén mindig befelé estében.

A legbelső alatt szép lányka üldögel,
Kit egy magas tündér hizelkedve ölel,
S mert ébren nem bírhat tiszta hűségével,
Csábító csókokkal bájosan altat el.

Most a lányka feje álmosan nehezül,
Termeite hanyatlik gond és erő nélkül,
Csaba irtózik és lángol e nézéstül:
Feje zúg s szemében szikrázó harag ül.

Ha láttál éjjélben tüzes kisértetet,
Oroszlánt, kit vadász vassal megvérezett,
Vagy villámmal járó halálos felleget,
Csak úgy képzeled e szörnyű tekintetet.

Párducként felszökött a domb tetejére,
Lelöke a tündért négy öl messzeségre,
„Ébredj!“ monda Jevét emelvén kezére:
„Ébredj, és mondj áldást Csaba fegyverére.“

A lányka (Jeve volt) sohajtva ébrede,
Látott s szemeinek csak alig hihete;
De szabadabb lett a tündér lélekzete,
Ordított s az egész völgy ordított vele.

S most mint sebes árvíz mind összezavarva
Jöttek, riadoztak Csabának rohanva.
Csaba széllel vágott: „Vissza! tündér! vissza!“
Kiáltván kardjával teres nagy kört huza.

A tündérek visszahökkenve megálltak,
Erejét érezvén Kármán kardvasának,
Csaba neki csap az ingó cedrusfának,
És a cedrus enged döntő csapásának.

Csikorogva kidől tövéből a völgybe,
S végig nagyot zuhan tündérek fejére;
Fut a hét szivárvány magas ég színére,
Halovány setétség borúlván helyére.

Maga áll közepén mint uralkodó sas,
A rettentő ifjú s kezében a kardvas,
Három kört húz benn, és oda ül siralmas
Képpel a lány: szeme Csabán csak gyászt olvas.

De bizik az s büszkén, boszúsan így beszél:
„Ide hát, akiben nemes bátorság él,
Ide hágjon körbe, itt villog a vas él,
Ne féljen harcolni, ha orozni nem fél.

De bár jőjtek el, akik ide fértek,
Jőjtek mindnyájan csalfa tündér kölykek!
Azért vannak velem varázsos fegyverek,
Hogy avval szépemért véres boszút vegyek.“

Rá zúgott, ezt hallván, a nagy gyülekezet,
Hogy összeszaggassa, neki törekedett.
A Nap fia rájok nyujtott tiltó kezét,
Ő ment, a többi nép mind visszalépdesett.

Ő pedig szólt: „Társak! félre most e helyről!
Senki ne reméljen cseppet is véréből,
Magamnak is kevés az egy ily emberből;
Félre hát ti társak, félre most e helyről! —

S ki vagy te vakmerő, szegény föld gyermeke!
Ki a Nap fiára gyilkos kezét vete?
Szerencsétlen anya! ki téged visele,
Szeme hasztalanúl sírással lesz tele.

De hogy tudd meg: miért érdemelsz inséget,
Jeve, kit említél, nem illet már téged,
Döngöre dárdáján halálos ítélet
Jött rá; én tartám meg s úgy nem ére véget.

Tied-e hát? nem az, tied csak halála,
Sirathatod, éjet virrogathatsz nála.
De jőj, lásd vadságod nekem mit használa,
Tudom kinná leszen minden hajad szála.

Álmod vetek a szép Jevére örökül,
Téged sebbe rakva itt hagylak egyedül,
S Jeve mégis egykor kezeimbe kerül,
Oda, hol csillagom áll hév napon fölül.“

De Csaba is erre hirtelen felele:
„Nemes tündér! bár vagy hatalommal tele,
Megállj s megálljatok ti tündérek vele!
Halljátok, engem is vétek vezérel-e?

Vagy inkább vitézi kötelesség hozott,
S természet mely erős érzéssel alkotott;
Tegyetek magatok ebből igazságot,
Én ellenséggemmel kiállok a harcot.

Azt mondja: a lánynak enyém csak halála,
Sírhatok, éjeket virraszthatok nála.
Hol volt hát, hogy végső csókot adnék rája,
S tennék fehér zászlót hült kedves hamvára?

Nem láttam, szép vérét nem látták szemeim,
Nem érzették hűlő orcáját kezeim,
De hogy élve ment föl, még látták szemeim,
S kiestek kezemből véres fegyvereim.

Pedig inkább halva fekügyék sírjába,
Mint éltemben dőljön idegen karjába.
S ha valaki akkor lelket önt hamvába,
Legyen övé, mert van hozzá igazsága.

Vagy minek beszélek idő vesztésére?
Tündér! tied a lány, ha engem versz földre,
Ezt esküdtem erős hadak istenére:
Enyém, ha én győzők szívem örömére.“

Így szólt s a nagy tündér a körbe robbana,
Jobbjában az acél fennyen megvillana,
S mintha nehéz mennykő egeből szállana,
Lépésétől a föld nagyokat dobbana.

De Csaba sem nézé rohantát csendesen,
Mint megeredt nagy kő, mely lefut a hegyen,
Úgy ment rá erővel s boszúval teljesen,
Végig mérvén kardját a tündér gyermekén.

Az pedig erősebb földnek hatalmánál,
Dühödötten szörnyű képpel előtte áll:
De vész tündérsége Kármán kardvásánál,
S minden diadalma vitézségére száll.

Harcol, tüzesedik kezében a fegyver,
S mint lobogó villám haragos szikrát ver,
Szeme ijesztőleg lángot és vért kever,
S Csaba megsikamlík erejétől kétszer.

Harmadszor vág ismét homlokúl Csabára,
Visszaugrik az a körnek határára,
De rettentőbb leszen arca borulása,
Öldöklőbb kezében kardja suhogása.

Mint szélről hajtott fa vadon erdejében
Visszahajol ismét szélnek ellenében:
Úgy fordult meg Napnak fiára fenébben
Az elbúsult Csaba égő szégyenében.

S most harcoltak elszánt kétes szerencsére;
Alattok a kis domb fél öltre süllyede,
Ingott a két vívó rettenetes feje:
Vasaik csöngöttek s hangzott az éj bele.

Most terült az éjfél rémséges fátyola,
Csattogott a sárkány s menést parancsola,
Csabától, mint szirtek leszakadó fala,
Úgy hullott az ütés forró Nap fiára.

És az hanyatt dőlven nagy hosszan elterült,
Alatta terhétől a völgy is megrendült;
De csakhamar sebes sárkányon elrepült,
S az egész sokaság magas egekbe tűnt.

Maga maradt a hős s Dalma szép leánya;
De szemét a tündér gonosz álma nyomja.
Nem késik az ifjú, veszi karjaiba,
S megy hol le van ütve lovánál dárdája.

Lovát nagy bajosan csak gyalog vezeti,
S szép terhét ölében ápolgatván viszi,
Túl az erdőn puha gyöpre lefekteti,
De keblét fagyasztó fájdalom terheli.

Hasztalan öleli a lányt ép karjával.
Hasztalan ébreszti ajakát csókokkal,
Hasztalan szól hozzá szerelem szavával,
Siket füleinél minden szózat elhal.

Nem nyughatik, Jevét fölveszi nyergébe,
S tüzesen szorítván zajló kebelébe,
Mintha egyenesen sírba menne véle,
Oly búsulttá leve, arcát gyász festvén be.

S úgy megyen Ragadón süllyedt gondolattal,
Versent siránkozván harmatos hajnallal;
De alszik a szép lány s szél lebeg hajával,
Hasztalanúl az is, nem birhat álmával.

Haza ér az ifju Jevével jó korán,
Szomoruan zörget Dalmának ajtaján,
Belép: ölébe az elragadott leány,
De csendes és néma, s mint árnyék halovány.

Mégis nem vesz gyanút az ősz ezt néztében,
Megoldatja kezét első örömében,
S íme érzés gerjed a lány tetemében,
Fölkél nagy vidáman ifju kellemében,

És köszön hívének, köszön ősz apjának,
Megeresztvén szavát édes ajakának,
S ami szépet ég föld összefoghatnának,
Mind együtt mosolyog hajnalán arcának.

Mint álom elröpül a bús emlékezet,
Vigad Dalma s a két hadi felekezet;
De csak maga örül sok harcot szenvedett
Fia Bendegúznak, bírván a szűz kezét.

Örül és öröme nagyobb a világnál,
Mélyebb és magasabb tengernél és napnál,
Tüzesebb, ragadóbb lángnál, áradatnál,
Teljesb és hatalmasb minden gondolatnál.

S örül vele a szűz, Dalma szép leánya,
De ti lányok! most ne menjetek hozzája;
Nincsen az életnek több ily pillantása,
Rövid; de századnál drágább birhatása.

==

SZÉPLAK
EGY ÉNEKBEN
1828.

Mint zaj elől fut az erdőnek fejedelme, az alban
Fölriadott szarvas s csörtetve az őszi levél közt
Mindaddig viszi büszke fejét hátára hajoltan,
Míg vég rengetegét szaladással eléri Bakonynak:
Úgy az idő fut lelkem elől s vágyaimnak előle;
Elrohan a feledés honjába, hol a patak immár
Nem csörög, ősz partján a fáradt szép Rege szü-
[nyad,

S a rokon Álomnak szó nélkül nyugszik ölében.
Téged is, ó Völgység! az idő kiragadjon-e tőlem,
Szóljak-e mindenről, ha dal ébreszt, csak ne te
[rólad?

És ha neved zendül nagy késő korra lejutván,
Senkine tudja, hogy oly szentté lett tájad előtttem?
Hogy fiatalságom tündérországa te voltál?
Halmaidat koszorúzza borág, koszorúzza tetődet
Százados erdőség; köztök, mint égi maradvány,
Nyúlnak el a völgyek, fiatal szépséggel igézők:
Ott mikor elfáradt testem nyugalomra hanyatlik,
Lelkem az ifjúság képét öltözve magára,
Ábrándozva bolyong egyedül a csörge pataknál,
S szárnyain ismét aszerelemnek hordja bilincseit,
S hordja szelíd kötelét az elomló szőke hajaknak.
Álmaiból virradnia, haj! mért kelle; miért kell,

Megsiratott szép völgy! szemeimtől messze ma-
 [radnod,
 Hogysoha több víg hang dallód ajakára ne keljen,
 És legyen a dalban minden szava, mint szíve oly
 [bús?
 De te nevezve maradsz kedvemben búmban
 [egyenlőn
 Legkésőbb napomig, s mely tájaden őrzi regéit,
 Állni fog emlekeim közepett a széplaki bús rom.

=====
 Elfárad, míg az erdőket megjárja morogva
 A rontó zivatar, s halmán, mint fülmilefészek,
 Csendesen áll Széplak, véstől nem bántva kö-
 [zöttük.
 És Ugod és Zenedő, Széplak szép asszonya, ketten
 Új boldogságnak nem számlált napjait élik
 Kőfali közt az öröm s szerelem bájolta teremben.
 Hallgat egész környék; nem háborgatja vadász-
 [kürt,
 S nincsen örömjajlás vendégtől pusztá határin.
 Elmúlt a robajos vigassággal büszke menyekző;
 S mint zaj után nagy tengeren, itt úgy ünnepel a
 [csend,
 És mindengyönyörök mennyét elzárja magában.
 A hajadon Zenedő mindennél szebb vala. Után
 Elfáradt a nap, s hozzá nem láta hasonlót. [nál:
 Most fejtődve szemérméből szebb szinte magá-
 Nyildokló tavaszág, csigahajból félig emelt
 [gyöngy.
 Angyaliságától szépsége vidámodik és nő,
 Mint ifjú csemeték naptól a völgyek erénél.
 És Ugod, a hősök bátrabbika harci veszélyen,
 Most a béke jutalmával dúsabban az ország

Dús fejedelmeinél, a legszebb hölgyet ölelte,
Kellemein szeme, és jóságán szíve legelvén;
És illette kezét, s mint méh új harmatos ágról,
Csügg vala ajkairól; csókkal hintette be arcait.
Tündöklő deliség nem volt Ugod; ifju vitézek
Szép sora közt jelesebb arcút s termetre delibbet
Láthata már Zenedő; de szivében nem vala hív-
Hőséggel szereté a bátor férfias arcot; [ság:
És a nem hazudó szemeken vágyási betöltek.

Gyász, hogy Ugod nem volt bizodalmas iránta
[nejének!

Ő maga hű, mint sas ridegen kelt fészke hevéhez,
Hű mint kardja nehéz karjához az érc hadi pályán,
Néha gyanút táplált, s kór gondolat üle fejében;
Nem hiheté, hozzá hogy hű legyen ennyi dicsőség,
Ennyi magas szépség: rejté a vádat azonban;
S fogva szelíd kötelén tartá a boldog örömnök.
És mikor így édelgve nyugodta hölgynek ölében,
Nem vala semmi ború arcára jeelve szivéből:
Csendesnek látszék, de mosolygó csende csalárd
[volt;

Lelke setét mélyén ült, mint poklokra lökött rém,
A féltés, a legpusztítóbb szörnyeteg; és várt
Pusztításra időt; s hogy senki ne sejtse, fölötte
Csalfa hinárként terjengett a játszi vidámság.

Símbúshírjöve. Kóborló cseh had él vala orvúl
Szerte az országban; s mint a már veszni menő
[légy

Dong szomorún, mikor érzi szelét az enyészetes
[ősznek,

Szálldogál és hitvány éltét elveszteni nem fél:
Úgy ezek, érezvék Mátyás országa hatalmát,
Bolygának, rövid életöket nem nyujtani, mert az
Nem vala már lehető, de dulással tenni sulyossá

Elnyugodott falukon, s a marhás puszta lakóin.
 Nappal az orrablók mélységes völgyben ülének,
 Onnan az áruló holddal kibukának az álmod
 Meggyilkolni, s az alvókat szentetlen acéllal.
 Ezt hogy Ugod hallá, mindencsöpp vére haragban
 Forr vala, és fölkelte szilajúl a büszke nemesség
 Pártos ereiben, nem szidalomkokolásra, de kard-
 [dal

Menni veszély ellen; s bolygó istentelen orvok
 Csontaival szörnyen beborítani puszta mezőket.
 Nem tartá szerelem, nem az édes hang epedése,
 Mely Zenedő ajakán, mint a pattanni feszült húr,
 Bús rezgésbe merült s kérlelte haszontalan a hőst.
 Egy vala balságú, s nagy gyásszal monda jöven-
 Éjjeles elméjén, de boszúsan visszariasztá [dőt
 A méltatlan jóst. S hol náddal s szőke füzekkel
 Borzas partai közt csavarog szilaj árja Kaposnak,
 S a Balaton küldötte Sió madarainak örülve,
 Vajda-Simontornyát ingó lápokkal övedzi,
 Arra szegé útját Ugod, és húsz lóval elindult.
 De hagyta ősz szolgát és őrt mellette kilencet,
 Szerte vigyázókat, s védőit az erdei laknak.
 Ő maga vasba borult, s daliás vala ménen ülése.
 Csak paizsát, a rémületest, nem vitte magával:
 Az fenn függő falán, s ragyogának képei búsan,
 S pilloga széle körül az acélnak barna zománca;
 De közepén látszott, amint fejedelmi Kupának
 Eldarabolt testét hosszú szálfára tűzötten
 Őrzi setét hajdú, s hozzá komor éjféli holdnál
 Búsan az elnyugodott daliák árnyéki leszállnak,
 És iszonyún szemők, és iszonyún nagy kardjaik
 [égnek,
 Úszván ködkacagány az erőtlen vállon utánok:
 Az pedig elborzadva tekint a szellem-apákra,

S állva rogyó félben dárdáját ejti kezéből.
 E paizs ősoktól szállott öröködvé fiakra,
 És vala hősenek diadalt, gyászára, jelentő.
 Senki azért örömet nem vitte csatába; de őrzék,
 Mint hű emlékét az időnek, mely leborongott
 Véres napjaival, s hírt hagy vala vissza s nehéz
 [gyászt.

Így lön szép Zenedő egyedül, s mint árva bo-
 [rostyán
 Elfoly erőtelenül, ha közel nincs gyáma, fővény-
 [ben:

Úgy lehajolva nehéz bánatban szíve, sirás közt
 Ömledezett a hölgy; s kebelébe lehull vala sok
 [köny.

Másnap, mint a tó, mellyen zápor futa, még reng
 A ragyogó mennyet már kezdi mutatni azonban,
 S harmatgyöngy szemmel belenéznek parti vi-
 [rágok:

Úgy lön sok köny után a hölgynek lelke tükörré,
 S benne szelíd jóságának szép menyje világolt.
 És hogy az elhúnyt nap harmadszor is eljőve,
 [mint kél

Honni nyugodt vízből a szálló hattyu nem ösmert
 Országokba, s az ég mezejét választja határul:
 Úgy kele csillapodott lelkében az üdvös imádság.
 Hol, mikor így rideg egyházban leborultan imádna,
 Messze Szilágyságból hozzá juta ifju zarándok;
 S félve nehéz térdét egyház küszöbére lehajtá.
 S kezde imádni, de lelkének kárára nem Istent,
 Nem sanyarú szentet, hanem áldott hölgynek
 [alakját,

Kit szeme s szíve csalódtában vélt istenanyának.
 Amint térdre hajolt, megzörrent fegyvere s tom-
 És döbbenve adá megütődött paizsa hangját. [pán

Megriadott a hölgy, és némbéri szíve dobogván,
Mint a vári harang, mely csenge halálra menőnek,
Hangos ütéssel adá bal hírül háborodását.

De hogy az ifju szemét, és látta habozva leomló
Fürteit a kövön, és esdeklő arca beszédét,
S lány fiatalágát, mellyen mint réti virányon
A felhőtlen hold, ártatlansága mosolygott;
Szánakozásba vegyült félelme, s időtlen alakjai
A képzelt bajnak zavarodtan osztak eszéből:
S mélyen, az érzetnél mélyebben, egy ötlet, egy
Villana meg lelkén, tilos a bírálatos észnek, [álom
És elenyésztekor a kegyszívnek, mely szüli, fájó.
De tűnik, és nyomokat nem hágy az erőtelen álom,
Elvesz az ébredt ész sugaránál, s a deli nő szól
Nyájasan ifjúhoz, s minden szava tiszta szivesség;
„Ifju, ha nem csalatom, jövevény vagy, messze

[lakóknak

Vére, szerencsédde honnott megférti tudatlan.
Szólj, javadul mi lehet, mit kíván hosszas utadnak
Fáradtsági után, mint látom, csüggeteg elméd?“
A gyermek pedig álmodt ohajt, tusakodva magá-

[ban

Álmodt, ezen látás gyönyöréhez örökre hasonlót,
Mely ne mulandóság, ne idő játéka, de lenne
Megmaradandólag lelkének adatva sajátul.

Fölkel azonban, utó szavait hallvára örömmel
Angyali szép nőnek, s hozzá így ejti beszédét:
„Áldott légy, deli nő, áldott a föld is, az ösvény,
Mellyen, hogy meglátnálak, s a sorssal azontúl
Megbékélhetnék, hozzád hagyva jutni szerencse.
Sok napot, és még több boldogtalan éjet utaztam
Uttalan út rögein, s embertelen árva határon;
S mellyet imént ondál, a legjobb szív ado-

[mánya,

Kegyszavad oly régtől egyedül jártomban az első,
Mert egyedül szeret a pusztultház gyermeke járni,
S boldogokat ragyogó bőségben látni nem örvend.
Ó csak egy elhagyatott rejtek, csak egy enyhet

[adó szó

Jusson házadban a sok bajt tűrni menőnek,
Újra erőt veszen, emléked szentség lesz eszében,
S mint eddig, gyásszal nem fogja bevonni vilá-
[gát.“

Szóla, s nehéz feje sok gondtól s új gondolatoktól
Meghajlott bal válla fölé, nap ütötte kalászként.
De Zenedő az elandalodót fölemelte szavával.
És szállásra hívá, táplálatos étkeket és bort,
És ada sok szép szót hozzá, mely életadóbb az
Éteknél, s léleknevelőbb a tályai bornál.

Így kipihente magát, és kezde vidúlni az ifjú.

Orbai Kálmán volt, a rég nagy hírű Kupáknak
Törzsökiből végső s Ugodokkal ükére rokonság.
Nem tudhatta. Setét alakokkal az ősi regékből,
Mellyeket atyjától hallott, vala lelke borongó.
S már különözni mesét nem birt elméje valótól,
Mert gyermek vala még mikor atyja leszállt az

[apákhoz,

S anyja szülő kín közt halt el siratatlan előtte:
Árva korán, idegen házaknál tenge, s hideg kéz
Nyujta nehéz eledelt a sokszor sírva evőnek.
Így nőtt, így serdült, s most így hordozta tizenhat
Éveit a földön, s nem lel vala rajta rokonvért.

Benne az egy lélek, más nem volt semmi atyáról,
S szökve csak egy paizsot mentett meg az ősi

[falakról,

Mely portól feketedve, s borús vala régi jelekkel,
S kardot, az ütközetek villámát hajdan. Ezekkel
Mindkét-féle szerencsének harcára megindúlt.

Mindezeket, s amit rideg után türe, tapasztalt,
 Estikomolycsendnélmondta beszédes ajakkal;
 S szánák és szereték hallói: de monda csatát is
 Hunyadi tetteiből amint tarkázva regékkel
 Múlt napok álmaiból meg-megfordultak eszében.
 Néha pedig tévedt szemeit Zenedőre felejté,
 S végzeni nem tudá kezdett szót. Mosolyodva
 [meginté

A deli nő akkor; s hallgatta regéje csodáit;
 A ragyogó haju lányt, s a tündérkerti szerelmet.
 Nap nap után így mult; Orbainak három öröm-

[nap,
 A negyedik nap fegyvereit vizsgálta Ugodnak;
 Kedve lön oly fényben mint fenn azok, égre ra-
 [gyogva,

Látni magáét is, s tisztítani kezdte leülvén.
 Elsőbb is kardjára hozott munkája derülést,
 Mely, mint nagy köd után kitörő nap, régi ho-
 [mályból

Úgy emelé ki hegyét, s öldöklő éle világát;
 Egyszersmind szép markolatán a gyöngysor elő-
 [tűnt:

És örvende szelíd sugarának az ifju. Azonban,
 Hogy paizsára került a sor, borzadva tekinté
 A szigorú jeleket, gyásznak gyászképü betűit;
 S amint törölögető keze végig surrana rajta,
 A falról hozzá le-levillant pajzsa Ugodnak. [látá
 Majdezt, majd meg amazt vizsgálván kémszeme,
 Végre csodálattal, hogy párt lele hajdan időkből.
 Lelke merengő lett; rokonát képzelte Ugodban,
 S hordta bizonyosságát balján, a gyászjelü vértén,
 De szive mást keresett. Szégyen tiltotta rokonnak
 Vállaltatni magát, a dústól árva nevetlent. [mond,
 „Majd ha nevem Mátyás ajakán fog zengeni, úgy-

Sa haza, mint idegen, nem zárja ki híremet, akkor
Lássanak itt: vagy mint kiömölt víz folyjon el
[éltem,

És ne legyen nyoma elboruló szép ősi nevemnek.“
Elszánt lőn hamar, és röviden készüle nagy útra;
Mégis az elválást nem tudva kiállni, levélben
Szíve nehéz napját így írta le szép Zenedőhöz:
„Elmegyek; így megyen a leidezett lélek az
[égből,

Angyali nő! tőled megyek el sorsomnak elébe,
Mely mikor álmadozám, villámban ereszte vezér
És megrendített; de von elvíhatlan erővel, [fényt,
Mellyet imént feledék, hosszabbá tennem az utat
Ó te, ki tisztább vagy mint szó mondhatja, kinek
Élete folytában legrosszabb tette is áldás, [szép
Angyali nő, ha időtelenül szállok ki, ne vádolj,
Hogy búcsúzatlan hagyom el gyötrelmeim eny-
[hét;

Hogy mikor útra megyek, nem nézhetem a lekötő
[szem

Bájjait észbomolás nélkül; hogy gyenge szemem
Anapot, ó téged szépségek napja! bevárni: [fél
Mert láz lelkem, ez egy lélek, kiszakadna belőlem.
Ím én semmi, az élet nagy könyvében üres lap,
Sszéljátéka vagyok, mint pusztán vadfa viharban,
Még is ohajtásom marad itt, nem jó velem útra;
Ott eped egyházad küszöbén s ne feledj el, azon
[kér,

Hogy nemzetségem ki van is bár búmra törölve,
Még legyen, aki nevem hírét meghallja, ha élek,
S mondja: Szegény gyermek méltó vala, hogy
[befogadjam.“

Még sokat írna le andalgó elméje tanácsán,
De fut az éj, a szárnyas idő hatalommal idézi.

Útnak ered, s az írást köszönetnek hagyja jeléül.
Mint, ha madár szabadúl, mellyet lép tartá, sze-
[génynek
Sok hím-tolla fogó gyöngyön ragad, ő megy azon-
[ban

És örvendiszabad szárnyait suhogatni; de még fáj
Új sebe, elragadott tollát még sínli magában:
Így mene Orbai, ott veszvén szive Széplakon; ifjú
Lelke azonban örült a szép hajnalnak, az erdők
Halk suhogásainak. Viruló völgyekbe lenézett,
S látta kies téren Bonyhádot messze határos
Falvaival, s délről szomszéd patakokkal övezve.
Andalgása között, madaraktól kére jövendőt;
Fenn dallának azok, fiatal bogon ülve fölötte,
A napot, a nap arany sugarát várván, de közöttök
Sírva nyögő csalogány bús szót zendíte, s az erdőt
Eltölté, csak imént szökevény társára, panasszal.
Minden utána hajolt és sok sirodalmas ajaknak
Fájó szózatival hangos lön az erdei mély csend.
A gyermek fájdalmak ölén ringatva reményeit
Hallá a dalokat, s még inkább andalodott lön.
Így haladott; s tova tér és hegy maradoztak utána.

Már jöve vissza dicsőn, ha dicsőség porba le-
Orrablókseregét, ahős Ugod. Elborulának [verni
Ellenségei a honnak, letöretve vasától.

Társai örvendék szép bátorsága jutalmát;
Áldák a mentett lakuak. S amint mene végig,
Falvak előtt, vagy büszke nemes várának előtte,
Sok szép szem daliás menetét kísérve csapongott
Gyors nyomain; s tetszék a bátor férfi sokaknak.
Sok dicsérte lovát, sok azon könnyüded ülését;
Fegyvereit mások, ragyogókat sok hadi tettel;
Mindnyájan pedig őt, a bátor lelkü segédet.

De fekete szárnyát felemelte az átkozatos hír,

Nem tartotta magány, erdőség nem vala gátja;
Jött hegyen és völgyön, s hazugúl így sutto-
[szerte;

„Ím mijeleshős ez! kár hogy míg messze vesződik,
Honnjövevény gyermek, korcsok nemzője bitan-
[gol

Szép örökén, s bűnnel fertőztet régi nemes vért!“
Megrendüle Ugod hallván, s a benne lakó szörny,
A féltés, fölemelte riadt lelkében alakját,
Csillapodott azután. De nem ész, a büszkeszivűség
Győze baján: „Maradok, mondá: ne gyanítsa leső
[szem

Hogy van okom megítélt házamhoz visszasiet-
[nem.“

S úgy lőn. Balra hagyá Szekszárdot régi falaival,
S hol most fűnevelő halmát mutogatja Leányvár,
Pusztá lakatlan domb, ott akkor büszke falakkal
Messze fehérő lak palotáiba készüle térni,
S várni, míg árnyékát boruló lelkének elűzné.

Már mene, ahol az út befelé nyíta kurta teker-
Smintszáradt fának még élő ága, virágzott [vényt,
Sok fiatal hárssal, mellyek mind két felen őrként
Álltanak, és suhogó lombbal vendéget idéztek.
Mert szívesen a vár két aggszüze, minden utasnak
Kit vihar ért, vagy baj fárasztá, nyitottanak eny-
[helyt,

S gondjuk alatt, mellyet nevelének, az ég szemü
Sok fiatal hősnek befelé fordúla futása. [lányka,
Jósok is, és sebet orvoslók vetekedve valának
A szüzek; és nagy volt bizodalma ezekhez Ugod-
[nak.

S ím ahogy mene, megszökkent s felhorkana
Útfelen a fűből felvillant Orbai pajzsa; [méne.
Fáradtan maga benn alvék terebély fa tövében.

Néze Ugod, s poklok játékát vélte; lenéze
 Másodszor, s iszonyú lelkét tele nézte haraggal;
 S a legijesztőbb vád már nem vala távol esztől.
 Megborzadt, mint elközelítő vészben az agg tó,
 És oda zúga lován, s megüté dárdával az ifjat,
 Mondva: „Or eb, kelj fel, s alugyál el örökre va-
 [samtól,

Vagy valld meg, paizsom, ha nem orzott, mint
 [juta hozzád?“

Nem hallá; de futott fél ébren az ifju; s halálát
 A fák közt befelé szaladozva kerülte. Nyomában
 Vágtata, és megölő dárdát perdíte az üző.
 A két agg látá egyenetlen harcban az ádáz
 Bajnokot, és az előtte serény lábakkal iramlót
 Védtelenül, s az ütő vasa által szinte veszőleg,
 Megszánván bebocsáták őt, de Ugodnak előtte
 Félve kaput zártak. Künn, mint sziklába csapott
 [hab,

Áll vala ez, szive roncsoltan. Megütötte dühében
 A kaput, és bele tört az erős nagy dárda kezéből.
 Rengettaz: de nem engedemég, s a várfalakormán
 Megjelenék a lány, az időnek régi tanúja. [dőt,
 A legidősebb szűz; s mert mondani kezde jöven-
 Mély üregű szemeit bel láng forgatta dühülten.
 Mint a gyászmutató boldogtalan óra határán:
 Elfonnyadt keze úgy állott lemutatva Ugodra;
 S míg szólt, szürke haját a szél hordozta csa-
 [pongva,

Mintha tavaszba telet szálaival akarna beszőni.
 Szólt pedig így, s vékony s rezgő vala hangja s
 [halotti:

„Mit zörgetsz, mit akarsz boldogtalan, e helyen?
 [állj el.

Itt csak béke lakik, de te menj el, vidd tova sorsod

Förgetegét, mely homlokodon le van írva setéten.
Vértlátokkezeden, mellyet vizek árja le nem mos,
Tűz nem emészthet meg. Menj el, valamerre sze-

[med lát;

Csak ne hazádba, hol a szép nő aggódva reád vár,
Gyász neked, és gyász a bal sors-üldözte, ma-
[gának.“

E szavakat mondván elhagyta az ormot az agg
[szűz,

S lőn egyedül Ugod a haragoknak hagyva, s ma-
[gának.

Három gondolatot forgat vala lelke leginkább:
Szolgáit fölhíja-e, várt megvini? vagy a gyász
S szégyen elől haza földéről elfusson örökre,
És soha Széplakot, és a nőt mosolyogni ne lássa?
Vagy pedig el menjen meglátni, mi dúla sajátján,
S a bűn részesein maga tartson szörnyü bírálást?
Erre hajolt; mert asszonyokat megvini dicsőség
Nem vala, s a bolygás nyugodalmat nem szerez
[annak,

Kit csevegő hír bánt, s bizonyost még nem tud.
[Elindúlt.

Rémületes paizsát, mint vélte, balára emelvén
Messze kitért, valamerre rohant, a vándor az
[útból,

S össze legelt vadak a vad elől riadozva futottak;
A szolgák pedig a rohanót száguldva sem érték;
Messze zavart rendben maradának méne nyo-
[mától.

Szép Zenedő! jobb volna neked nem lenni szü-
[letve.

Vagy soha nem lelned féltő szeretődöt Ugodban.
Nem hiszen asszonyban hűséget, s hosszú sze-
[relmet:

Eltemet a szörnyű, hogy megrendüljön utánad
Lelke, s szokott útján tévedt elméje ne járjon.

Kertében szomorún a szép nő járja tekervény
Utait, és az időt, mint rossz vendéget ohajtja,
Míg eljőne az álom utóbb, elrázni magától.
Elmaradó férjén aggódik. Az összeszokott lét
Csak fele értékét, s azt is bánatba keverten,
Birja szegény: s gyakran követül elküldi szemé-
[nek

Szép sugarát örömes hírt kémleni távol Ugodról.
Még nem sejtí szegény, a jók gyászára veszendő,
Hogy férjének eszét lekötötte az átkozatos vád;
Hogy nem mer dühödő szívvel házába belépni,
S kertbeli bokroknál csúsz el lappangva kigyó-
[ként.

Súgy van. Ugod fél, a gyilkos szándéku, magától:
Nem közelítheti mégküszöbét, győződni akarván
Vagy nem hinni tovább, vagy egészen lenni gya-
[nútlan:

Ez forog elméjén, s el nincs választva határral.
Azt gondolja: „Magányában kell látnom az egy-
[kor

Üdvömnél inkább kedveltet, ah a csapodár nőt.
Majd ha tanú nélkül itten, hol véthete, haj! itt,
Hol legelőbb ölelő karját szerelemre nyitotta,
S most idegen névnek fel fogja sohajtani hangját,
Majd ha előállok, s nem mer megvárni szemével;
És ha egyet kérdek, megkérdem: hittelen asz-
[szony,

E paizs ősz korból legszentebb hősi maradvány,
Hogy juta más kézhez? Jövevénynek kelle, s mi
[bérért

Kelle odább adnod, te hitek tapodója, te asszony,
Nem feleségtöbbé, tenevemnek sírja! — s ha erre,

Mint hiszem, a nyomorú nem lel szót annyi ezer
[közt:

Vesszen el, e vasnak légyen temetője szívében.

S ó ha — de azt nem, Ugod, soha nem fogod

[érni az élet

Napjaiban, hogymegnyughassáltiszta szerelmén,

Ó ha megérnéd azt; de gyanúk hallgassatok,

[addig

Nem sietek; nem rontok előbb, mint megtudom

[a bűnt.“

Így szólt a böszült. Csendes kívána maradni,

És meg-megmozdult remegő markában acéla.

Látta nejét, s mi nem oly szemmel mint egykor;

[elomlott

Mint árnyék, minden szépsége gyanúja ködében;

Látta busongását, és monda: nem engemet illet;

A szaladó jövevény hagyta bút bűngondos eszé-

[ben.

Végre megállt a hölgy, hol előbb ártatlan öröm-

[mel

Ült ernyős fa megett, s mondotta regéit az ifjú.

Ott bolygó szeme kis csalogány fészkének alatta

Látta fehér levelet gyéren meghintve betűkkel.

És levevé; mert milly asszony nem tudni kívánó?

És mi gonosz van ezen? Végig futa rajta sze-

[meivel;

S amint bús szavait bámult lelkébe fogadta,

Kis könyü, szánakodás szép könyje, lepördüle

[arcán.

Kisded csep, te öröm s bánat harmatja, mi vagy

[te?

Vaj? mi vagyon benned mennyből elegyítve s

[pokolból,

Hogy rontó egyaránt, s áldó tudj lenni, s miattad

Most egy egész élet lemerüljön időtelen éjbe!
Fölkel Ugod. Nem bírja magát, nem bírja haragját:
Összebeszéli szerelem titkát a vétlen írásban,
S bűnvallást lel az ártatlan könyű szent elemei-
[ben.

Mint fene szájú ló, viszi a harag, a vad erőszak.
Felcsörrenve megáll, s így dörg le nevére: „Te-
[kints rám,
Én vagyok, álnok hölgy. Ösmersz-e, halálotat
[engem?“

Haj de ki ösmeri meg, melynek gyönyörében
[aludt el,
A kiderült mennyet, ha be van keltére borulva,
S nap ragyogása helyett, villám szegi barna hatá-
A szellőt, ha viharra lett, ösmerjük-e többé, [rát?
Értjük-e megbődült morájában előbbi sugalmát?
Így az elámult nő többé férjére nem ösmer;
Arca szelídségén nem tud képzelni ölü színt,
S melly eddig szerelem vágyát suttozta, szavá-
A rettentőt, a gyilkost, félelme nem érti. [ban
Földön túli világ rémét gondolja. Sikoltva
Megszalad a remegő; s oda rogya, de vad ke-
[recsenként

Ott terem a szörnyű: s melly ége lobogva dü-
[hétől,

A kiemelt gyilkot hölgyének eloltja szívében.
S mint ha pokol zúgná, tompán ily szókat üvölt rá:
„Halj meg, s szégyenedet vidd sírba, elaljaso-
[dott nő!

Ott nem lát meg Ugod, ha kesergesz az új sze-
[retőért.“

Ezt csak alig mondá, hogy előtte az áldozat el-
[dőlt:

S szép szeme játékát elzárta halotti sötétség.

Hűled Ugod, s már érzi sulyát tettének. Elég ok
Már nincs a földön, mellyért meg kell vala ölni.
A késő vendég, a bánat, már beköszöntött; [dik.
S elhúnyt nyugta fölött sanyarú gondokkal evő-
Mint sűrű felleg után lobog a megütött fa magá-
[ban,

S nincs zápor többé, mely lángját oltsa vizével:
Úgy egyedül, és olthatlan tűz lángol Ugodban.
Hosszan néz le s merőn, s a hajnal rózsavilágát
Nem leli, mint ezelőtt, liliumra hasonlatos arcán.
A mozdulatlan tagokat, s a szótalán ajkat
Ahogy látja, kitör küzdő türödelme magából.
Nem szól, és szeme nincs könnyűtől búvában el-
[ázva,

De szabadon vad gondolatok dulakodnak eszé-
[ben,

Mellyektől nem tud menekedni. — Azonban az
[elhullt

Kis level ott fetreng. Attól fölserken az ájult
Eldühödött harag, és még egyszer lángol agyá-
[ban.

Lángszemmel nyeli a sorokat. Végig fut először,
Sismét, s harmadszor; s a bünszót nem leli benne.
Majd teremébe rohan nyomorúlt! ott mintha ke-
[resné

Elmaradott hölgyét. S ím pajzsa setéten alá néz
Képeivel; s megakasztja futó lábának iramtát.
Most már látja világánál a szörnyü tudásnak
A szövevényt. Mi eget dúlt föl, s tett vad keze
[rommá,

Érzi; s mi érzelem az! mint tépi el élte nyugalmát!
Keble kiég, mint a bel lángtól hamvadozó hegy,
S benne tanyát kétség s szilaj álmok képei ütnek.
Elvesze már Ugod. Árnyékát hordozza futó láb.

A föld ing neki már; maradását nem leli rajta.
Mint hegyen indúlt kő, megered, nem tudja, ho-
[vá lesz.

Még esze sírja fölött egy gondolat él zivatarként,
Nagy s iszonyú, mint tette, s ez őt hordozza va-
[donban,

Ádáz farkassal gyakran virrad meg az erdőn;
Gyakran az éjvel jár egyedül, mikor állat is al-
[szik.

Mint bolygó rém jó múlt boldogsága falaihoz,
Ott suttogva nevét hölgyének; majd rohan ismét.
S így rövid élte lezúg, minthirtelen árja viharnek.
Ordas agyú kölykek marakodnak tagjai rongyán;
S szánakodó rokonok nem tudják jegyzeni sírját.

A R O M
E G Y É N E K B E N
1 8 3 0.

Hol Siva végetlen fövényében lankadoz a nap,
S csendes Araltónak zaj nélkül nyugszanak árjai,
Félre világ robogásaitól, egy pusztá lak ormán
Két Isten harcolt elszántan régi haragból,
Első a dúlás komor Istene, R o m, jöve, és az
Elhagyatott lakon, a szélvészek bús palotáján,
Hol szomorú volt a napnak tüneménye, ha feljött,
És szomorú, ha lement, élőt nem látva körösleg,
Merre nehéz ön lábaival sétált el az óság
S ami előbb fény volt, abból nem hágy vala többé
Semmi csodálandót: — ott Rom kívána tanyázni,
S messzünnen feltolt falakat készül vala tenni
Földdel egyenlőkké. V é d, a ház őre, kiállta
Ellene és mentő paizsán fölvette ütéseit,
A rombolni jövőt nagy erővel visszaszegezvén.
Ők ugyan éjt nappá, nyugodalmat téve csatává,
Mint két béri vivó, küzdöttek folyton az ormon
Ötven egész évig; de azonban győze Romisten.
Égi hazája felé elszállt a pusztá tetőkről
A Mentő szomorún, és a fejedelmi gyönyörlak,
A hírben ragyogott Országok háza, leomlék.

Rom pedig a düledék palotán fölütötte tanyáját,
Nagy Siva pusztáin egyedül őrszellem az éjben.
És ha ki szürke világánál félholdas időnek

Jőne felé, láthatta miként tört oszlopon ülven
Hosszu szakálla mohát lengették pusztai szellők,
S várkoszorúzta fejét zsibbadt könyökére nyu-
[gasztva,

A szomorú sivatagba miként nézett ki merően,
Messze Araltónak látszván hallgatni zugását.
Évekig így és túl azokon gyász gondolatokban
Fárasztotta esztét, s ha talán vész harsoga által
S a főveny országát felvették szárnyai, akkor
Ébrede álmaiból s hullván gyér hosszú szakálla,
Zenge szilaj dalszót és a zivatarba sohajta.
Már század múlt el s még nem jöve senki, az el-
Fénynek hajlékátromjaiban látni, sem útast [múlt
A vak eset s bal sors meg nem téveszte s az Isten
Nagy fogadást gondolt, így szólván végre ma-
[gában:

„Ki legelőbb düledékeimet leborulva köszönti,
Teljesedésbe hozom háromszoros álmaid annak.
Boldoggá teszem őt, fogadásom tartja s ez így
[lesz!”

Szóla s körüljárdalt őt gond kísérve személyét,
S mélyebben süllyedtenek a düledékek alatta.
Múlt az idő, s untig változtak benne zaj és csend.
Sokszor az ősz Romhoz lemosolyga az égutazó
[hold,

Fellegeket gyakran látott harcolni s koronként
Dúlva sötét vésznek ment által rajta haragja.
Ő pedig ült egyaránt s köhalmi omladozának.
De mikoron másod századnak folytanak évei,
S a forró fővenyek pusztáin nem vala szellő,
Harmatot éj nem hinte alá, regtől pedig estig,
Mintha világot gyujtana föl, heven égete a nap;
Ifju kalandor jött egy távol honni vidékről.
Sors és a szerelem nem hagyták béke ölében

Lennie boldoggá, nem harcok förgetegében.
 Búva futott a két hatalomnak előle, szívének
 Gondjaival s hogy senki ne lássa, ez árva kietlent
 Választotta utúl. Melytől nem rettege s mely baj
 Annyi ezerből még egyedül vala hátra — halálát
 Vélte találnia itt. Lankadtan s lelke-szakadva
 Lép vala lassan elé s lerogyott a barna köveknél.
 Tüstént fekte helyét meglágyította Romisten,
 S ő, nemes Országok feledett ivadéka, lakatlan
 Földön erőtelenül feküdt: vas fegyveri rajta
 És mellette, nehéz keziből elhullva, heverték.
 Szellemé tükrében feltűntek az álmok azonban,
 S láta kies tájat dombbal változva s virágok
 Völgyeivel; pásztor tanya volt, kis hajlak az or-
 [mon,

Kút csorgott tövinél, gyéren körülötte gyümölcs-
 A ligetek csendét patakok csörgési vidíták, [fák.
 Kisded bokrok előtt szökdelték fürge juhnyájak.
 S a vezető ürünek mélyen hangzott ki kolompja.
 A nyáj pásztora ő, legkönnyebb póri ruhában
 Íjasan és balján teljes puzdrája zörögven
 Köztök járt egyedül, s a nyáj örvende urának.
 Ébrede most s mit imént álomnak véle, való lőn.

Legszebb pásztori táj közepett, már távol

[előbbi

Gondjaitól, bámulva magán és mindenben, ott járt
 Nyájai közt, fiatal pásztor sorsverte vitézből.
 A vezető ürünek hallotta zörögni kolompját,
 Láta vidám ihait szökdelve legelni, s előtte
 Minden az álomtól festett tárgy képe jelen volt,
 Így élt jó ideig. Gyakran megjárta virágzó
 Völgyeit, ormairól gyakran letekinte vidáman,
 Távol az elsiető patakoknak lesve futását.
 Íja vad állattól s nem erőtlen karjai védék,

S kiktől búcsút vőn, embert nem láta határin,
 S elszánt lelkének mi öröm nem látnia embert!
 A keserű osztály nem bántá: fája gyümölcseit,
 Nyája tejét nem ohajtá el szomszédos irigység,
 S méreg nélkül folyt epedő szomjának az ép kút,
 Villám nem keresé alacson kalibája tetőjét:
 Béke ölén egyedül állt az, nem lakva bajoktól,
 A csend és nyugalom gyönyörének hagyva ta-
 [nyául.

S a boldog szerelem s bal sors feledője igyen
 [szólt:

„Járj kies útaidon, ligetemnek nyája s tenyész-
 [szél,

Völgy, te virágozzál, és szellős dombja lakomnak,
 Folyjatok el csendes patakok, mérői időmnek,
 A koszorús partok kebelén, hogy kelve, lenyugva
 Víg csevegésiteket lelkem meghallja s örüljön.

Csak soha embertárs s ember szülője, az asszony,
 Meg ne zavarhassák ridegét e néma magánynak,
 Nem! soha emberi nép e tájat látni ne jöjön!
 Jobb társak nekem e szédelgő nyájak azoknál,
 És e néma mező, s fedezője az égi derület.

Vajha szemem még mindezeket láthassa sokáig.
 Vén fejem így a béketanyán fáradjon el egykor,
 S testemet a völgy harmatozó ivólái földözzék.”

Szólt s az üres levegő kebelébe fogadta beszé-
 És elenyészni hagyá a térnek végtelenében. [dét,
 Így tölté az időt, ura és uralója magának,

S éle remény- és vágytalanul, nézője futamló
 Napjainak; de soká nem tarthata békelakása.

Lelke hamar betelék örömeivel az egyszerű táj-
 [nak,

Kis laka, nyája s az egy környék, a mindig
 [egyenlő

Hajnalok és estvék unalomnak tárgyai lőnek.
Még az örök tavasz is, mely nem sorvasztva
[teleknek

Vészeitől ligetén folyvást zöldel vala, bántá.
A kipihent szívnek megjöttek előbbi reményi,
Visszakiváncoztak tova pártolt vágyai: embert
S ember-lakta vidéket kért a pusztá magányért.
Mintpartot haladó folyam árja, zajogtak agyában
A raj gondolatok s nyugodalmat lelni hiába
Mentenek el, mind anélkül tértek meg urokhoz.
Egy vala még kísértetlen s azt tenni megindúlt.
Elment a romhoz, leborult a barna köveknél.
Ott elszűnyada és feltűnt a második álom.
S lát vala álmában bércekkel büszke vidéknek
Sziklafejű csúcsát vetekedni egekkel: az erdő
Méla, borús folyosóival, és — hol az álmado-
[zásnak

Szentországavan, agglomboktólrejtve világnak,
Ahova ormairól forráshoz jára le a vad,
És egyedül zavará robajával az alkonyi csendet:
A titkos teremű völgyek megnyíltak előtte.
Bérci sorok hátán folyamok harsogva futának,
S a hegy alatt szélt és hosszatt meghintve faluk-
[kal

S a falu népeivel, gyönyörűn zöld róna virított;
Közben egész tájnak látója, az úri lak állott,
Büszke toronyviselő tetejével messzeragyogván.
Ő pedig amiket elláthat vala, völgynek, orom-
[nak

És ura leggyönyörűbb rónáinak, ébrede s lelkén
Vágya betölte után, az öröm szilaj árja csapon-
Mintidegenföldön hosszú utazásban időntúl[gott.
Elmaradót, fiatal szolgák és szolgáléányok
Üdvözlék urokúl s az imént bús ifju, lakója

Pusztai kunyhónak, népes palotában örömmel
Száll meg és fényes pályát ígére magának.
Ólaiban paripák, szél s tüztől vemhes anyáknak
Gyors ivadékaik tomboltak; s kürt, fegyverek áll-
[tak

Termeiben, célhoz repülő szolgálai vadásznak;
Csüreit eltartó gabonával rakta meg a nép;
Lélekadó bornak tele volt nedvével az albolt,
S ménesek és csordák legelének szerte, saját:
Dús gazdát mutatott a ház, urodalma hatalmast.

Nem volt késedelem, vendégei jöttek; az ifju,
A tehetős gazdát szomszédok s messze vidéknek
Vándori látogatók. És ő nyílt kedvű barátja
A fiatalságnak, tisztelni tudója az érdem
Öszeinek, minden rendnél ösmert vala s kedves.
Háza szilaj kedvnek lett víg fogadója, kaputlan
Udvara vendégért látszott mosolyogva kinézni,
S szüntelen a járt út hoza és vive látogatókat.
Gyakran az ifju sereg fölment harcolni vadakkal
És a szarvas ünnö és sokbogu híme, az ugró
Zerge, s ki szellőként fut, az őzfi, lehulltak az ifjak
Vesszeitől; s ha ki sárga vadat, vén bojtos

[oroszlánt
Kergete föl, ha szilaj párduc szökkent meg előt-
[tök,

Vagy makevő kannak hallott robogása, erővel
Állt az erő szemközt s ellentállása mulatság
S kéj vala szívőknek. S mi gyönyör volt inni pa-
[takból,

És ha ki eltévedt, a kürtszó lassu nyögését
Messzünnen jött szél szárnyán elfogni s utána
Váró társainak fáradtan jutni körébe;
Ott lejtős halmon pázsit nyoszolyára pihenni,
S vígan elosztóván nem finnyás étkek ebédin,

Hallani másoktól és mondani tréfa beszédet:
S hány nyilat és mint vitt hátában el a makevő
[kan,

A kőszáli szökő, mint hulla le szökte felében
Nyíl ütvén derekát, a párduc merre osontott,
És az oroszlánnak fene bőgésére ki rémült;
Illyeneket hallván zöld halmon látni terülten
A széllábu bikát, hűvös források ivóját,
A hogy hátravetett szaruval még mintha szaladni
Vágyna, merő szemeit dőlesztve kinyúlik, elő-
Vére halálszerző sebből szívárogo azonban [radt
S a rohanó lábnak nincs többé semmi hatalma,
Így mulatának ezek s a bérchát zenge utánok!
Ha pedig a vizes ősz s zivatar-nyargalta mezőkön
Nem vala dísz többé s a kedv a társas örömmel
Szűkebb térre szorúlt, termeikbe vonultanak ak-
[kor

S vagy tündér regeszón függöttek egy éltes
[ajakról,
Vagy vigadó dallal hallottak hárfai zengést,
Hol gyönyörű lányok legszebbike horda piros
[bort

S a szomjnak nevető kellemmel tölte kupákat.
Végig mindezen a szabad úrnak kénye csapon-
[gott

S kezdte hanyatlását. Nem elég volt lennie dús-
[nak

S játszi barátságot és látnia szolgálta szerelmet:
Szíverokontkeresett szívemmelly érte dobogjon.

Tág urodalmaiból egy hely vala kedves előtte,
A zárt völgy; ott ő kisdud halom oldala mellett
(Vérlobogó volt a halmon, zászlója halottnak)
Láta ülő lánykát szomorú gondokba merülve.
A halovány bánat gyászolt szépséges alakján,

És leomlott hajait szabadon ragadozta futó szél.
 De gyönyörű fiatalság volt minden tagon és a
 Bánatutánsanyarúnyomaitnemhagytasötétség:
 Tetszett a gyász és a gyásznak szép viselője.
 S már közelíte verő szívvel, készítve vigasztó
 Szózatokat; de ijedt özként fölrebbene a szűz
 S merre borongós utcáit megnyitja az erdő,
 Elvesze a lemenő völgynek végében. Utána
 Hasztalanúl sietett, nyomait sem lelte az ifjú.
 Így sokszor jöve a völgyet s a völgyi leányzót
 Látni, hasztalanúl vágyván az előle futóhoz.
 Honn az egész élet megfordult. Vizsga cselédi
 Kedvtelenül láták megtérni, s ha honn vala, búsan
 Ülni s merőn és szóttalanúl távolba kinézni.
 Társai elhagyták a tőlök visszavonulót,
 S ő, egyedül a völgy szeretője s a völgyi leányé,
 Nem vágyott rájok s a ház csendes vala és bús:
 Csak maga a háznak rémlleke dobog vala benne,
 S hosszú sohajtás volt szívének néma beszéde.
 Majd hogy az oly sokszor látottat bírni reménység
 Nem csalogatta tovább, elhagyta kevély laka tá-
 El gyönyörű rónáival a bérc rengetegét is, [ját,
 S túl azokon szomorú düledéken lelte Romistent.
 Fáradtan leborúlt kövein s jött harmadik álma.
 S mit látott, mi kivánt tüneményt, mely ritka sze-
[rencsét!

Állnia gyászdombnál látá a völgyi leánykát
 Búja siralmában, mint rég vala állni szokása,
 Majd hogy sejte tanút, félénk szaladásnak eredni,
 Ő pedig a szaladót, mint könnyű felleget a szél,
 Űzte merész lábbal s a sír környében eléré.
 Ott amint epedő ajakát hév csókra kinyitná,
 Ébrede s álmainak nyílt szemmel látta valóját.
 S még kétlé, még féle, hogy álmodik és zavarában

Szólni tudatlan volt; de örömmel láta leomló
 Fürtöket a pihegő kebelen fodrokba szedődni,
 Láta dicső szemet, a léleknek mennyei tükrét,
 S halla patak zengésűszavat, szerelembemerítőt
 A szív hangjaival. S a szűz, mint aki örömmel,
 Futna s marad, ha utól éri szeretője örömmel,
 Két gyönyörű ajakat nyitja meg s így szól vala
 [hozzá:

„Haj! boldogtalan én, mi kegyetlen kéz zavar
 [engem
 Gyászom napjaiban? s te ki vagy, mely föld ne-
 [védéke,
 Aki, mikor jövök és mikor elmegyek, anda sze-
 [mekkel,
 Bánatomat lesed és könnyeimnek hulladozását,
 És nem hagysz egyedül lennem gyászomba az
 [édes
 Testvérért, nem hagysz siralommal nála mulat-
 [nom!

Őt nekem, a gyönyörűt, egy atyától jó anyaszülte
 S ketten az emlőről tehetetlen gyenge leánykák
 Függöttünk csecsemők. Remegő lábakkal egyen-
 Kezdtük az életadó földet tapdosni s erőtlen [lőn
 Szókat együtt csevegénk (mondják) még gyer-
 [mek ajakkal.

Majdan serdülők, játékon nőve örömmel
 Társaivá, e völgyhöz együtt járánk le virágért,
 Itten együtt fűzénk, koszorút a zsenge tavasznak;
 És gyönyörű volt ő, s örömem s öröm én neki
 [mig élt;

Most pedig itt hervad megemésztő pornak ölében,
 S árva keservimnek meg nem hallgatja nyögését. “
 Így szólt a testvér elhúnyt testvére poránál,
 S szép feje megnehezült búval kebelére lehajlott.

Erre varázsoltan vesztegle az ifju kalandor
S vétke gyanújában csak alig vala szólani képes,
Szólt pedig ígysmentő szavait mondotta rebegve:
„Engedj meg, te keservim után megadója szí-

[vemnek,

Engedj meg, gyönyörű, ne nekem, sok kellemeid-
Mert csak azok ragadák hozzádtündéri erővel [nek;
Lelkemet, és a lélek után e szolgálta tagoknak
Késni lehetlen volt. Jöttem, mert kelle s az észnek
A szív láz zaja közt nem hallott semmi parancsa.
De ne legyen gondod, gyászodba senki ezentúl
Meg nem háborgat; szent az mindennek előtte.
Csak ha ki jössz, ha siralmid után haza tért meg-

[indúlsz,

Engedd a leghőbb szerelemnek járni nyomodban,
Hogy veszedelmektől ójon, hogy lássaszemednek
Fényeiben sorsát mosolyogni; s ha bánatod

[enyhül

S képes léssz ön búdon kül hallgatni panaszra,
Akkoron elmondom, minehéz gyötrelmek emész-
Ifjú napjaimat, mint nem lehet élnem ezentúl [tik
Nélküled, és mi halál küszködnöm csalfa remény-

[nyel.“

S úgy lőn, mint mondá. A gyász órái lefolytak,
S enyhült bánat után szerelemről halla varázsos
Szókat az édes lány s ellent nem mondhatta szíve;
Abban az új vendég az örömnek nász seregével
Megszállott s az egész házat fölverte zajával:
Győzvelőn és oda adta magátszeretője szívének.
S a szomorú palotát, az urával buba merültet,
Újra robaj tölté: a fény bele szálla ragyogni.
Mindünnen koszorúslánykák, velők a vigadó nász
Jöttenek ünneplő dísszel s a völgyi leányka
Rózsa szemérmébengyönyörűn fellépek közöttök;

És áthágta hideg küszöbét, még gyenge meny-
[asszony,

A nőtlen háznak, s örömet vive abba magával:
Kedv vala künn és benn s a kedvnek tapsa körös-
[leg!

Mindennél inkább pedig éreze üdvöt az ifjú,
S a szerelem karján kipihent sok régi csapástól.
Kétszer az álom után már láta világi szerencsét:
De boldog valamost s gyönyöreinek kútfeje háza.
Évek után fia is serdült, szép mása virágzó
Anyja vonásainak, atyjának mása erőben;
Új öröm és a boldogság hű záloga köztök.
Jaj neki! hogy küszöbén túl hagyta csapongani
[vágyát!

Várost és falukat ment látni s azokban az élet
Búját és örömet; s vizsgálta, tapasztalta mindent.
Egy népet lele, mely gyéren vala s lelke törötten
Ősei honjában, mellyet megronta örökre
Harc és visszavonás. Termékeny ugarban ekéjét
Hasztalanul vezeté, nem örült munkája díjának.
Átok volt az egész földön. Másnak vete a kéz
S másnak gyűjte képét. A tőt más mosta veríték
Csöpjeivel, más itta borát nyugodalma helyében.
Még az erős folyam is, mely gáttalan úton alá foly
S önként ontja szabad vizeit, idegennek adózott;
Dús arany aknáját idegennek nyitotta meg a
Ily népet látott, a pártus népnek utóját [bérc —
Látta; de rajtok perzsakirályt és perzsa hatalmat.
S újra sötét gondok dulakodtak lelke nyugalmán:
„Im mi derék nép ez, gondolta törődve, mi méltó
Istennek képét a nap láttára viselni,
Mégis mely nyomorú, mint van rabigáig alázva.“
S már elméle hogyan gyűjtsön hadat, a had után
Tégye virágzóvá népét s a földet alatta, [mint

Őseinek földét. Komoran tért vissza s tünődve,
 S a megijedt háznép alig ösmert szótlan urára.
 A szép hölgy kérelmeinek zártkeble ki nem nyílt;
 Régi vidámságát meg nem hozhatta szerelme,
 Gyermeke látásán örömes mulatása rövid volt,
 Honn vala hontalanúl: lelkét nagy gondjai birták.
 Már had-gyűjteni ment, már társat idéze segédül
 S a nép harcának titkon forralta veszélyeit;
 De legelőbb az öreg Romhoz járúla tanácsért
 Svágyaihoz képest még kére negyedszeris álmot.
 Új kérelme szavát a Rom hallotta haraggal
 Sengede, kényén túl advánsfogadatlan az álmot;
 Ah nem vágyaihoz képest, azok ellen adá meg.

Álma kietlen volt, szomorú és puszta sötétség.
 És nem láta, de borzasztó bús hangokat érte.
 Két roppant hadnak távol hallotta csatáját,
 Hallott szembe vivó sereget ordítva lehullni
 S kardcsengést, megütött paizson nagy dárda
 [törését
 S úrtalanúl szaladó paripáknak bús dobogását,
 Végre halálhörgést s zajt; többé semmit azontúl.
 Majd kiderült a táj és látta kietlen Araltót,
 Nagy Siva bús fővenyein a napnak látta lehúnytat.
 S haj mi nem úgy ébredt, mint volt nyugalomra
 Álma való képét látá és látta sötéten. [menése!
 Fénylő fegyvereit, hű kísézőit utának.

Így kele fel s mint jött, tova ment a messze vi-
 [lágba,
 A hírben ragyogott fejedelmek vég ivadéka,
 Nőtlen, hontalanúl, fényes birodalma elesve,
 S a rideg országnak szomorún elhagyta homokját.
 Rom pedig ült egyedül és a sivatagba kinézett.

A KÉT SZOMSZÉDVÁR
NÉGY ÉNEKBEN
1831.

ELSŐ ÉNEK

Még egyszer fölemelte szavát Sár róna vidékén
S hosszú nyögésekkel, mineműk a haldokolóé,
Meggzűnt az ivatar. Csendeslön mélyen az alkony,
És kijövének az alkonynak szèretői. Csapongva
S földet korholgatva röpült a fecske magányos
Andalgásaiban, s eleségül gyenge fiainak
Kis férgekre s füben pihenő bogarakra vadászott.
Mely rémulve buvék, hallván a dúlakodó vészt,
Zöld kapujánál ült immár a kis tücsök és víg
Társaival vígan feleselt egyhangu dalokban.
Hallott a dongó buta kóborlása is, amint [ként,
Meg-megütődve rideg hangját elszegte koron-
S lomha nehéz szárnyon szomorú zúgással odább
[kelt.

Messze pedig, hol völgyeiben maradozva foly a
[Sár,

S késő habjai közt resten nyújtózik az omboly,
Bús panaszát az uszók négylábú serge zokogta,
S a vizek országát idegen hangokkal ijesztvén
A bikatorku bölöm durván felbőge; csak embert
Nem látott e táj. Ember, ki az estnek örüljön
És szenderre csaló összhangját értse gyönyörrel,
Ember nem jön elő. Sámsonnak háza miért van
Most oly rajtalanúl? A nép, mely benne zsibonga,

Ünnepet ül-e talán? Vagy pusztá-e s néptelen a
[vár,

A daliák fogadója s merész küldője csatákra?
Vagy ki az, aki sötét fegyverben a belteremekből
Lélekdőbbentő léptekkel előtör, az ifjú?

Mért az egekbe kiáltó bú rémületes arcán,
S vérkönye megjegesült tükrén az iszonynak
[alakja?

Ah Sámson fia; későn van megtérni csatádról,
Jó Tihamér! késő meglátnod az ősz atya házát,
És látnod mint lőn néphonból árva halommá.
Mit használ neked a diadal dühös Ottokar ellen,
Mit használt lenned győzőnek bécsi Rudolfért,
S László híre neked? Megtérnél íme rohanva
Hogy hamarabb honn légy, megjárnád szárnyas
[örömmel

Ős lakod utcáit s nincs szemközt aki találjon,
Vágyva beszállnál s a házban nincs aki fogadjon.
Mit használ most a nép-hagyta falakra kiállnod,
Megtépett hajadat felszórnod az égiek ellen?
S emberölő kezeiddel erős vas melledet ütven
Borzasztón az alélt csendet fölijeszteni ismét?
Mit használ dúlnod magadon kora gyászra ju-
[tottnak?

Ságon azért vígan laknak rontóid; apádat
És az egész családot kik előlték, a fene vívók
Osztoznak kímélt javadon. Ságvár ura örvend,
Vad Káldor, hogy társ nélkül dús háza ragyoghat,
Hogy, ki örök daccal várának tart vala ellent,
Már nem sérti szemét a szomszéd sámsoni háznép.

Hol most Ság borait termeszt, hol Urhida
[dombján

Sok munkái után viszen a nép sárga gerezedet,
Ott a Káldorok, itt Sámson vérsége tanyáztat,

Két ház volt régtől szomszéd a róna határon,
 Régtől ellenség, dühös és békülni tudatlan;
 Hol, valamintha velök lett volna születve, fiúról
 Szálla fiúra harag s nem szűnt rombolni; de évről
 Évre nehezbbe lön; mert megtorlatlan ölések
 Adtak ölésre okot vég nélkül s vad sziveik közt
 Rémitő emlék állott alkotva halálból.

Majd egy atyát kellett megtorlani, érte adóul
 Szép fiatal bajnok hullott el, egy ép deli testvér
 S mellettök nép számtalanul. Nem tette szeliddé
 Őket sem nyájas szerelem, sem férfi barátság,
 Sőt dúlt a szerelem s vaddá lett, mint az oroszán:
 És vagy káldori szűz vagy sámsoni gyenge

[leányzó

Lön, hatalán tetszék, veszedelmes célja vitáknak.
 És a párt csak csillapodott békében, alattos
 Ártalmat forralva, s gyanút nehezítve, ölőbbé
 Hogy legyen a zajkor s ha kivált a csendtelen or-
 Népfogyató harcát maga ellen vitte, siralmas [szág
 Megszakadás lévén (örök átkú sorsa magyarnak)
 Akkor nyíltta lett a két ház régi haragja,
 Seskü szerint fogadott vértorváltotta fölegymást.
 Akkor szüntelenül lobogott a fekete zászló,
 Szüntelenül új bajrahívás rémkürte rivalgott,
 Smíg volt kar, míg bajviselőt tudá küldeni a vár,
 A rótt bántalmak lerovattanak: új ok, öröklő
 Gyűlölségre s boszút nevelő szomszédi viszályra.
 Most a sor Sámsonra került. Egy hittelen éjjel,
 Míg fia Lászlóval vendég táborban időzött,
 Meglepték a káldoriak, s kiket a lemenő nap
 Élve hagyott, a várbeli nép, a visszajövőnek
 Nem látá örömét. Elesének az éji had által:
 Testeiket máglyán égette meg a fene Káldor, [dön;
 Hogy nyoma létöknek ne maradjon az isteni föl-

Szél hordá el hamvaikat. De buvában evődvén
Még fenn állt Tihamér s így szólt az egekbe te-
[kintve:

„Végtelen ég! ha üres nem vagy, s ily tettek
[után is

Isten az országló, hallj meg boldogtalan ifjút
Engem, utósót a vérből, melyly íme kipusztúlt.
Hallj meg öröklétűs fogadottát komra figyelmezz:
Úgy soha sem földön, sem síromban, sem azon túl,
Úgy ne legyen nyugodalmam; örök rengéssel
[alattam

Ingjon az élő föld; örömet soha rajta ne lássak
És búnál egyebet; ne legyen több birtokom abban,
Mint a sír; de az is keljen fel tagjaim ellen
S vesse ki fáradt csontaimat; lelkem pedig éljen,
Míg élhet nyomorún, borzasztó gondolatoktól
Úzött éjjeli rém bujdossék kínban örökké,
S míg kín van, míg fájdalom él, ki ne fogyjon
[azokból;

S mindezek úgy legyenek rajtam s átkomra be-
[telve,

Mint én elmulatom megtorlani házam elestét:
Testvérért testvér és házatya hulljon atyáért;
Szolgák szolgáláért pusztuljanak, és legyen, aki
Felmarad a fajból, rabnőm a káldori lányzó:
Lássam szép fiatalságát hervadni buvában,
S hallhassam panaszát, az enyémmel gyászban
[egyenlőt.

S akkor is én se legyek boldog; de keservben az
[éltet

S búban emésszem meg, mint illik végivadéknak:
És legyek a házhoz, melynek nincs népe, hasonló.
Mindezeket halld meg, te ki élsz, örök Isten, az
[égben!

Káldorok ellen imádságát így végezi Sámson.
Így szólott gonosz átkokkal nehezítve meg éltét
A boldogtalan, és eljött a vári falakról. [szálla,
Most még egyszer az elhagyatott termekbe le-
Megjárá minden szögeit a sámsoni háznak,
S hol mint gyermek örült, hol készüle harchoz

[az ifju,

Hol már mint győzött atya és testvéri fogadták.
A kedves helyeken szomorún andalgva megál-
[lott.

Máskor öröm s élet zengett a büszke falak közt
S fegyverrel, kinccsel Sámsonnak háza jeles
[volt:

Most megdöbbentő csend és lelketlen üresség
Környezték Tihamért, s hitető emlékezet oltván
A lángzó haragot, legelőször az ifju szívében
Megszakadott a fájdalom és ontotta könnyűit.
Majd tova ment s hogy elért a titkos s szíve-
[jegyezte

Osztályhoz, melyben laknék, hova vinni reméle
Egykoron édes nőt, bájjal, szerelemmel ígézőt,
És hogy ez osztályt is fenekül megdúlva találá
S felforgatva reményörömét: „Nem kölletek,
[úgymond

Nagy keserűn, hiu készületek nem kölletek, im-
[már:

Sámsonnak nemzetségét megemésztí ez a bú,
Tetteit a környék iszonyodván fogja beszélni.“
S egyszersmind elvonta magát a belteremekből
És kezdett szomorú torhoz készülni magában.
Ment legelőbb is alá s a máskor lélekadó bort,
Mostan búnevelőt, felhozta egy öblös üregből,
S a tágas palotába tévé. Majd ólaihoz ment:
Ott tejelő barmok s számos paripái növének

Sámsonnak, mint házához méltó vala, mostan
 Elvágott kötelek s jászlok töredéki mutatták
 A romlást; de belől egy bús szegeletben, aléltan,
 Mintha urával együtt érezné gyászra jutását,
 Állt egyedül dült széna között gyors hadviselő
 [mén,

Tér és völgy tapodója, fejét a földnek eresztvén
 S hóka fején szomorún szórt barna sörényi le-
 [lógván.

Mely, mikoron látá Tihamért, meg kezdé vidúlni,
 És bágyadt nyihogással urát s fejrázva köszönté.
 De Tihamér búval teli bár, uj fájdalom által
 Álla leverten az állat előtt s szemlélte sokáig
 Szótalanúl; fölgerjedvén így szól vala hozzá
 Végre setét komoran s fájt, amit monda, szívé-
 [nek:

„Hasztalanúl, hű szolga, vivőm, míg kelle, csa-
 [tákon,

S most egyedül társam, mindentől elmaradottnak,
 Hasztalanúl örömed; nem, hogy tápláljalak, és
 [nem,

Hogy gondot, gazdád, pihenő napjaidra viseljek,
 Mint rabló jövők én, lovagodból gyilkosod. Eddig
 Rettentő hadi munkákban, vér lepte mezőkön,
 Vigan együtt jártunk, rémültelen annyi halál közt.
 Bérc, völgy nem vala gát, nem térek távola,
 [győztünk

A hullámokon is s kedvez vala ifju szerencsénk:
 S ló rohanóbb nem volt, mint a gyors Fecske
 [alattam

És soha gyávának nem mondott engem is a hír:
 Most elzárta sorompóit, szűk térre szorítván
 Gyász hadi pályámat; de te is, sajnálatos állat,
 Hasztalanúl neveléd buja fűn hizakodva erődet

És kergetted örömfutamással az alkonyi szellőt,
 Karcsú száraidat s a rajtad ülőnek alakját
 Nem fogják harcjátékon megnézni leánykák,
 Nem hős ifjak irigyleni. Kegytelenül elhullat imez
 És fogod elkeserült uradat táplálni halálra. [vas
 S jobb neked, így búsongva tovább, elhullnod
 [előttem,
 Mint tolvaj Káldort szolgálnod uradra, vagy ólban
 Tengned utált szalmán s szomorú vénségre ki-
 [nyujtva
 Életedet, húznod sanyarú gazdának igáját.“
 Így végzé s Fecskét a tér udvarra vezette.
 Ott még vérrel elegy porban látszottak az ádáz
 Küzdők lábnyomai, amint dulakodva vesződtek
 A feltúrt földnek színén s a messze fehérlő,
 Házfalakat haragos színnel jegyzette sötét vér.
 A remegő fénynél mindezt hogy látta, ujabban
 Felbőszült Tihamér, s valamint hajdanta az ősek,
 Még krisztustagadók, halmoknál s kisdéd ereknél
 Készültek lóáldozatot bemutatni Hadúrnak,
 És fogadást magas eskü alatt fejeikre fogadtak:
 Úgy, valamintha pogány szellem bírná, könyő-
 Szólítá a holdat, az éjt, a csillagok ezrét [rögve
 S a boszuálló Istent és illy szózatot ejte: [nak,
 „Éj, te sötétség anyja, komor birodalma homály-
 Csillagok, és te borongó hold, legyetek ma tanúim;
 És te, boszuálló Isten, hallgass meg utószor
 Esdőt színed előtt: valamint e gyors hadi ménnek
 Vére folyand e helyt s azt a szomjú por elissza,
 Úgy a káldoriak vérét onthassa imez vas,
 És míg Káldor lesz, soha vér omlása ne szűnjék.
 Éj, s te boszuálló Isten, hallgasd meg ezen szót,
 S nagy haragodban az árvának szenteld meg
 [acélát.“

Így szólván kivoná jó kardját oldala mellől
 És a ménbe dőfé. Végző rohanással az állat
 Felszökkent, hogy öljön vasát érzette szügyében
 S vére buzogva kitört; a széllel versenyző láb
 Megrokkant hatalomtalanúl. Leterült az erős mén
 S ködbe borúlt szemeit még egyszer urához

[emelvén

Lassú hörgés közt vonagolva bucsút veve tőle.
 De Tihamér haladék nélkül folytatta kegyetlen
 Munkáját (fogadott munkát nem végzene jobban),
 Megfejtven darabokra szelé a vére-veszett húst,
 Mint puszták hollója magát táplálni azonból
 És tort a megölött vérségnek hamvain ütni.
 Majd, istentelenül, amellyet elolta gonosz kéz,
 A góc házi tüzét fölgerjesztette s borongva
 Terjedezett az ijesztő láng a régi homályban.
 Már nagy volt az idő s holdnál és csillagi fénynél
 Gyászviselő hölgyként virrasztott a rideg éjféli
 Emberek álma fölött; Tihamért nem lepte meg

[álom:

Bús tornál ült gondjai közt, mint kárhozatos rém;
 És amellyet evék, keserű volt a falat íze;
 És keserű, amellyet ivék, a kedvemelő bor:
 Gyász könnyük öntözték azokat s nem volt, ki vi-
 Szóval az elhagyatottnak oszolni segítse [gasztó
 Bánatait, nem volt, amin enyhülne keserve.
 Néma körül minden s mint a sír, pusztá; kietlen
 Vissza s előre remény nélkül a szörnyű kilátás.
 Így lakozék Tihamér, szomorú vendége magának;
 És amint lakozék, és a bort itta, koronként
 A könnyük orcáin hervasztva eláradozának.
 Majd az atyát nevezé, majd két öccsére köszönte
 Bús poharat s folyvást sűrű könny hullá szeméből:
 „Ősz atya, így szólott zokogás közt, és tiszzerettem

Testvérek, kik akár a földben alusztok, akár a
Föld színén szórt hamvatokat hordozza tűnő szél,
És ti is, a háznak régen hű népe, vitézek,
E poharat rátok Tihamér keseredve köszönti;
Nem sok időre alászálland közötökbe nyugonni,
S számkiüzött egyedül nem lészen a pusztá vi-
[lágon.“

Szolt s a telt poharat legutolsó gyöngyig üríté.
Ígyen tartá keserves tort Sámsonfi magának
S véreinek, s gyakran gyüle még bú árja sze-
Sűrű sohajtásai hallattak az éjféli órák [mében,
Lélekijesztő csendében mint erdei szellők,
Mellyeket a szigorú éjszak megtölte panasszal.
Végre bor és bú megtörték őrlleke hatalmát
És aluvék álom nélkül s nem tudva keservet:
Holtak sírja fölött így alhatik a letörött szirt,
Mellyetgyászszókkal hintmegfaragója; de benne
Hallgat erő s élet nélkül a néma hidegség.
Feljött a hajnal s Tihamér útjára megindult.
Ifju királyához, Lászlóhoz, megy vala, kúnhoz,
Kún hölgyek szeretőjéhez, magyaroknak urához,
S lelte Fehérvárott fénylő sok nagyja körében
Országúl mulatót s így kezde beszélnie hozzá:
„Felséges, hatalomra dicső, fejedelme magyar-
Ha valahol Tihamér híven szolgálta hazáját, [nak
S volt valamerre vivéd, hadaidban nem legutósó,
Hallgass meg most és nekem egy kérelmemet
[add meg:

Épen hagytam el a házat, hol apámmal öcséim
Éltek örömdúsan s tán óhajtoztak utánam,
Messzekalandorután; mostan pedig éktelen a ház
S pusztá örök, melynek komor éjszaka nyomja
[lakóit.

Jól tudom, ámbátor nem hallám senki beszédét,

A szomszéd Káldor szerzett nekem ennyi keser-
[vet;

Kérlek azért, törvény által büntetni ne hagyjad
Őt, de meg engedd, hogy viadalra kihíjam egyen-
[ként

Véremdúlóits gyönyörömlészenne, ha vesznek.
Aki pedig tán élve marad s engem megöl, annak
Bár gonoszat tettis, legyen érte bocsánat örökre.
Ezt mikoron mondá, minden bámulta s kesergék
A csata hősei őt, mi különbet azon Tihamértól,
Aki vidor fiatalságban, mint fényes acél kard,
Tündöklött nem rég soraikban s szembetűnő volt
Termeti nagysággal; most ő megalázva keservtől
S éktelenül állott könyörögve; de szánakozással
Így szólott László, magyarok szép ifju királya:
„Sámson, akarnám, hogy bíznád kezeimre bo-
[szúdat,

Meglátná Káldor, mint voltál kedves előttem [nak.
S érezné nyomorát, mellyet maga szerze magá-
Am ha szived sürget s gyönyöröd van benne,
[vasaddal

Venned igazságot, hírlőt küldök ki ezennel:
A Káldor népét viadalra kihíja egyenként,
S ment legyen, aki megél; de ha cselet vet s vinni
[egy ellen

Gyáván s nemtelenül kettőt fog küldeni s többet,
Rája, bizony mondom, országul küldve leszen had,
S tűz vas emészti meg őt, népét s jószágait egy-
[ben.“

Így szólt s mind javalák fényes daliái beszédét.
S tüstént gyors követét a közre hivatta, Kadártát,
És bajtélőket rendelt a sági mezőre.

Hős Tihamér pedig a vízhez tartotta irányát;
Bús bikaként embert kikerülve megyen vala ingó

Partjain a Sárnak, mely sással, rőt buzogánnyal
És suhogó náddal koszorúzva tekerge, holottan
Vándorlápok alatt feneketlen iszap vala s messze
Csilloga, mint az arany, veszedelmes színnel az
Ahova vad fiait a csörgő réce vezette [örvény,
És a könnyü buvár s a szárcsa merengeni kedvelt.
E helyeket Tihamér sokszor kémlelte vadászva,
Most bujdosva öröm nélkül hágdosta s kihatván
Csak hamar a dombot s megpusztúlt várat eléré.

==

MÁSODIK ÉNEK

Ságon azonközben poharakközt telt zajosabb éj:
Káldor hús küzdőt vendégele, régi segédeit
Jó, rossz harcainak, más húszan az éji csatában
Sámson előtt hullottanak el; néhányakat ártó
Sebköte, bajtársakrészt nem vehetének örömben.
Már lobogott a fáklyavilág s tág öblü teremben
Görnyedezett nagy tálak alatta hosszú cserasztal;
Körben egy-egy serleg pillog vala s szomju ku-
A párló tálak megkörnyékezve valának. [pákkal
Fenn pedig a falakat fegyver sokasága borítá;
Itt kard függé, amott villog vala hosszú hegyes tör
S rézveretes száron dárdák mutatának ölésre
Fent ragyogó ércet, mellettök fellegi foltként
Domborodott aranyos szegetével az életovó pajzs
És nyilak és kopják, s a nyilnak szárnyat adó íj,
Függöttek tarkán s vegyesen; rémületes örül,
Mintha setét sírból szállt volna ki lelkök, ezek közt
Négy sanyarú ősnék volt füstös képe akasztva,
És az egész háznak megbúsította alakját.
Most a bajnoki nép kezdett gyűlöngni: kevélyen
Jött maga Káldor elől, arcán a fényes örömnék
Hordozván jeleit; de nem úgy érezve szívében.
Már az idő első örömet megkezdte zavarni,
És vétkes dülási után bántotta maró gond

És bántotta gyanú hogy, bár titkolni remélte
Tetteit, a hírnek mégis szárnyára kerülhet,
S a már csendre jutott ország megtorlani eljön:
Akkoron ő! — de ezen félelmet visszariasztá;
Éstudamelynem volt,kiderültneklátszanikedve.
Jött és elfoglalta helyét. Eljöttek utána
Két elsőbb fiai, Petur és Ipoly, ifju tűzökben
Délcegek, a harcnak, bár millyen volna, örülők
S több véres hadi munkákban rögzöttek eléggé.
Mindkettő apjára ütött; de szivökben ölü gond
Nem fészkelte magát, vidoran lépének utána
Káldornak s lobogott az erő vad lángja szemeik-
[ben.

Jött azután a méla Simon, halovány magas ifju,
Legkésőbb fia Káldornak. Most láta először
Harcot s embervért, s úgy látszék, ifju lelke
Megborzadt förtelmeitől; soha őtet azóta
Nemkésztémosolyodniöröm,nemkardotemelni,
És pengő idegen nyilakat szállatni szilaj kéj;
Hallgata és atyját titkon vádolta magában.
Két testvére után ő is helyt foglala. Jöttek
Egyszersmind a vér szolgái, kegyetlen erős nép,
Súlyos kardjaikat csörtetvén a sima pallón,
Jött a jász Sundó, legerősebb bajnoka Ságnak,
Mint valamelly oszlop zárván nagy termete a sort.
Mind ezek a bő asztalhoz járultanak és nagy
Zúgás és recsegés közben helyeikre leültek.
Már minden helynek meglőn vendége, uratlan
Egy szék volt Káldor balján, bíborba borított
S gyéren aranyhímes párnákkal. Rajta keresve
Függött minden szem; de leginkább nyugtalanúl
[várt
Káldor, s a kérdők s felelők közt zagyva zsibongás
Támadván, zajjal betelék a tágas ebédlő.

Ajtó nyílt azalatt s Káldor hajadonja belépett.
 Őtet csak ritkán látták a bajnokok; atyja
 Óva külön nevelé s tilalom vala szólni előtte
 Harcai sorsáról; a két ház régi haragját
 Csak sejté; de harag nem fészkele tiszta kedében.
 Mint fenn tölgy sudarát a felhők lángfia tépi
 S fergetegek száguldoznak sűrű lombjain által,
 A völgyek violája pedig kijön a fa tövénél,
 És nem tudja, hogy a szellő, mely illatit issza,
 Szélvész a fatetőn, nem tudja, hogy a ragyogó
 [menny

Kék szeme gyöngyeiben, zápor volt a fasudár
 Villámtól forralt, zivatar-hullatta özönvíz: [közt,
 Így a gyenge leány felnőtt a férfi seregnél,
 S míg azokat harag és gyűlölség vitte, szelíden
 Ő bék és nyugalom karján növekedve kifejtett
 Gyermeki napjaiból; megszokva szeretni s sze-
 [retve

Lennie, testvérek s atya voltanak öröme, gondja.
 Lelke szelíd érzelmekből és szent akaratból
 Volt gyönyörű összhang s hitták vala szép Eni-
 [kőnek.

Hogy kitünék, mély csillapodás váltotta föl a zajt.
 Mindenik, amint ült, egy időre az ámulat által
 Megmaradott leszegezve merőn, s a marcona ké-
 [pek,

Úgylátszott, vadságoktól megválni kívántak.
 Majd mozgás eredett s a tetszet hangja magában
 Értetlen szavakat mormolt. A könnyű leányka
 Jött s csak alig sejtett haladással elére helyéhez.
 Káldor az eljöttet mosolyodva szelíden apolta
 S egy pillantatig elfeledé, hogy gondjai vannak.
 Felnézett Simon és beborultanak arcai. Káldor
 Szerte körülhordozta szemét és biztata szóval

Mindeneket, maga példaadó, a víg lakozásra,
S kezdődék az evés, majd víg poharakra kerülve
A sor, erőt vón a szilaj élet kedve s csapongóbb
Mozgások s hevesebb szóváltás ébrede: minden
Arc kiderült, csak az egy Simonén vesztegle
[borongás.

Káldor látta s komor-feddőleg néz vala rája,
Szólni, nehogy kedvet bontson, tiltotta okosság.
Érté a haragos homloknak néma beszédét
S félre vonúla Simon; kivonult nem sokkal utánna
Szép Enikő s maguk a harcnak szolgálai maradtak,
Díztelenül, mint a fa levél nélkül, mint felleg,
[ijesztőn,

Melynek utósó fénysugarát elvette az alkony.
S most Káldor — töltött kupa volt megemelve
[kezében —

Fölkele és csendet kérvén ily szózatit ejté:
„Társai sorsomnak, még eddig jónak, akarnám.
Hogy nyugodalmasbnak legyetek látói ezentúl.
Tudva van, a harcból diadallal tére be László
S szent a béke megint: minket más tesz vala
[mentté,

Harc és visszavonás s az erő törvénye azokban;
Eskü azért, hogy senki, ha ránk vád jőne gyanú-
Sámson háza dulásáról nem vallja tudását, [ból,
Eskü, hogy a titkot kiki híven rejti halálíg:
Úgy legyen e várban boldog maradása, s azon-
[kép

Váljék méreggké, minden csep, mellyet iandó
Végtelen átok alatt, amint nem tartja meg eskét.“
Szólt s kiki vad szavakat mormolt mély hangon
[utánna,

S a poharat, mellyet tartott, szájához emelte.
Még ittak, mikor a kapunál rézkürt szava hallott,

S a kegyetlen dúlók lakozását félbe szakasztá.
 Első volt Káldor, ki helyét elhagyta, utána
 Félig ürített kelyheiktől megválva kelének
 A felijedt eskvők, zavar és sokféle tünődés
 Lelkeikben; de azonban elért a kései vándor,
 Végig csörtete a márványpadu csarnokon, és a
 Tágpalotábanyitott. Talpigfegyverben, az ország
 Címeivel paizsán, jól termett férfi, Kadárta,
 A bajhírlő volt, s ily szózatot ejte belépván:
 „Lászlónak hírlője jövök Sámsonfi nevében,
 Hozzád s társaidhoz, Káldor, meghozni halálos
 Bajnak ajánlását. Méltók, hogy vesszetek el mind
 Vértörvény által; mert úgy hiszi, hogy ti valátok,
 Akik az éjnek leple alatt gyilkoltatok, írtván
 Ártót, ártatlant, megrontván őtet örökre
 Bánattal, testvértelenül maradottat, atyátlant;
 Még is azért őtet meg nem nyúgatja haláltok
 Vak törvény által, maga hí fel bajra egyenként,
 És kárhozzatok el, ha lehulltok hős keze által;
 Ha pedig őt a sors adná elveszni bajában,
 Ment legyen, aki megél, se az emberek őtet

[azontúl,

Bűneiért, se az isteni kéz soha meg ne keresse.
 Ezt Sámson; de ha cselt vettek, vagy ketten az

[egyre

Gyáván s nemtelenül fognátok víni, királytól
 E törvényt hozom: „országul rád küldve leszen

[had,

S véredet és magadat javaiddal tűz vas emészt

[meg.“

Mint mikor éj idején felhő torlódik egekben,
 S záporral viselő kebelét megnyitja futó fény,
 S a puszták utazója veszélyt vél jőni s halállal
 Terhes villámot, a villám nem jön azonban,

Fenn villog végig beborúlt pályája határin.
 És az utat kideríti körül s az utasba reményt önt:
 Úgy Káldor, ki halálhírt félt és szörnyü kiirtást
 Tetteihez képest, hallván a bajra hívó szót,
 Megvigaszék a szóra s kevély mosolyodva imígy
 [szólt:

„Sajnáljuk, hogy az elkeserült ifjú szive minket
 Vádol s bűnneveket hangoztat előre: de várjuk
 Vádaiért számkérendők, s úgy hisszük, előbb lesz
 Színtelen árnyékká, mint rajtunk megbizonyítsa,
 Amit kínjában, nyomorú, elmonda felőlünk.

Vidd meg, jó hírlő, e hírt neki s monddjad, ezentúl
 Éjjel vagy nappal vagy akár éjfélkor is, amint
 Választandja korát, jöjön s zörgesse kapunkat,
 Ellenségi csak a gonoszúl vesztünkre jövőnek,
 Ölni nem óhajtók, ha kívánja, baráti leendünk.“
 Monda, s miként jött a hírlő, elhagyta veszélyes
 Házát Káldornak. Huzamos lépései hosszan
 Hangzottak kifelé menetében sahogy enyésztek,
 Ugy a benn maradottak gondja fogyott, mind-
 [nyáján örülván,

Más végét várók, ha világra jövende, hadoknak.
 S első volt Sundó, ki pohárt és szót veve, mond-
 [ván:

„E poharat Sámsonra iszom. Sámson fia halld
 [meg,
 Sundó lesz, ki leküld, ha mozogsz, keseregni
 [apádhoz.“

Szóla s mohón a nagy poharat fenekéig üríté.
 Példáját minden követé, otromba fenyítést
 És kacagást keverének iván Sámsonfi halálát.
 S hosszan húzódott lakozások.

Azonban az éj ment
 Félénk tolvajként, elvitte magával az álmok

Kincseit, a napnak hagyván sok gondot, ezernyi
 Bajt és fáradozást s ahhoz nem egyenletes osz-
 A kívánt jóból, a földön vándor örömből. [tályt
 És az ölések napja beállt. Ébren vala Sámson
 Súlyával bánatjainak. Életjelit adván
 Megzendült a ház s ő fájó szíve azonnak,
 Rémületes dobogást keltett szomorú kebelében.
 Elcsüggedne; de a boszu őt megtartja erőben,
 És harag a sárkány, melly őrt áll lelke tüzénél.
 Öltözik. A vértet karcsú testére csatolja:
 Fegyvere kard s buzogány; paizsát eltördeli,

[szintűgy

A kelevézt; lobogót nem hagy tarkállni sisakján;
 Dísz nélkül teszi föl, vaslapba szorítva sötétlő
 Fürteit és arcát. Mint bérc, mely nem mutat ékes
 Lombú rengeteget, tetejét nem himzi virágszál,
 De komor és vad sziklával borzad föl az égre,
 S villámot, zivatart nem fél elvárni; azonkép
 Állott dísz nélkül Tihamér, deli termete súlyos
 Fegyverben, vastól feketén, készülve halálra
 Küzdeni s elleninek bizton felfogni csapását.
 Ment s a Káldoriak veszedelmét vitte magával.

Még csend volt Ságón, mikor a zárt vas kapu
 [táján

Megjelenék Tihamér és azt buzogánnyal ütötte.
 Háromszorta nehéz buzogánnyal sujt vala hozzá,
 Annyiszor a kapu messzeható döngéssel ijesztvén
 A levegőt, a belvárnak fölverte lakóit.

Majd harsány szavait hallatta az ifju, kiáltván,
 Káldornak harsogta nevét s a káldori népnek
 Monda halálos bajra hívást, mindennek egyen-
 [ként

S jött Káldor, ki legelső volt a várlakon ébren,
 Sakapuhoz jutván így szól a haragva: „Ki vagy te,

Durva silány pompájában rossz fegyvereidnek,
Békszavaró, ki vagy, aki reánk mint farkas üvöl-

[tesz

S fölrázod, melytől rettegned kell, az oroszánt?”

Így szólott s az alatt népes lett a sima várfok.

Egymást érve Petur s Ipoly szolgái jövének

Káldornak, de reájok, ölést óhajtvá, sötéten

Nézett föl Tihamér s keserűn ily szózatot ejte:

„Káldor, erősebben mint a vas, fáj nekem a szó,

S szó soha már örömet nem fog hozhatni szí-

[vemre,

Mert amit szereték, azt kínom volna nevezni,

Míg te is élsz. De ha bátor vagy, jer, szállj le

[fokodról,

S gyilkosságaidért, míg tart véredben, adózzál.”

„Ösmerlek, te kevély még a bánatban is”, így szólt

Káldor az ifjuhoz; „de ne légy az, végedet érvén;

Szolgám fog hozzád viadalra leszállni, s az öl

[meg!”

Szólt s tova tért, Tihamér a síkon várta csatáját.

Most Petur és Ipoly ajkokkal szót váltani kezdtek,

Mindketten vágóók Tihamért megvívni: de Káldor

Tiltá a viadalt nekik és Sundónak adott jelt.

Visszamenének mind; de Peturt nem ereszti

[haragja,

Hátra maradt egyedül s ily szókat monda sietve:

„Halld Sámson, ha megélsz, míg a hold feljön az

[égen,

Látogatód leszek; a jelszó: életre halálra!”

„Elvárlak,” mondá mély hangon az elkeserült hős,

És bevonúla Petur: de helyette Ipoly jöve sebtén.

És szeme, mint a láng, repesett föllelnie Sámson;

Majd hogy azont még a kapunál késdezve találá,

Ott termett s ilyen szavakat mondott vala hozzá:

„Sámson, igen bánnám, ha egyébként jutna halálod
 És nem ezer kar előtt szállnál a porba; de várj el,
 Látogatód leszek a holdnál s életre, halálra
 (Ez legyen a jelszó) végharc fog lenni közöttünk.“
 Szól vala s hogy fegyvermozgásokat érte belün-
 [nen,

Mint a könnyű hiúz, választ sem várva, beillant,
 Harca felől, hírszomja, gyanút támasztani félvén.
 Hős Tihamért pedig aggodalom bántotta; tűnő-
 [dék,

Nem csel-e, hogy ketten s tán többen fognak
 S nemtelenül önvárában támadni fejére, [orozva
 És mielőtt boszuját állná, bús napja leszálland?
 De nagy lelké hamar megvált e gondolatoktól:
 S „jöjenek a rablók“, úgymond, bár jöjenek el
 [mind;

Egy hitem él: nem fog kezeiktől jöni halálom.“
 Ezt gondolva tovább állott s a sági lapályon
 Néze vivásra helyet, temetőt a Káldoriaknak.

Jött Sundó talpig vasban, nagy kardja fityegvén
 Balja felől; de szívós kopját pörget vala kettőt
 Egyszersmind s látszott erejét hogy emelte
 [ügyesség.

Súlyos volt pedig és hosszú a kopja, hatalmas
 A vasat, és vas alatt az eret megjárni hegyével.
 Ő ezeket játékképen forgatta s közelge
 Mint valamely vasvár, nyomván nagy teteme a
 Fenn a Káldoriak menetét vigyázva kiálltak, [tért.
 Bízakodók Sámson legutószor látni csatában,
 Távolb sátor alatt a harc bírái tanyáztak.
 Ő pedig a síkon folyvást haladott vala, és hogy
 Kopja vetésnyire ért, kiveté nagy könnyűden a
 Mely Tihamérnak előtte lehullt; de azonban [balt,
 Harsány vadhangon szólt Sundó hős Tihamérhoz:

„Dárdádon, tudom, a tikok ülnek, vagy megehül-
[vén

Nyársúl forgattad s most nincs mit hozz viadalra;
Vedd föl azért, mellyet küldék, víjunk meg

[egyenlőn:
Mellyet küldendek, hiszem azt, fölvenni bajosb
[lesz:

Megkeres önként is s nem fog megválni velődtől.“

Szóla s kevély elbíztaban Tihamérra suhantá
A kopját s egyenest sisakának ment az, ijesztő
Éle hasítván a levegőt s szálfája süvöltvén.

S nem fáradva elért a vas, hova szánta vetője,
A sisakos főhöz: de hegyén koppanva meg éli,
Félre szökött nagy rengés közt a földbe furódván.
Érzé a sujtást Tihamér, hőkkenve fejével

S hallá kárhozatos csengését; de hamar eszmélt
Tompá nyugalmából és a két kopja után nyúlt.

Háborodott Sundó kirepült kopjai lehulltán
S már készült inkább karddal közel állani harcot,
Mint elvárnia két lövetét; de nem engede nyúgtot
Sámson az ádáznak, kopját vete rája legottan

S a két kopja kiment, sebesebben, mint jöve, mint
[két

Héja süvöltének törvén hatalommal urokra.

Vas térdét éré legelőbb a kopja, befurván
Gyűrűs kapcsa fölött s a fájó csontig eresztvén
Szomjas aczélvégét. Csikorogva hajol vala Sundó
Hogy kiragadja; de íme suhant sebtében utána
A másik gerely és behatott nagy melle vasába,
Mint valamelly ártó növény nagy messze ki-
[állván

Rőt nyele, és mellét az acél vég töre szegezvén.
Ezt látván megörült s harcát végezni sietve
Jött az erős ifjú, gerjedt haragában emésztőbb

Mint az emésztő láng s fenn villoga kardja ke-
[zében.

S méregből s fájdalom miatt már nem nyöge
[Sundó,

Orditott, mint a fene vad, szaladásnak eredten.
Nagy bajjal vonszolta magát Tihamérnak előre,
A két kopjával, hogy azont kiragadja, vesződvén;
Az pedig őt kegyelem nélkül pusztítani kezdé:
Vállain, és sisakán, mint a pörölynek ütése,
Hangzott a buzogány sűrű kopogása; kiáltás
Hallék a rémült Ságról s akaratlan ijedtség
Vonta be szíveiket; maga Káldor gyászos idők-
[nek

Látta jövődjét s bús homloka ráncba szedődék.
De Sundó kiszakasztván a kopját, omolni
Hagyta sötét vérét s kardjában bízva kirántá
A majd ölnyi vasat s égett ostromlani Sámson
Súlyos ütésekkel. Hogy távol tartsa magától
S végre kifárasztván bizonyos rést leljen ölésre,
Ösztöne súgta, de nem szűnt meg közelíteni
[Sámson.

Mint sanyarú bányász, vagy mint a kincseket ásó
Tűr hevet és hideget, nyugalom nem tartja, sem
[álom,

Hogy nyereséggel utóbb a hegy szívébe lejusson,
S a föld bálványát, az aranyt, fölemelje jutalmúl:
Úgy vágyott Tihamér Sundónak jutni szívéhez.
Semmi csapás nem volt őt távol tartani képes.
És már vérbe borúlt makacs ellensége; kegyet-
Sundó rossz napját látá közeledni, de bízék [len
Még egy ütésével megfordíthatni csatáját
S összefogott kézzel lecsapott bajtársa fejére.
Terhes volt a csapás s mint a vágott fa esése
Zúzó s rémületes; megtántorodának alatta

Lábai Sámsonnak, feje lógott mint az ütött galy,
 Széles válla között lehajolva; de önnön ütése
 És a vére-fogyott test súlya vevé le nehézkes
 Lábairól Sundót. Lebukott térdére, felállni
 Nem képes, bár mint ügyekeznek. Sámson időt
 [nyert:

Visszavevé erejét hős karja, kivonta sietve
 A ragyogó kardot s készült elvégzeni harcát.
 Földbe merített kardjával támasztva magát még
 Térden volt Sundó, s ahogy közelíteni látta
 Öldöklő Tihamért, illy szókat mond vala durván:
 „Vajmi veszett voltam, kelevézt, hogy hánytam
 [elődbe

Sámsonéb! anélkül most e vér-lepte mezőben
 Téged látnálak fetrengni előttem; azonban
 Jőj és végezd el munkádat s tudd meg, ezen kar
 Ótta meg ősz Sámsonat attól, hogy lásson, örökre.“
 „És téged“ felelé Tihamér, „most olt el azon kar,
 Kárhozatos rabló, poklok fáklyája, örökre,
 Hogy soha rossz lelked honját ne találja s ha-
 [zátlan

Bujdossék s nyomorún a világok végtelenében.“
 Így szólván kinyitá vértét a roskadozónak
 S karddal barna fejét elválasztotta nyakától.
 Majd kardjára tűzé sisakostúl a fejet és ment
 A vállára vetett karddal vér hullva nyomába:
 Rémületes látvány a néző Káldoriaknak,
 És nem ohajtott vendég a házban, hova méne,
 Hol szomorú csend volt, és nem vala, aki fo-
 Aki örömmel a győzőnek járuljon elébe. [gadja,
 Ő mene s ellensége fejét kapujára kiszegzé.
 Még aznap kétszer harcolt a sági fenyéren,
 S még Káldor két szolgának sínlette halálát,
 Akiket ők csendes gyásszal mély földbe takartak

És lobogós kopját tűztek sírjaikra; de Sámson
A leütött fejeket rémül kapujára kitűzte.

Fenn valamárahold s szomorún a puszta falak
Ült vacsorájánál Tihamér, elmélve kiirtott [közt
Nemzetségéről s várván a harcot. Azonban
Mint bagoly odvából kisuhan, mikor a fedező éj
Szőnyegei kiterítve leszállt bércekre, mezőkre,
S messze ható szemeit gyilkos vágyalma vezérli:
Úgy Ságból kijövének ölő szándékkal az ifju
Káldorok és egymást nem sejtve siettek elérni
Úrhida dombjához. Petur első jött be, megállott
A kapunál s nagy gondolatot forgatva eszében
A kapu két szárnyát betevé s elzárta rudakkal;
Hogy, ha talán egyikök menekedni akarna, ne
[tudjon

S a sorstól neki szánt ez helytt ma elérje halálát.
Kába! oroszlánnak barlangját zárta magára
S bízott a sorshoz, mellyet maga sürgete dúlni.
Jött azalatt Ipoly a tulsó kapun. A kapuzárót
Látta s gyanítá szándékát; de remegni tudatlan
Lelke legott el lőn ugyan arra tökéelve, bezárá
A kaput ő is, elébb a térudvarra sietvén.
És vakon a boszutól, mely dúla lobogva szivők-
Testvér a testvért ellenségének alajtá. [ben,
Mindkettő sietőn a térudvarra kijutván,
Jelszavakat váltván, viadalmasan összerohantak.
Mily hamar a tavakon két hullám megtöri egy-
[mást,

Vagy mint két felhő, melly összejön a zajos égen
S egymást szélvésszel s haragos villámmal
[emészt,

Hullván megtépett kebeleikből a sűrű zápor:
Úgy ezek a szélnél, a lángnál hirtelenebbül
Elronták egymást. Leterült Petur öccse vasától,

Megszegvén derekát a vékonyán átalütött kard,
Elhullott Ipoly is bátyjától véve halálos
Szúratokat mellén. Dobaj és a fegyveri csengés
Fölverték Tihamért, bámulva figyel vala s látá
A kettős rohanást, s a kardok villanatában
Legdühödőbb harcot s sietett a térre kijutni.
Már feküvének azok. Kiderült a bujdokoló hold
S áruló sugarát bágyadt szemeikre vetette.

A megnyílt sisakon kitekinte utószor Ipoly még
És kitekinte Petur s iszonyú vala kínja szívők-
Sámson lábainál egymást haldoklani látván. [nek
S nyögve Petur szólott: „Ipoly! így kell válni?
[de váljunk:

Sors akará, hogy Sámson után a Káldor elessék,
Isten hozzád a sírban.“ — Smég szólna; de fáradt
Nyelve megállt a halál révén. Vonagolva ki-
[nyujtvák

Véres karjaikat, egymásra borúltanak. Így ők
Mondhatlan keserűséggel megváltak az élet
Napjaitól, csak imént vad erőben féktelen ifjak,
Most testeik halom a földön, lélektelen alkat.
Bámúlt a harcon Tihamér, és néma-merően
Álla soká, majd a sisakot lecsatolva fejökről
Halvány arcaikat vizsgálta kegyetlen örömmel
Képzeltéivel: ilyen volt arca Petőnek,
(Öccse nevét mondá), ilyen volt fürge Gyulámé,
S illy halovány az öreg Sámsonnak képe, midőn
Éjjel az ádázok megüték véletlen az álnok [őt
Fáklya világánál és vére fiaira lehabzott,
Akkor is óhajtván Tihamért, hogy jőne segédül,
Akkor is átkozván, bosszút ha nem állna; de
[örvendj:
Így képzelge tovább, örvendj boldogtalan ár-
[nyék:

Ellenidet gonoszúl egymásra vezette szerencse,
 S lábam előtt a két Káldornak vére patakzik.
 Eljött a hajnal, szomorúság hajnala Ságón,
 Harcszerető fiait Káldor nem lelte; de láta
 Vérbe borúlt fejeket kapuján a sámsoni várnak.
 S rémület és harag és bánat változva eszében,
 Elszánás nélkül fogyató kínokban evődött.
 Menne, hogy a gyilkost várában előlje, kívánná,
 Mint szomjú föld a záport, vérének özönnel
 Látni elomlását; de maradt mit veszteni; él-e
 A két gyermek még, még volt bizodalma körök-
 A más kettőnek gyászát elbírní, s reménye, [ben
 Hogy Tihamér, mielőtt véréhez jutna, kifárad
 Harcaiban s elesik küzdő szolgálai kezétől.
 Őtet azonban az ifju soká nem hagyta tűnődni,
 Eljött vérdíját megvennie s dőnge szünetlen
 Súlyos ütéseitől a vert kapu. Eljöve reggel,
 A delelőnappal snapesettel; nem hagyta nyugtot,
 Nem bánatra időt. Káldor szolgálai esének
 Mint dér-vette levél, s minden nap a sági fe-
 [nyéren
 Harc vala és temetés, s a halál félelme fölötte.
 Sámson háza pedig rémségesen áll a tetőjén,
 Csak kis időre s komor vendéget látva urában.
 Rettenetes kapuján kiaszott vérarcok epedtek
 A nézőre, s ijedve futott a vándor alóla.
 Ságot azonképen kezdé mindenki kerülni:
 Bátrai elhullván, kiszökött a gyáva cselédség;
 A betegek kór ágyaiból sápadva kimásztak,
 Messze hagyák el a házat, hol mindennapi
 [harcban
 Dúla halál s lebegett elfordíthatlan enyészet.

HARMADIK ÉNEK

Gyermekivel maradott Káldor s már büszke
[reményi
Elhagyták lelkét. Földben vala dísze hadának,
S még épen Tihamér, őt is megvinni jövendő
És elrontani a házat, melly századon által
Hősökkel s deli szűzekkel gyarapodva virágzott.
Mint fekete felhőt, látá fenyegetve halálnak
Lengeni zászlóját, lélekben látta, de még nem
Engede a kétségbeesésnek: erőt veve búján
Még egyszer, selvonva Simont ígyszólvala hozzá:
„Gyermek, igaz fajom a vérből, mely bajnok
[apákról
Tisztánszálla reám, s melly újra, ha életed őrzöd,
Mint serevény erdő, dúsan kivirúlhat utánad,
Hallgass meg s nemződ jó célu szavaira figyel-
[mezz:
Sors-e, vagy átok volt, vagy az égnek régi ha-
[ragja,
Sámson eleste után, hogy Káldor háza romoljon,
Nem tudom; úgy látszik végünk bús napja kö-
[zelget,
Annyira megnehezült Tihamér gyilkos keze raj-
[tunk.
És ha kivesztem után még élnetek alku lehetne,

Elhúnynékörömet; de ha engem elejte, reádjön
A szörnyű s elemészt hamarább a déli mirigynél,
Hajl igen is méltókat imily köszönetre; azonban
Mentségünk, ha akarsz engedni szavamnak, ez
[egy van;

(És hogy akarj, elesett bátyáid lelke kívánja):
Majd ha kiálltunk a véres pályára, viandók
Én s Tihamér, úgy intézem hátrálva csatánkat,
Hogy közel essék e titkos járathoz, azonban
Őt te az elrejtett helyből gyors nyíllal ütöd meg,
Kettővel, ha nem ártana egy s a lankadozónak
Én az utó sujtást megadom, hogy örülve ne lássa
Káldor háza belét, nyomorú Enikőnek utánunk
Agyúlólt! hatalomszemmel ne kívánja szerelmét;
S míg mi alant síron túl is tán kínban evődünk,
Ő ne lakozhassék gyönyöreiben a káldori vér-
[nek.“

Szóla, haragnak szikráit forgatva szemében
A végső szóknál, és választ várva fiától.
Az pedig ily nem várt szavakat mondott vala
[vissza:

„Káldor, elég a gyász, súlyát ne nevelje gyalázat,
Egyszer harcoltam nem méltó harcot, utáltat,
Kárhozatost, ezután méltót keresek ki magamhoz;
Téged azonban, atyám, tartson meghosszasidőkig
S mentse szegény Enikőt az igaz, s könyörületes
[Isten.

Én Tihamérra megyek; váljék el sorsom előtted;
Vagy győzők vagy esem; de orúl nem vívok
[ezentúl.“

„Vessz el hát nyomorú! így szólt a dühölt atya,
[vessz el

Elpártolt vér, majd ha atyád elhulla előtted;
Majd ha vitézi fejét láttad lehanyatlani porba,

Akkor, mert akarod, magad is bár vessz ki va-
[sától.

Amaddig mozdúlni nemerj s megelőzni csatámat,
Mert ha gyanítandom szándéko-dat, e kezeimmel
Téplek el és szórlak Tihamérnak elébe; s te
[mennél,

Harcra, te árny, te nem is Káldor? légy veszteg,
[apádnak

Nélküled is voltak diadalmai, s úgy hiszi, lesz-
[nek.“

Szólt s elhagyta fiát s a fegyverházba rohanva
Fegyvereit szedegette vadúl s illette magára,
S elbúsult keddel készült a harcra: de a pört
Hallván Szép Enikő, sietett rémulve Simonhoz,
A boldogtalan, és ily kérdést tesz vala hozzá:
„Ah Simon, ah szeretett bátyám, te reménye
[hitemnek,

Még egyedül nyájas hozzám a szörnyű napokban,
Szólj, az egekre, miért e pör teközötted, atyám
[közt,

Kiknél nincs egyebem? Mért a bú Káldor evődő
Lelke homályában? mért a mindennapi harcok
Ságnakszép mezején, smellyetborzadvatekintek,
Rajta sötét lobogós kopjából a komor erdő,
Mely kivirítani haj! soha sem fog senki könyétől!
És Petur és Ipoly, ők nem térnek-e vissza kö-
[rünkbe?

S illy egyedül, ily mindentől megválva, fogunk-e
Élni magunknak kín és bú, másoknak ijesztők?
Ah Simon, én iszonyút sejtek: kiderült vala lel-
[kem,

Mint a mennyalapú tószín: most rémullet és gyász
Fogtak benne helyet s a halálnak enyészetes
[árnya.

Mondd el, bátya, mi vége leend mind ennek?

[elég-e

Már amit veszténk, vagy mely gyász várakozik

[még,

Hogy tudjam, s ha jövend, készen s elszánva

[találjon?“

Erre felelt, mély sóhajtás szakadozva szivéből,

A keserült testvér s szomorú vala hangja szavá-

[nak:

„Vajha szerencsétlen ne születnél volna, vagy

[eddig

Födne hideg sírbolt, és engem is, élete-untat

Régen ez a tápláló föld vett volna ölébe,

Hogy most, amiket elmém tud, kibeszélni ne

[kellne,

S amit mondandok, neked azt meghallanod. Árva

Elhagyatott Enikő! örömet hallgatna tovább is,

Mint hallgat vala testvéred, de bizonytalan óra

Rejti sötét végét sorsának: meglehet, eljő, [nod,

Még mielőtt vélném s akkor nem tudni mi hasz-

Amit már sejtess? Tudd hát: a sámsoni házért,

Melynek erős népét éjenten Káldor előlte,

Most a végivadék Tihamér jó venni boszúját,

És ő az, ki naponként e hadat űzi mezőnkön,

S rettenetes keze műve után serdül föl ez erdő

Gyász kopjáinkból, kiknek maga tette alapját.

És Petur, és Ipoly, ők oda vannak örökre. De

[még él

Győzetlen Káldor, még bírom kardomat én is,

S gyáván a gyilkost nem fogjuk várni fejünkre.

Hagyd Enikő, hagyd a sírást, nem fogsz temaradni

Védtelenül, soha Káldoriak vérebe gyalázat

Sarja ne oltassék, s attól, ha magadra hagyatnál,

És látnál közeledni veszélyt, ójon meg ez a tör.“

Ígyszólts egyszersmind a törtnyujtotta; fagyott,
[forrt,

Míglén bátyja beszélt, Enikőnek vére, s könnyei-
Rémület és búkín zavarák forrásait: a szív [nek
Benne patakként lön, melynek magas ormoza-
[tokról

Vad sziklák borzalmai közt fut völgybe panasszal
Árja, s nyugalmát a nagy uton nem tudja találni.
Ily vala elszörnyedt Enikőnek szíve: meredten
És irtózva fogá a tört hű bátyja kezéből,
Melynek imént maga szép hüvelyét himzette
[arannyal,

S kedves ajándékot vélt adni Simonnak; azonban
Visszakerült vad célja szerint fenyegetni adóját
A veszedelmes vas; de az ártatlannak eszében
Lassanként kiderült a vészes pálya; elérté
A szomorú intést s meg kezdett rajta nyugonni.
Csókkal bátyja kezét s a tört illette, s szelíden
Elszánt lelke szerint ily szókra nyilának el ajkai:
„Bátya, megértsem-e, ami balúl van rejtve sza-
[vaidban?

Nemde te is, szeretett testvér, és Káldor, ölemből
A megemésztő harc viharának mentek elébe,
S legboldogtalanabb Enikő, ha ti elmaradátok,
E törrel nyomorú lelkének nyissa meg útát?
S ég, te bocsásd e bűnt! én nem fogok élni. Mi
[volna

Élnem örök kínban? mint fekszik rajtam ez is már,
Mellyet adál, melyet sorsunk, hogy mondj ki,
[parancsolt.

Hárfa vagyok, melynek húrját megtépte szilaj kéz,
Mely sohamár meg nem zendül, hangatlan üres fa;
Még egy ütés kell s a zengőt nem fogja találni
Sem tündérszerelem, sem örömjátszó keze többé.

Ah nem lesz nekem a léttől megválni keserves:
Tőled válni nehéz, és válnom az édes atyától.

S válnunk kell-e Simon? szemeidben, látom, erő
[küzd

S kétség; ám váljunk, nem örökre, ha kedvez
[imez vas

És nem örökre talán, ha fog úgy kedvezni sze-
[rencséd,

Mint Enikő érted nagy buzgósággal imádand.“
Szólt s bátyjára borostyánként tapadának erőtlen
Karjai, és csüggött feje, mint a szelíd fagyümölcsse,
Halvány vállai közt; de vihar vala lelke Simon-
[nak.

Nincsen nyúgta tovább, atyját megelőzni ohajtva
Elszaggatja szelíd kötelét a bánakodásnak,
S öldöklő fegyvert s viadalt megy venni magára.

Káldort, ahova megy, nyomban kíséri sötét
És kétségbeesés, ha az elmúltakba tekintve [gond,
A még vesztendő sanyarún számlálja; dühöngő
Elszánás pedig és több mint embernyi gyűlölség
Hajtja, ha ön erejét s Tihamért forgatja eszében.
Ott vár a kapunál, s mint a napenyészeti felhő,
Mely záport s lobogó villámot forral ölében,
Mind inkább komor és komorabb lesz lelke; ború-
Néz befelé, majd nyugtalanúl a sági mezőre [san
Változtatja szemét. De azonban szökve kijutván
Harcol már Simon és bal sors-hajtotta fejétől
Győző Sámsonnak rosszul téríti csapását.

Küzd hevesen nagy erővesztéssel az ifju, csa-
[pongva

Majd itt, majd meg amott mint a láng, ostromot újít:
S tettei hírre jutandók még, ha szerencse akarná,
Hogy Tihamér kezeit kikerülje; de mint az utósó
Napnak ítélete, jó elfordíthatlan ütések

Súlyaival Tihamér; meg van számlálva csapása;
 S mindeniket bizonyos romlás kíséri; Simonnak
 Élete, mint felvert házban kincseknek uráé,
 Fegyveri közt biztos maradását nem leli többé.
 Egy vágás által ketté van szegve sisakja,
 Látszanak elnyiladó vértén a szörnyü rovasok,
 És keze, mely védné, pazarolt erejében alább száll,
 A már-már elesendőnek még egyszer az élet
 Képe hizelkedik, és ifjúság rózsaszínében
 A még nem látott napok állnak csalfa varázssal.
 Mint elhagyta tanácstalanúl a várat, azonkép
 Fut mostan mentője felé s minden haladása,
 Minden egy-egy lépés hazugúl szaporítja remé-
 [nyét.

Futna tovább, még tán atyjától nyerne segédet
 A nyomorú; de utána van a könyörületlen űző,
 És egy ütéssel az elhaladót leteríti beérvén.
 Ottan öljön szívének kezdé kérlelni az elhullt,
 S bágyadtan megemelve fejét, így szól vala hozzá:
 „Szüntesd meg, Tihamér, egy pillantatra csatádat,
 Egy pillantat után szükség már nem leszen arra.
 Éltem enyész, mint a párák játéka, miként a
 Délbáb a rónán, s méltó vagyok arra, hogy amint
 Véredben, noha még akaratlan, dúltam, azonkép
 Szenvedjem haragod súlyát. S nem is e rövid élet
 Már s ez örömtelen az, melyért esdeklem előtted,
 Irgalmatlan előtt; de ha van még emberi lelked
 S Isten képe alá nem rejtél farkasi szívet,
 És ha keresztény vagy, ha bizol valahára remény-
 Állani Isten előtt, könyörülj azerőtlen árván, [nyel
 Elhagyatott Enikőn, ki neked nem véthete, aki
 Senkinek a széles földön soha véteni nem fog,
 A boldogtalan ah, igen és büntetve miattunk,
 Hogy fiatal napjait gyász fogja fedezni halálig. —

Ah Tihamér, hideg a te vasad keblemben, előttem
 Köd terjeszkedik és az enyészet képe borúl rám:
 Úgy áldjon megazég, aminthozzájakegyesléssz. “
 Így szólott s tán szólna tovább; de behamvadozá-
 Tündöklő szemei: búcsúzó lelke szavaival [nak
 S kívánságaival fölszáll vala hült ajakáról.
 És Sámson nem örült dőlt ellensége halálán.
 Ifjúsága s szelíd szózatja szivére hatottak.
 Irtózáván véren tengődő lelke magától
 Teljesedése felé látszott gonosz átka sietni.
 Aholton komoran nyugovék beborult szeme sígy
 [szólt
 Végre nehéz küzdéseiben vész-ülte kedének:
 „Téged ugyan, Káldor, nyugalomnak adott ma
 [ezen kar,
 S mellyet sürgettél rád hozta időnek előtte
 A keserű véget; de magam vagyok anyomorúbbik
 Mind valamennyi között, kik elestenek és az ölés-
 [ben
 Nincs gyönyöröm többé; inkább irtózni magamtól
 Dija csatámnak, azóta, hogy ifju szemeidnek
 Fénye lehúnyt s panaszos szavaid füleimbe ha-
 [tottak.
 Látni fogom, mint véreimét, az erőtlen atyáét,
 Éjeimen halovány bús képedet, egy sereget fog
 Látni szemem, vadat ésszomorút, vér-fonta hajak-
 [kal
 Rettenettest s beomolt szemmel szemeimbe te-
 [kintőt.
 Vajha ez életben ne találtuk volna föl egymást!
 Vagy tenelennél káldori faj, vagy sámsoni vérén;
 Békén, ó nyomorú, lakhattál volna körüllem,
 S vétkemből soha még szellő sem bántana: ám
 [most

Elhúnytál fogadásom alatt, s még akire sor vár,
 El fog jutni hamar végéhez, vagy pedig engem
 Visz le megállhatlan folyamában az óra hatalma,
 S ahova szállandok, gond nem kísér el az áldott
 Földbe, hová te uton vagy már; és aki fölötted
 Győztesen áll itt, a harcnak nem látja jutalmát:
 Szenved igájában önlázította bajának,
 S fáradságaiért nem adózik örömmel az élet.“

Szóla s tünődve megállt, tova menjen-e kezdeni
 [új bajt,

Vagy hazatérve nyugodjék meg? De közelgete
 S fölrobbant a föl siető lépteire. Falairól [Káldor
 Látá haj! későn magzatja veszélyteli útját,
 Látta merész harcát a fenyéren s jött, harag és düh
 Szárnyai lábának s még messze kiált vala: „Sám-
 [son,

Várd az atyát, az volt, ki megölte öcséidet, ötet
 Várd be, ha Istened él.“ De siket pusztában enyé-
 [szett

Hangja beszédének; Tihamér végezte csatáját.
 Most az atyát a legkeserűbb bú kínja fogá el;
 Látta lerontott bálványát a csonka reménynek
 És nemzetségét betemetve; megáll vala kissé,
 Mint kinek a földön már nincs mit tennie, váltva
 Néze halálszemmel öldöklőjére s fiára.

Két hatalom küzdött zúdúlt lelkében egyenlőn,
 A boszu és bánat; de erőt vőn végre boszúja,
 Az lön az úr s egyedül annak hallgatja parancsát.
 Már Tihamérnál van, fia véres alakja előtte,
 Ső, mielőtt karját megemelné, ily szavakat mond:
 „Sámson, vádoltam magamat, mikor álmai karján
 Más nyugovék, titkon keserű vád gyilkola engem,
 Hogy kegyelem nélkül, s a boszúnak szörnyű ha-
 [tárán

Túljártam; de te vad, fenevadnál rettenetesb vagy.
 Akkor az éj pokol öltözetét burkolta magára,
 Csillagi nem voltak, mikor én házadra ütöttem;
 Mámorközt töltém lelkemnek régi haragját, [volt,
 S hogy berekeszthessem munkámat, egy óra elég
 De te szünet nélkül csapdossz, mint kánya, szí-
 [vemre.

Cseppenként szivod el vérét s a vérnek ivása
 Még szomjúbbá tesz. Jősz reggel, délben, az estve
 Meg nem hűti dühöd lángját. A hosszú halálnak
 Kínaival táplálsz, hidegen számolva boszúdat,
 Hogy végtére minél több szörnyűséggel előlhess.
 Légy átkozva örökre, utált és gyűlöletes vér,
 A kétségbeesés kísérlen sírba s dühétől
 Megszabadulni ne tudj, míg a végetlen időben
 Tartani fog. — Mi gyönyör volt ez, melyféle vi-
 [tézség,

A gyengét, nem harcra valót, verekedni tudatlant
 Gyilkos acéloddal leteríteni? Annyi halállal
 Nem teltél-e be még? Ó, hogy kezeimbe legelső
 Nem vettem vasamat! harcod végére jutottál [nak,
 Volna legott s most ezt nem kellene látnom, atyá-
 Nem hallnád istentelenül mosolyogva keservem
 Szózatait; de jer el, ha vitéz vagy, küzdj az atyával
 S add meg kardjának rég gyűlölt véred adóját.“
 Így szólott; de legott Tihamér választ ada, mond-
 [ván:

„Káldor, örülhetnék, ha öröm még volna világon
 Lelkemnek, s az egekbe ható hahotával örülnék,
 Mert nyomorún látlak, nyomorúbban szinte ma-
 [gamnál,

Én hallom panaszod hangját, háznépnek uráét
 Még nem sokkal előbb, most kinosan elszakadottét
 Mindentől, amit szeretél. S így kelle az élő

Isten igazságát kardunk élére kitennünk,
 Hogy te is, én is, utósók a két házivadékból
 Harcolnánk egyaránt, s valahára ki lenne csatával
 Viva, ki a véres bűnök kezdője, kinek kell
 Végre halálával berekeszteni a haragoknak
 Kárhozatos napját; és itt van, Káldor, ezen nap.
 Én nem vádollar; gonoszabbat, mint az üres vád
 Srettenetesbetteknijövök. Vagy téged imez kard,
 Mint fogadásom van, megemészt most, és soha
 Éjjeli dúlással nem fog pusztítani Sámson. [Káldor
 Vagy pedig én bukom el, és nem lesz gondom
 [azontúl.

Jerneki! s el ne feledd, kétháznak híre kezünkben:
 Sámson-e vagy Káldor: váljék el még ma örökre.“
 Szólt s megemelte vasát, s a két ház régi dühével,
 Mintha egész erejét bírnák, vadan összerohantak
 A végső daliák. Hangzott szakadatlan ütéstől
 A vért testeiken, pengettek az összezsúródott
 Kardok, s tartott a bús harc sok időig egyenlőn.
 Sámsonnak sok ütésektől már rótt vala vért
 S a mindennapi harc jeleit hordozta; de még ép
 Karjai űzték a veszedelmet; Káldor erős volt
 Bús dühödésében s bántatlan fegyveri által.
 S még nem volt az idő, hogy elessenek; egy aka-
 [rattal

Fáradt karjaikat nyugtatni megálltak, azonban
 Alku lön: „a várból kiki még ma csatára kijőjön,
 S régi viszályoknak még eznap vége szakadjon.“
 Káldor az elholtat temeté be keserve utósó
 Csöppeivel s a gyász helytől megválnia kín volt.

NEGYESDIK ÉNEK

Visszavonult Tihamér, örömetlen, mint kire senki
Nem várt a házban, de nehéz gyötrelme nyomván
Ment Káldor szomorú várához, s rettege látni
A testvértelenül sínlódó lányka keservét.

Ülve találá azt kifelé fordúlva s merően
És érzéktelenül a róna mezőbe kinézve.

A kétségbeeső bánat nem omol vala könyben
Arcáról, enyhült kebelét nem emelte sohajtság.
Arcai holt rózsák, szeme hulló csillag, alakja
Mint szobor a síron mozzgatlan, néma, hideg, bús.
Atyjabelépte után fölkelt; de sem ő, sem az, egy-
[más]

Szóra nem indíták, egy szemváltással elértnél
Kínérzelmeiket s egyebet mit mondani nem volt.
Káldor elébb mozdult és így szólt végre, kinyújt-
[ván]

Elkeseredve kezét s bú-törte fejéhez emelvén:
„Engem az Istennek valamennyi csapása lesújtott!
Szánakozás kísér a föld gyomrába halottat,
S a hív fájdalom és emlékezet a lemenőnek
Virraszt sirja fölött; hajh! én már élve felejtett,
Élve halottabb én, nem látom senki figyelmét.
Századig éljek bár, nincs aki örülne hogy élek,
S engem az undok föld betemethet bizton, utánám

Senki könyűt nem hint és senki sohajtani nem fog.“
Szólt és székre vetette magát, könyökébe temet-
[vén

Vas környözte fejét; de ijedve fölébred a lány
Andalgásaiból s Káldort elhagyta legottan.

Nem sok időre bejött, kupa volt megemelve kezé-

És közelebb jutván leborúlt atyjának előtte, [ben

S a poharat remegő kézzel felnyujtva imígy szólt:

„Béke az elhúnytnak s üdvösség a nagy egekben

Isten előtt; áldás kísérje s szerencse az élőt, [sót.“

S tartsa meg árvának nekem őt, az egyetlen utó-

Meglágyúla kemény Káldor szive; elfogad a

Felnyujtott poharat s kiürítvén, könnyei hulltak;

Majdan térdeiről föl vonta magához az árvát

S elfojtódottan nyugtatta sokáig ölében.

Most a nagy bajjal gyűjtött kincs, a keresett hír,

Dús hajlék, mind semmi becsűk, szívének előtte

Még ez az egy kincsvan s értéke főlebb az aranynál

S most százszorta nagyobb, mint volt a boldog

[időben.

Ehhez tartja magát, ehhez vagyon élete kötve.

Némán tartja soká karjaiban, majd bizodalját

Véve csatájához fölemelni kívánja jövőndő

Jobb sors álmaival s így szól az ölébe simúlthoz:

„Légy nyúgodt Enikő, el voltam szánva halálra

S halni kívánatosabb, mint élni örömtelen, ámde

Éretted fogok élni. Ne félj a szörnyü kezétől,

Megfáradva vonúlt várához vissza s ha jó még,

Veszni jövőnd és tetteiért megadózik előttem.

Élni fogunk s egymás gyászait enyhítve viselni,

S nem sok időre marad pusztán a sági lak: a baj

Napja után megnépesedik sok régi cseléddel

És fogad új hadakat kebelébe: virágzani fognak

Síkjai, gyászaiból feltündöklendik az ős ház

S kedves vendégink jönnek meglátni határát.
 Végre komorságát nem fogja-e tája levetni,
 Nemjön-emégazidő,hogybújátenyhetanáccsal
 Váltja szelíd Enikőm és nászt hoz az árva tanyá-
 Ah Enikő! a káldori faj nem fogna kiveszni [hoz?
 Nyomtalanúl, mint a felhők árnyéka, miként a
 Pusztai kút, melynek kiapasztá nedveit a hő,
 És atyának még oka volna, hogy élni ohajtson.“
 Így szólott, de hiú szavait fejcsüggve s keserves
 Kétséggel hallá s nem tud vala szólni leánya;
 Terhes s kinteli volt az idő haladása közöttük
 Minta sánta vadé, ki sebet visz nyögve szügyében
 S a veszedelmek elől nagy fájdalmakkal iramlík.

S másodszor kele írtó harc a sági fenyéren.
 Küzdöttek kegyelem nélkül a régi haragvók,
 S véresen és dühhel sok időig tarta csatájok.
 És megtért Káldor, mint látszik épen, azonban
 Melle sebet rejtett s lassú vala karja ütéstől,
 Nem késett poharát áldozni a visszajövőnek
 A hű lány, felnyújtá azt kideríteni vélvén
 A fáradt atya orcáját; de borúlva maradt az
 S csak nehezen fejlék Enikő láttára ködéből.
 Elfogadá még is poharát s az erőteli nedvet
 Itta gyönyör nélkül, lelkét nem emelte hatalma.
 S már ajakán lebegett a sorsintézetü szózat,
 Melly Enikő lelkét elúzza; de visszamarasztá
 A veszedelmes hírt s az utósó pillanatokra
 Hagyta kimondását: az utósók voltanak immár
 S ő még csalta magát. Enikőt pedig, aki remegve
 Függe nyakában még, hogy rosszra ne lenne gya-
 Elküldé eleségtárába, hogy ép eledellel [núja,
 A harcban törtet megvendégelje, ha megtér;
 Azt ugyan ő immár nem fogja izelni; de a lány
 Hallani atyjának megörült ilyféle parancsát,

És úgy hitte szegény hogy az élet vágya s reménye
Hozta meg e gondot s dolgaihoz láta legottan.
Káldor azonban kötötte sebét s legutószor az immár
Pusztá terembe vonúlt, hol fegyveri függtek;

[azokból

Néze betörhetlent, tetemest s tagjaihoz is illőt.
Búsan néztek alá az elődök képei, búsbab
Káldor képeiket komoran mellőzte s tovább ment
Hol vérték s tarajos sisakok villogtak elébe.
Végre megállt s újjal kezdé föl váltani kardját
S minden fegyvereit. Meghorpadt vérté helyett
Épet, romlatlant s talpig vala vasban; elülről [vőn
Nap ragyogott mellén, vállát két sárga oroszlán
Födte kapocsképen, sisakát jegyzette magas toll.
Mindezeket hajdan Sámson hordozta csatáin;
S már régen nyugovók függöttek háza faláról:
Káldor az éjhadnál rablólag orozta magához
S hitte menendőnek, ha magára kerítheti, éltét;
Mert finomúl vala s tartólag művelve acélból.
Könnyebb a vasnál s jól vert szálakkal erősebb.
Alkonyodék; de homályt a hold nem hagy vala
Lennie a tájon, kiderült kísérteti fénye, [úrrá
S néma-jelentőleg két szomszédvárra lenézett;
És ez időt választá el végharcra s elérvén,
Ság kapuján Tihamér jelt ad vala hangos ütéssel.
Hallás megdöbbent Káldor; denyakában ül a sors.
Mennie kell s csak az egy viadalban van menedéke.
Indúl és Enikőt így szólítja vigyázva:

„Halld, Enikő, még egy harcom van hátra; s ma-
[gad léssz,

Míg oda vívandok; jer azért le s utánam erősen
A kaput elzárjad s ki ne nyisd, míg fegyvereimben
(Vigyázd meg jegyeit) engem közelíteni nem

[látsz.“

És az atyát Enikő szomorún kísérte s utószor,
A hideg ércekben megölelte, utána bezárván
A kaput és remegő léptekkel visszaeredvén.

S a legrettentőbb harcot most kezdte, rohanván
Vége felé Káldor. Bizton várá be csapásait
Sámsonnak szalattravaszlú rést néz vala romlott
Vérte nyílásai közt testéhez jutni. Födetlen
Tomporait kezdé ostromlani s a csupasz oldalt
Vérbe borítá el; s mindinkább dúl vala vérért
S a vér díjáért lángolva, s hiába esének
Sámsonnak sűrű rohanásai; őt az acélmű,
Mint vehetetlen vár, távol tartotta, s nem engedte
A kard élének, rést nem nyitá semmi csapásra.
S már érzé sebeit Tihamér; de csatája utóján
Nem csügedve vivott, s lassudván, őrzeni kezdé
Védetlen tagait. Káldor mint aki kaszával
Vágni akar rendet, s a kaszát nagy súllyal az ingó
Fűnek ereszti, mohón úgy vágya ledönteni Sám-
[sont,

S oldalt fegyveriből pusztúlt derekához irányzott.
Megrettent a készüléket sejdítve s hiúzként
Félre szökött Tihamér s a halált kikerülte; utána
Kardját másodszor megemelve siet vala Káldor,
S hogy diadalra jutand, ébredt bizodalma; de hó-
[naltt

A fölemelt kar alatt sérté meg Sámson az üzőt;
És sűrűen omlottak ütései: mint az eső jég[kard
A vert ház tetején, hangzott szakadatlan az ős
Ellensége vasán s tagjait megtörte. Kifáradt
S nem viva már Káldor; sajgó jobbájában az éles
Kard hatalomtalanul maradott, s viadalmát
Végzé a győző az acélt torkába merítvén.
Elhullott Káldor s habozó hörgéssel akarván
Átkos imádságot s kérelmet mondani, elhalt

A gyászok szerzője s kinyúlt a sági fenyéren;
 A győző pedig a véres kardot fölemelvén:
 "Hála boszúálló Isten, nagy hála nevednek!
 Ellenségeim elhaltak fene harcban előttem,
 S most az utósónak vérét nyujtom föl; imádlak,
 Hogy gyász áldozatúl feleimnyugtára fogadd el."
 Így szólt a szörnyű s a vérnek csöpjei hulltak
 Kardvasa széléről; de lehajlott most s az utósó
 Káldornak testét kezdé megfosztani: „Rabló
 Halva se bírd, ugymond, mellyet nem kell vala
 [bírnod

Élve is, örökömet. S ahol vagy, már neked a vért,
 A sisak ótalma nem adand ön férgeid ellen,
 Így pedig a hollók fognak verekedni fölötted,
 S kedvre hozand, mellyet diadalmam szerze,
 [csatájok."

Ezt mondván leveté megromlott fegyvere súlyát,
 S visszarabolt örökét öltötte magára helyette.
 S amint végig ment a sági fenyéren a holdnál,
 Vállai s napviselő sértetlen melle ragyogtak.

Legboldogtalanabb Enikő, kínaggodalom közt
 Élt azalatt egyedül a roppant várban, eladva
 A könyörületlen sorstól kétségnek, ijesztő
 Képzelmeknek s egy hosszú lelki halálnak.
 A kezdett dolgot feledé s folytatni erőtlen,
 Éghez imádságot fölohajtani nem vala képes;
 Benn a néma magány kísérteti csende riasztá,
 Künn iszonyú volt a küzdők zajgása, s az éjnek,
 Ahova ment, őt legborzasztóbb képe követte.
 Hasztalanúl váltotta helyét a gyenge hajóként,
 Mely lemerült s könnyű fáját nem tudva emelni,
 Bár hova forduljon, hullámmal telt marad öble:
 Úgy Enikő nem volt képes megválni bajától;
 Künn és benn egyaránt kínos vala léte. Azonban

A jeladó fegyver föltűnt a vár közelében.
 Lassan lépdele, gondolatok küzdődve agyában,
 Sámson elé s a zárt kapunál kis időre megállott.
 Kit látván Enikő, Káldornak véle s szívében
 Hosszu sohajtással szakadott meg a régi szoron-
 És csak alig vala sorsának megbírnia képes [gás;
 Jobbra derülését. Tántorgó léptei vitték
 A kapuhoz s kezei, hogy azont megnyitja, re-
 [megtek;
 Majd kebelére omolt a némán vesztegelőnek
 És csókolta, könnyei hullván, a jéghideg ércet,
 S mint halovány bimbó csüggött vélt atyja nya-
 [káról.
 Föllázadt Tihamér minden csep vére; de vonta
 Őt az öröm szárnyán a megcsalt lányka s menet
 [közt
 Még sokszor karjára borúlt hév csókokat adván,
 S hogy kebelét a köny megtágította, imígy szólt:
 „Ó atya, kedves atyám, megjöttél, nem vagyok
 [árva,
 Nem vagyok elhagyatott! Legyen áldott, aki meg-
 [otta
 Éltedet, a kegyes ég. Enikőnek nincs oka immár,
 Hogy sírjába kívánczozék: fog sírni az elhullt
 Testvérek holtán: de az élő a szeretettel,
 Mellyet azok bírtak, buzgóbban fogja ölelni.“
 S még mindig némán mene Sámson s zaj vala
 [lelkén
 Savas alatt hangos dobogással nyugtalanúl vert,
 Mintha erős kebelét föl akarná törnie, a szív.
 S szólt Enikő: „Atya, nincs-e szavad, mely vissza
 Örvendéseimet s e vas fog-e fedni örökké, [felelje
 Mely hidegen fogad és fagya hév csókjaimra sem
 [enged?

Ah légy nyugton atyám: Ságon szent béke lesz
 A viadalmaktól elijedtnép visszakerülend, [ismét,
 Snépes lesz s elevenességgel lakodalmas az ős ház.
 Kedvesim elhúnytak, sivatag van utánok eszem-
 [ben;

Mert soha testvért már nem adand nekem a szí-
 [gorú mennyi:

Őket azért soha nem fáradt bánattal utósó
 Napjaimig keseregni fogom; de csak úgy legyenek
 Mint előtt téged foglak tisztelve szeretni. [áldva,
 Kincs leszen életed, azt híven őrizni, szerelmes
 Foglalatosságom s kedvessé tenni, szerencsém. “
 Ekközt a várnak belső tereméhez elértek.

Ott feketű csészén pillog vala hamvadozó mécs,
 Sgyenge világa derűt kölcsönze az éji homálynak.
 Most Enikő leszakasztva magát követőjenyakáról
 Ment, hogy vég poharát áldozza ez ünnepi tettel,
 Hogymég élni fogand, noha inkább halna, jelentse.
 És szép volt a leány, s őtet nem tette virító
 Kor, nem az ifjúság, tündérlő kelleme széppé,
 És nem a mennyei arc egyedül és a deli termet;
 Bájló egy maradóbb szépségnek bélyegi által:
 Tükör volt a test, a legszebb lélek alakja.

A halovány bú csak vonzóbbá tette, varázsként
 Ült az epedtarcon, szemeharmatgyöngyein, üldve
 A szívet és annak nyugodalmát lesve halálra.
 Fölrettent Tihamér s állt elszörnyedve magától
 Mint villámtól vert, zivatartól megszakatott fa.
 A szépség könyvét kinyitá harcsorsa előtt
 S olvasa benne nyomort, borzasztó tettei bérét.
 A jelen és a múlt harcoltak eszében, azoknak
 Lett vad honjává s szörnyű eszmélete kín volt,
 Kín, melynek végét be nem éré képzeletével.
 Jött Enikő elszánt fájdalommal az angyali arcon

S hozta be vég poharát. Tihamér, valamint ha ha-
[lálnak

Álmaiból ébredne, merőn felnyúla helyében,
S mint ha elég kintmár nem nézett volna szívének,
A sisakot felütötte fején. Elhalva rogyott meg
Szép Enikő e látványon: képetlen ijedség,
Rémület és, mely mint villám futa által idegjein,
A szörnyű csalatás, megtörték teste hatalmát,
Megrendült keze a poharat nem bírva kiejté,
Lábai roskadtak, szeme, mint a hamvadozó tűz,
Bújt pillái alá; ájultan hulla le, s kedves
Arcaitól a vér látszott búcsúzni örökre.

Sámson ijedverohant az esőhöz s nem puha karján
Mint kasza-vágta virág nyugodott a lányka fehér-
Őt a veszni menő ifjú kétségbeeséssel [ren
Nézte soká s képes nem volt mozdulni helyéből.
Majd kerevetre tévé, s mint áll szentének előtte,
Kit keresett bérce, völgyön bujdosva zarándok,
Ugy állott Tihamér vas térdit földre bocsátván
A húnyt lányka előtt, s ha örökké élnie sorsa,
Más helyet a széles földön nem venne magának.
Most még egyszer az ájult lány kezdette emelni
Szőke fejét, sóhajtás jött ajakára s erőtlen
Szempillái alól a rejtett fény kitekinte.

Súgy látszék, megszűnt félelme, merően epedtek
Aleborúltraszemei s már nem volt bánat azokban.
Ajaka nyílt — gyász rózsák közt így nyildokol a
[sír —

S „Meglátjuk, Tihamér, egymást!“ így szól vala
[halkan,
„Éjfélben s éjfélek után.“ És szózata megszűnt
Mint az ezüsthúrnak pengése, ha megszakad, és a
Lant kebelét többé nem hangoztatja dalokhoz.
Jött a szép hajnal s Enikőt meghűlve találá,

Jött, a dél ragyogó sugára: de színtelen a lány
 És hideg és halovány mint völgyeken a fuvataghó.
 Őt Tihamér a sági mezőn sírjába letette,
 S mint az elégett ház, állt szörnyű tettei végén.
 Múlt a nap s eljött a csillagsátoros éjféli;
 Néma komoly csend volt körülötte s homálya kö-
 [dében

Rémületes sanyarú képek kápráztak ijesztőn.
 Mindennél sanyarúbb, mindennél sokkal ijesztőbb
 Űlt Tihamér Káldor várában, réme magának,
 Réme az éjfélnak, s amint kitekinte merően
 S gondolatok nélkül, (csak fájdalom ég vala benne)
 Ím kinyilék halkán könnyű suhogással az ajtó
 S szép Enikő, a káldori ház hajadonja, belépett.
 Termete lágy habból látszott alkotva lebegni,
 Két szeme bájtűz, melly egeket leidézne, arany-
 Mint az arany felhő, voltak hajfürtjei, arcán [lók,
 A legszebb fiatalságnak rózsái virútlak.
 Szép volt a lány és fiatalságában igéző.
 Ah de ha marked ves ragyogása hanyatlani kezd:
 Bú foglalta helyét az imént tündökletes arcon,
 A szemek ép sugarát könny fárasztotta, lehulltak
 A ragyogó fürtök halovány mellére zavartan,
 Éktelenül, hamvadt a kéjtől hajnalodott arc,
 S lassanként fiatal rózsái lehervadozának.
 Végre halói sohajtás jött a pusztá kebelből
 S a gyönyörű termet hideg ájúlatra leomlott.
 Szörnyen tűnt e kép Tihamérnak, nem vala képes
 Állni tovább, arcúl a földre borúla előle
 S eszmélet nélkül gyötrődék végig az éjen.
 De valahányszor az éjféli tűnt, mindannyiszor ifjan
 És gyönyörűn Enikő jött, hogy hervadjon előtte,
 S mondhatlan nyomorúsággal töltötte be lelkét.
 Őt látá a róna mezőn, a vári falak közt,

Smertélvénnyugtotnemlelt, maga ásta magának
A lenyugasztó sírt s befeküdt megvárni halálát.
És letüzé, mellyel boszuját töltötte, fejéhez
A ragyogó kardot, buzogányát tette szivére,
Hogy nehezen fekügyék, mint a sors átkai, rajta.
Ott is az elszántat Enikő nem hagyta nyugonni,
Jött fiatalságban mosolyogva, gyönyörre csaló
És ült a fekvő lábához, epedtek azonban [kép,
Arcai már s Tihamér iszonyodva szökött ki helyé-
[ből.

S ment mint vad, melynek fekvét fölverte va-
[dász eb,

A vadon életnek ment bolygani tömkelegében,
És a sági vidék nem látá őtet azontúl.

A két vár pedig omladozott, bús fészke bagoly-
S a viharok zordon hárfája, hol a rohanó szél [nak,
Nyílt kapuk és ajtók szárnyait verdeste falakhoz,
S messze süvöltő dalt zengett a pusztá határnak.

A DÉLSZIGET
TÖREDÉK
1826.

ELSŐ ÉNEK

Messze maradjatok el, nagy messze ti hitlenek
[innen!

Nincskedvem sem időm mindennapi dolgokat
[írni:

Újat irok, nagyot is, kedvest is, rettenettest is
Egy kis gyermekről s egy délszaki pusztaszigetről.

Szép volt a gyermek, teli fürtű szőke hajának
Árnya közül szépek csillagragyogási szemének;
Szép, de szilaj volt ő, szilajabb a bérci pataknál
És szabad és harcos, nehezekre, nagyokra so-
[vargó.

S a sziget áldott volt; kereken, mint egy teli
[hold, a

Földövező tenger viharos közepébe merítve,
Képe hasonlító egy egész kis földi világhoz:
Itt hegyes, ott völgyes; keleten szikláit örök hab
S fellegütő tetejét villámok erőszaki járvák.
Ellenben kies és terein puha pázsitot éltet.
És ide néha kijár a gyöngyök tengere múltó
Habjaival s kis bokrok alatt elhagyja csigáit.
A napot e sík táj tisztán láthatja sokáig,
Látja, midőn távol hullámágyába lenyúgván
A csendes vizeket mosolygva köszönti utószor.
Hév ellen délről, fagyok ellen az éjszaki félen

Parti sudár erdők terjengő lombot emelvén
 Őrzik szép közepén tavaszát a barna ligetnek.
 Itt élt a gyermek, nem hitvány póri nevendék,
 A villámlelkű Etelének gyermeke. Tévedt
 Csónakon őt ide a tenger hajtotta. Kilépett
 És úrnak mondotta magát. Elvette gyümölcsét
 A fiatal fától s megevé. Szomjában elitta
 A forrás vizeit. Néhol kis tarka kövekkel
 Játszva megállítá futtában az erdei csermelyt,
 Hogy tóvá gyűljön s bele ment délestre fürödni,
 S ott fürdött a hév sugarakkal s völgyi füvekkel.
 S ép vala s izmosodék; de magában nyugtalan.

[Eljött

Tollai díszében s dalt zenge az égi madárka,
 A magas erdőtől ordítva lejött az oroszlán,
 Büszke szabadsággal megjárta partjait és a
 Tengereket nézé, mint aki parancsol azoknak,
 És hegyek és völgyek reszketve morogtak utána.
 A gyermek bámúlt, s így kelt habozása eszének:
 Ímmikezek hozzám képest? Vagyonadvaruhájok
 S én csupaszon járjak? s mi az a nagy sárga

[vadállat?

Nincs keze, nagy testét két láb nem bírja, hogy

[avval

Égnek emelkedjék, mégis mely büszke menése,
 És ha üvölt, én is tartozzam-e félni szavától?

Illyet gondolván a bérc tetejére kiállott

Alkonyodás idején és a csillaghoz ilyen szólt:

„Szép kis ezüst csillag, menj el, kérdezd meg az

[Istent,

Járjak-e meztelenül madarak csúfjára, hogy a dér

És a forró nap szabadon pusztítsanak engem,

S én ki magamnak imént kivetődven úr nevet

[adtam,

Fussak-e a vadtól, vagy nincsen-e istenem is, hogy
Vadtól rettegjek s körmét tartozzam imádni?
Szép kis ezüst csillag, kérdezd meg, nincsen-e
[tiltva

A föld titkaihoz férnem s a tengerekéhez?
Menj el, igen kérlek, s adj hírt reggelre, ha meg-
[jössz.“

Elmene a csillag. Nehezültek tagjai a szép
Gyermekeknek, mígszólt; meghajlott térde, kezével
A mennyet keresé s szeme a kis csillag után járt;
Föl nem kelt többé, ott nyomta szelíden az álom.
Még aluvék, mikor a hajnallal megjöve s hozzá
Így szólt a csillag lágy szellemi hangon az égből:
„Alszol-e még, te szilaj gyermek? kelj, verd el
[az álmod,

Hírt hozok istentől, jó hírt neked úrnak az ormon:
Nyitva legyen neked a természet kincse, az a hír.
A föld titkaihoz, de nem a nagy tengerekéhez
Férni kis elméddel mértékletes óva szabad lesz;
És legyen öltözeted felhőkből s tiszta sugárból;
És ha merész voltál magad úr nevet adni ma-
[gadnak,

A vad elől ne szaladj, vagy on istened, aki meg-
[őriz,
Nem szabad a vadat és körmét a vadnak imád-
[nod.“

A gyermek hallá e szellemi szókat azonnal
S ébrede s szőke fejét fölemelte zavartan az
[éghez.

Szíve-repesve köszönt a kis csillagnak, az élő
Istennek hálát örömében adózni felejte.
S őt az erős isten meg nem büntette: mosolygott.
Már mene a gyermek s halovány ködöt ölte ma-
[gára

És megszinesedék a köd s lőn könnyü ruhává.
 Teste setét zöldben, két lábát fedte piros bőr
 S tiszta fehérséggel díszlett kalpagja. Palástja
 Kék vala s a kiderült égnek játszotta le színét.
 Még csinos vala, nem ragyogó; de ezüsti sugárt
 A kis csillagtól s csillámmal szegte palástját, [kért
 S rajta kihímzé a rétet s a réti virulmányt.
 A napot is feljöttében megleste az első
 Sziklatetőn s aranyát bőven hintette ki mellén
 S rojtosan ép combjain. Mennydörgegni kezdte:
[lekapta

A hegyi villámot s villám leve mentekötője.
 A mennykő leesék, buzogányúl vette kezébe.
 Gombja hibázott még. A sík rétekre leszálla
 És a visszamenő tengert kísérve, vadászó
 Ujjaival kis bokrok alatt elnyomta csigáit
 S gyöngyeivel raka sort mellén. Meglepte az alvó
 Kolcsagot a tavakon, s tollát feltűzte lobogni
 S játszani szellővel. Jött a délesti szivárvány,
 A szigeten magasan kiderült szép boltja s az er-
[dők

Végein a mennyből földnek peremére lelépett.
 Ott termett ő s a kegyeletből lőn öve színes,
 S szép vala és ragyogó s daliás mint Bendeguc
[és Bál.

Így fölkészülvén, a nagy tengerhez alá ment
 S tükre lőn a tenger. Látá felbukni alunnan
 Hajnalodó képét, a szörnyek tábori láták
 S úszni feledtökben bámulva megálltak előtte,
 Ő szilajon s büszkén kissé a szirtfokon állván
 Megmosolyogta magát és elfuta a nagy özöntől.
 Így élt s éjei csendesek és víg napjai voltak.
 A síkot, hegyet és barlangit kezdte bejárni [nak.
 Megmutogatva magát madaraknak s földi vadak-

Mint egy kis pokol, úgy zúgottak az éktelen öblök,
 Sok kölykes fenevad moráját bömbölve magok-
 Rajtok ment mégis s bántatlan tére közülök. [ból :
 Volt az oroszlánnál s a tigris szörnyü tanyáján,
 S megszivelék ötet; de mikor nekibátorodottan
 A vad kölykek után kezeit játékra kinyujtá,
 Gyilkos lánggá gyúlt szemeikben atyái haragjok.
 Hasztalanúlszólott,mentségetmondva;könyörgő
 Szózatit ordítás dörejével nyomta el a vad
 S a berekedt barlang mindinkább rettenetes lön.
 Már az oroszlán kelt, szilajon megrázta sörényét,
 S rendítő vala és iszonyú járása, körében
 Kölykeinek; feje mint egy domb vad fákkal övez-
 A gyermekfuta és feledé hogy van buzogánya;[ve,
 Elfuta és bércnek völgynek szomorodva panaszlá,
 Hogy szava hasztalan, azt az üreg lakozói nem
 [értik,

S hogy kivel itt napokat töltsön, nincs társa kö-
 [zöttük.

Végre leült nagy fáradtúl egy szirttorony alján.
 Jobbján barna falak meredeznek, balja felénél
 Tátoogat egy mélység, feneketlen, fénytelen és
 Tán kapuként szolgál a túlsó földi világra; [bús:
 Lába előtt csemeték, jobb földnek bokrai, nőnek.
 S ím mikor e szomorú körben kedvetlenül ülne,
 Szél kele bokrai közt s mely köztök sárga tövéből
 Zöld lombbal koszorús vékonydad szálát ereszte,
 Meghajtotta fejét a szélben s zúgani kezdé:

„Hangabokor vagyok én, sok hangokat össze-
 [fogó síp“

S mind a több csemeték zúgtak lassúdan utána.
 Hallgata a gyermek, nagy lelki gyönyörbe me-
 [rülve

Hallgata, mint ki körül ének zendül meg az éjben

S kedves távolból jó megszakadozva fülébe:
 Érti; de szerzőjét nem tudva, epedve, gyanítja.
 Így várt egy kissé; de tovább is rendre suhogtak
 A hangos csemeték s a gyermek titkukat érté,
 Tapsola és tombolt örömében. Gondolat ötlék,
 Új s nagyot ígérő, békétlen eszébe; kiállott
 A vak mélységhez s lekiáltott tág üregébe:
 „Kelj ide forgó szél, kelj följ nekem ormok urának
 És te sodorj sipot a sok szózatú hangabokorból;
 Hangabokor terem itt, sok hangokat összefogó
 [síp.”

Szólt skövetindítottazüregbe, nehéz követ; arra
 Fölkele forgó szél a földnek szinte beléből.
 Lenn vala még s moráját már is hallhatta: üres
 [hang

S tompa moraj volt még, de telibb és rettenetesb
 [lőn

Hirtelen, és hogy elért az üreg szájához, üvöltve
 S elfeketedve csapott a legszebb hangabokorra.
 Bús vala harca szegény csemetének; sírt, mikor
 [a szél

Örve hajába kapott, szomorún nyögdeltek utána
 Társi; de nyugtalanúl várá a gyermek; azonban
 El volt ütve magas feje már, kisodorva tövéből
 Hangos kérge: helyén pusztán és dísztelenül állt
 A nyomorú törzsök, csak imént fejedelmi neven-
 Héjapedig síplett, azt a szél vette magához, [dék.
 Meglyukgatta s fölét beszegé pintyőke torokkal.
 Szózatot és minden hangok hamar eltanulója
 Lőn a síp s legelőbb a szél így zeng vala rajta
 Élesen és hidegen, bömbölve, sivítva, morogva:
 „Hej! ziv, ziv, zivatar vagyokén, fia a zivatarnak,
 Forgó szél vagyokén, levegői fenéktelen örvény,
 Örvény a földön; örvény a tengerek árján.

Port eszema földből, iszom a nagy tengerözönből.
Meg ne dobáljatok a köves úton gyermekek en-
[gem:

Visszadobok követ és szórok szemetekbe cso-
[portot,

S elfutok és hegyen és völgyön ragadozva ke-
[rengvén,

Por, fű és fa bolond lejtőre kerengnek utánam,
Mint te szegény gyermek, kit megtáncoltat ez a
[síp.

Hajh! haragos zivatar vagyok én, fia a zivatarnak. “
Így zengett a szél s a gyermek kénytelen ugrá
Lejtőjét; de hamar buzogánnyal sujt vala hozzá
S a szél a zengő sípot nagy ijedten elejté
És futa gyermek elől, önnön sípjának előle;
Mert a sípba legott a gyermek kezde fuvalni
S önnön hangjaival kergette meg a lesüvöltő
Forgatagot, mely mindinkább lejtőzve kerengett
Föl meg alá egyaránt, és nem vala nyugta: dü-
[hödten

A tengerre csapott, még ott is utána sipolta
Kergeteges hangját a gyermek, s az tova zúgván
A vizet és lebegő halait felhőkbe sodorta.
Messze zavar színben látszott nyoma bérci fo-
[lyamként;

Végre lelankadván a nagy tengerbe merüle,
S égbe sodort vizeit s halait még visszabocsát-
[ván,

Nyögve kihalt tova, szintén egy más égnek alatta.
Vad gyönyörűséggel nézett a gyermek utána.
Háborodásának s a zengő sípnak örülvén. —
Egy hangú vala még, rendítő, mint maga a gyors
Forgatag, aki belé legelőször üvöltve lehelte
Szózatait; de tovább vágyott a gyermek: akarta

Hogy minden fajú állathang sípjába szoruljon,
 Hogymikor ő fuval, azt minden fajú állatok értsék.
 S ím mitevő lőn? egy vermet keresett ki, nagy
 [öblüt,

Tér fenekűt, rövid és szűk végű sziklatorokkal.
 Ebbe vetette az állatokat, kiket anyjok elől vagy
 Nem bírhatva velők, távol létökben elorzott.
 Itt vala már a borz, a bolygó rókafiakkal
 A buta medvekölők, az agyargó tigrisi fajzat,
 Farkasok és nyulak, a levegő utazói is, a már
 Tollasodó turölyűk, s búsongó gyáva galambok.
 Mind a mély kebelű fényetlen öbölbe lekötve
 Búsan együtt sirtak, vijjogtak, bögtek, ugattak.
 Most jöve a gyermek hurcolván két kis'oroszlánt.
 Bojtosodó nyakaikra veté két karjait, és így
 Melléhez nyomván, az öbölhöz vitte le őket.
 Ott azok éles üvöltéssel harsogva megálltak,
 Hasztalan: őket is a zengő torok alja benyelte.

Függő bércek alatt a tűztelen éjszaki tájon
 Árva kietlen völgy feküdt, vak honja az égnek,
 Hajnala nincs annak, deleit nem látja verőfény,
 És ha fölül csillag megyen el, besötétedik arca.
 Fényt egyedül a rettenetes villámok okádnak
 Árnyékába, az is közepét alig éri, elalszik.
 Mély pedig és undok: növényei barna harasztok,
 És nyavalyás kórók: tavait sár issza el, és a
 Bokrosodó sás közt nehezen foly barna patakja.
 Fenn állt a gyermek, mikor a villámok ütötték
 Éktelen oldalait. Csak félig szürke homályban
 Nyílt meg az agg mélység: köderesztő öblei,
 [kormos

Szirtei tornyosodó fejfel felütődtek az éjből,
 Rajtok erőtlen rémalakok csapatozva borongván.
 Borzadt a gyermek mikor azt szemlélte, fehérén

Hagyta piros képét a szívhez ijedve futó vér,
 Mégis ohajtásit nem tudta előlni: kívánság
 Szállta meg a mélység lakozóit hallani, látni,
 Háromszor megakadt elijesztő gondolatokban,
 Háromszor neki bátorodott, s mellére akasztván
 Forgatagos sípját, a rémek elébe megindult.
 Vékony sziklafalak befelé horpadva keríték
 Mindütt a völgyet: rólok nem léphete útra,
 Vissza tövökhöz tért s buzogánnyal rést töre raj-
 És beereszté a napot, a nap déli világát, [tok.
 Melyre midőn megbontakozott a völgyi setétség,
 S a buta rémalakok szakadozva enyésztek, utána
 Ment maga is, a bűnfészekhez előre legottan.

A puha földből ott sívó ördögfi csoportok
 Búttak elő, undok feketén, és füstöt okádva.
 Aprón s oly fölösen, mint a rét füve tavaszkor,
 Vagy vízár iszapos hagyományain a serevény fűz.
 Mindezek a fénytől nyavalyásan elesve heverték
 Lába előtt, kiket ő legelőbb meglátva, csodával
 Néze, s utálattal, szólván hozzájuk imígyen:

„Hát titeket ki vetett ide el? ti keservesek, e sár
 Völgy fenekébe ugyan ki vetett el benneteket,
 [hogy

Oly sűrűen nőttök? szemetek mért gyűlöli a fényt,
 Melynek egyéb élő vigadozva köszönti derültét?
 Vaj! mi nagyon nyomorúk, nyomorúk vagytok ti,
 [s utálat

A ti tekintettek. Még amit láttam, azok mind
 Hajnali szépségek, napok, ékes csillagi rendek
 Hozzátok képest, s maga a rút béka virágszál.
 Mert csunya kis féreg fejetek van, rajta hajúl vad
 Tüske terem, s feketék vagytok, feketébbek az
 [éjnél,

Lelketek is feketén gőzöl ki belőletek, oly rút.

S mely sanyarú szavatok! de tovább mit késem?
[ez a hang

Szükséges nekem: elviszlek gödrömbe pihenni.
Síjjatok ott, hogy hangotokat sípomba fogadván
Sípom után legyek én fajotoknak is egykor urává.“
Így szólván kettőt lábánál fogva ragadt föl
S vissza felé indult. A résre nyomultak azonban
Sanda irígy baglyok, s fényét elfogni sietvén
A bejövő nappal harcolva huhogtak előtte.
Kétes fény vala már. Sietett a gyermek; utában
Szörnyen előtűntek már a rémképek, előjött
Sánta vak apjával s inait kezdette harapni
A sárkányfi, de ő buzogányát vágta fejéhez;
Ez megszédülvén, ráült, hogy rajta utazzon.
S ím mi nagyon különös, s könnyű vala vissza-
[menése!

Baljában viszi ördögeit, jobbában az izmos
Mennykővel meghajtja lovát. Az nyögve pihegve
Tántorog és a rést keresővel szerte csatangol.
Végre fölért s szétkergetvén a baglyokat, a fény
Országába kijött. Sárkányát visszariasztá,
S hogy minden rút nép véletlen föl ne jöhessen,
A rést, hasztalanúl, köveket halmozva bezárta.
Ment és ördögeit zajgó gödrébe vetette.

Minden hang vala már, szép még nem. Egy égi
[madárka
Sok színű, s kecses, egy repülő kis tarka szivár-
[vány

Szálla ragyogva elő. Fiatal még, s gyenge, de
[szárnyát

Már bőven gyönyörű apjának tolla kiverte.
S édesen és tisztán keltek dalolási: szerelme
Ő téres ligetén a szép hajnalnak, az estnek
S ifju virágoknak, vigan mulatoz vala köztök.

Ezt az epedt gyermek kergetvén szüntelen, egy-
Bokron elültében fáradtán fogta el, és a [kor
Sziklatorokba vivé. Ott az keseregve siratta
Régi szabadságát; de siralmán szíve megesvén
A gyermeknek, ez ő hozzá így szóla szeliden:
„Ah madaram, szép kis madaram, ne zengj te si-
[ralmat.

Tégedet én az üreglakhoz nem veszni hozalak.
Dallani hoztalak el, s ha sipom hangjába fogadta
Énekidet, tova ismét a magas égbe bocsátlak,
Hogy legyen ott örömed, s ha fölérsz istenhez,
[előtte

Meg ne gyalázz, hanem elmondhasd: a gyermek
[imádód,
S boldog, igen boldog, s azt zengi: hatalmas az
[Isten!“

Így szólván madarát egy kis csemetére letette,
Melly egyik oldalról az üreg szájára kihajlott;
Ott az megszállván, kis lyukra bezárta legottan
A vermet gallyal, hantokkal is, és oda sípját
Úgyhelyezte, hogy a lyukat annak szája befogná.
Tüstént gödrének megterhelt gyomra kiadta
Hangjai rettenetes zavarát a hangafa sípon.
Amin a komor éj két fattyja sivalkodik és bőg,
Mint fene mérge miatt ordít a tigris, oroszlán,
Fél, nyöszög a gyengébb, a sas fajozási visítnak,
Mind egyszerre süvölt, ordít, és nyög föl alun-
És a forgószél erejével zúgva kerengvén [nan,
Még a csillagot is megtáncoltatja, ha nem fut.
S ím mikor a kised szárnyas csattogva megindúl
Zengeni, mind hallgat, mind elnémúlva nyugosz-
[nak,

Csak maga bájosan és tisztán zendül meg az ének
És a forgószél erejét is megszelidítve,

Földet, eget, tengert örömmámúlatba merít el.
 Lejtve vidáman jó a gyermek, visszaragadja
 Dús hangú sípját, s madarával az égbe hagyítván
 Teljes kedvében nem tud hova lenni szívével:
 Fut, riadoz, szökdél, s meg-megzendítgeti sípját.
 Ifju madárka repül könnyű szárnyakkal azonban,
 Hála, öröm hangján zeng a hajnalnak, az estnek
 S ifjú virágoknak; szerelemmel repkedik ismét
 A hűvös árnyékban, s víg napjai visszakerülnek.
 A vad csorda pedig fiait keseredve nyomozván
 Gyilkos erőszakkal kél völgyeken, ormokon,
 [erdőn,

És az egész szigetet hangos robogása betölti.
 Harc zajog a földön, harc a levegőben, erősek
 S gyengék közt egyaránt, s feddőleg néz le az
 A vadak a vermet, fiaik hangjára sietvén, [Isten,
 Fölverik, és kiki fajzatival megtölti tanyáját.
 Majd az erősebbek dühöket fene méreg emelvén,
 Borzasan és sanyarún a gyermekeket ölni rohannak;
 Az pedig ül, s a bájsípót megzengeti köztök.
 S ím mi csodát támaszt! sűrűen csapatozva siet-
 Bátrak, félénkek, repülők, és földiek össze [nek,
 S körbe sodortatván a forgószél erejével,
 Megrohanáshelyett, dőlyföskényére kerengnek:
 Lejt az erős tigris, méreggel lejt az oroszlán,
 Rázza fejét iszonyúan, rázza sörényét,
 S keble tüzeit égő törként hordozza szemében.
 Lejt a vad kuvasz, a sírok bontója setéten
 Járja kerengőjét, könnyen szögdelve fölöttük
 Lejteget a párduc, s agyarogva vonítja bajúszát,
 A szörnyű kígyó, csörgését megsziporítván,
 Forgó társai közt testét karikába csavarja.
 Köztük erőtelenül a kis sereg, ürge s egérség,
 A nyavalyás nyúllal majd félig halva forognak,

Aprózzák, törik a táncot, most lábra kel itt egy,
Majd egy más esik el, s estében is egyrekereng,
Részegek a síptól, a sípnak forgatagától. [mind
A lassú csiga is, mely gyöngyét kérni kimászott
Társaival, nyomorúlt, a síp sodrába kapatván
Kénytelen uj füveken cifrábban mászni meg út-
[ját.

Szinte az a játék tűnik a levegőben is: egymást
Kergetik a madarak, gonosz ölyv, vad héja, ga-
[lambok,

Darvak, apró csízek mind egy karikába sodorva
Forganak; a haragos sas leng feketedve fölöttük
S gyáva kerengését felhőkbe takarni sietvén
Szárnya serény vágásaitól sebesedve nyög a
A síp hangja sötét földnek kebelébe is elhat, [szél.
Onnan egy-egy halmot zajosan fölvetve fejével
A síp hangja után két ördög tör ki, egész rút
Szörnyűségében. Megeresztett madzagok ágán
Hord az egyik száraz derekához övezve tizenkét
Kormos ikert, a legvásottabb kölykeket; és lejt,
Smindazokéktelenül lejtnek marakodva körében.
A másik maga jó, bűnnel hizlalva, kövéren,
S természetesen: négy árnyékot vet teste, világnak
Négy tájéka felé, ártalmast s lélekijesztőt,
Melytől a forrás fenekéig apadva kiszárad,
S szerte tavasz himzette mezők nyomorúltan
[elégnek.

Lejt ez is, és a fényt irtózván, szinte lyukat néz
A föld kérgibe, úgy oda van nézése szegezve.
És ebben lele kedvet, ezek látása voná a
Gyermekeket; ő ragyogó díszében halmokon ülven
Nézte miként a tarka sereg sípjának utána
Járta kerengőjét, most lassan, majd sebesebben.
Félre nem is nézett. Ott egy kis lánynak alakja

Lenge szelíden elő. Mikor a vak sziklatorokból
 Megmenekedve szabad szárnyakkal evez vala
 A kis tarka madár, első örömeke szülte [égnek
 Akkor ez édes lányt, a légnek tiszta fölében;
 És szellők nevelék füveken ringatva s virágok
 Biborain. Gyengéd tagait betakarni leszállt a
 Csillagos esthajnal, s szűz harmat téjjel itatta;
 Lelke pedig fény volt, az örök fény tiszta sugára.
 E kisded remekét ég és föld látta foganni
 S csendesen állta körül; maga a napok istene
 [hozzá

Adta mosolygását, hogy kezdene szíve dobogni,
 S a szív bánatok és örömek forrása megindult.
 Volt foganasakor a levegőnek méhe fehér köd,
 Melyből ő mint lágy kikelet rózsája feselvén
 Kellemes álmoként képessé kezde simulni;
 Végre fehér köde változván tündéri ruhává,
 Lány kele lassan elő, a legszebb testi valóság,
 Lábai mint az öröm zengése, lebegve röpülvén
 Teste kicsiny súlyát hordozták mennyei bájjal;
 Arca mosolygás volt, szeme pillantása virág, kék
 Parti virág, melyből mikor éjet kerget el a nap,
 Ifju sugárival a leggyöngyebb harmatot issza.
 S ezt a sípba fuvó gyermek nem látta. Kifáradt,
 S halmának döntötte magát. Harsanva kifordult
 A síp markából: szemeit betakarta az álom,
 Tüstént a két bűn földnek gyomrába lesúlyedt;
 Örvendvén, noha bágyadtan, fészkeikbe siettek
 A madarak, barlangba vadak, s hús berki tanyák-
 Összezavartcsontaik épületeszinte kocogván[ba.
 Vert hadként mentek sántító hosszú seregben.
 A kis lányka pedig végig lejtette letarlott
 Síkját a rétnek s eltűnt a déli ligetben. [gok
 Tiszta nyomán füvek és sok színnel büszke virá-

Hamvaikból gyönyörű lábát csókolni kikeltek,
 És az elégett föld tavasz ékét vette föl újra.
 Még a gyermek azontúl is sokat űzte csodáit
 S napról napra vadabb szívüvé lön vad gyönyö-
 [reiben;

Sípja csapás lett a szigeten, maga rettenet és
 [gyász:

Minden rendü lakók iszonyodva futottak előtte;
 Bújt a csillag is, és gyász ködbe takarta világát.
 Egykoron ismét így gyötrötte az állatok éltét,
 Jobbról gyenge nyögés jött szellő szárnyon azon-
 [ban,

S bája hatalmától megcsendült lelke harangja.
 Arra tekintett, és látá a lányka lebegtét.
 Ajkai közt a hang bámultan elállá, rekedve
 Megnémult a síp, maga, mint ki az álom után néz,
 Néze merőn, s feledettmindent, ébredni csak ak-
 Kezdve, midőn a lány eltűnt a déli ligetben. [kor
 Milly igen édes volt első látása, mi hévvel
 Vágya, kiterjesztvén kezeit, szót váltani tőle,
 Testvér kellemeim tova is bámulni! de ez ment,
 És a gyermek előtt az egész természet üres lön.
 Újra sípot fútt és a lányka is újra előtűnt,
 Nem maga, föltűnt mind a sípnak szörnyetegeivel,
 S rettege a gyermek lánykáját féltve dühöktől.
 És az ezer hangú síp megnémúla, fuvóját
 Elhagyták az előbbi gyönyör, s jó kedve csalárdúl.
 Nem vadakat keresett többé; de kíváncsi haraggal
 Bolyga mezőn, avaron, s a lánynak leste suhantát.
 Többször is így szigetét bujdosva bejárta, ohajt-
 [ván

A kedvest tüneményt; de nem azt, hanem élet-
 [emésztő

Bús sírnak fenekén, rossz ebédnél lelte Halálfit,

Melly őt, fusson bár, valahára elérí bizonynyal.
Mind a többi Halál, országos népek ölői,
Száguldozva kimentenek a nagy messze világra
S ezt hagyták egyedül hogy az egynek lenne
[halála.

Ült pedig anyja setét fészkén a sárga Halálfi,
Némán és siketen. Némán, hogy meg ne beszélje
Senkinek is végét, siketen, hogy sírni ne hallja
A nyavalyák fiait s ha dicsőt kell rontani, meg ne
Lágyuljon végén, bár nemzet epedne is érte.
Pisla világ bolygottszeme mély üregében, erőtlen
Csontai zörgöttek lélekborzasztva, ha mozdúlt,
S gyászos enyészet volt vállára kerítve palástúl.
Szája kajánságtól vala halvány-kékre beszegve,
És csak alig takará sorait gyér barna fogának.
Termete váz, szive kő, horgas keze fojtani termett.
Most is játékból abban gyakorolta hatalmát;
Fojtogatá még a levegőt is, s lábhegyen állván
Mint a vízbe haló, sápadtan kapkoda szerte.
Pusztá vidékénél nem látszik semmi is élő.
Ami teremne talán, fojtó párája előlné;
Csakbűrök, és keserű mérgeknövevényi tenyész-
[nek,
S köztök az éhespók feketén és dongva csapongó
Légynek, az eltévedt szunyogoknak fonja veszé-
[lyét.

Legtova fenn bagoly áll, éjfél-t öltözve magára
S durva jövődjét tompúlt huhogása jelentvén,
Agg denevérek közt örvend a síri homálynak.
Fegyverek is vannak nagy számmal rejtve köré-
S mindenféle segéd, rövid élet vesztegetői, [ben,
Mint ugyanannyi gyilok fetrengnek az ifjúkor első
Vétkei bokrosodó nyavalyákkal rakva: továbbá
A rút tobzódás álmától gyakran elorzott

Éjei állnak mind rontó fegyverre lapítva.
 A sorsnak sujtó buzogánya is itt van, epével
 Nagy sebek és kínok vagynak gombjára beírva;
 Lángsas az éh; a szomj égő vérkeblü oroszlán.
 Maszlagi a bűnnek, s az irígység mérge kigyó-
 Mardokló szégyen, s a késő bánat epéje, [ként
 Gyötrelmek, haragok mind annyi segédi Halálnak
 S szörnyetegek képét viselik mellette ijesztőn.
 A bús emlekezet szárnyas nyíl, mellyet az elmúlt
 Boldog idők szaladó pártusként visszalövelnek.
 A komoly elmetörés kedves kín kardja, setétlő
 Éles acél a vak kétségbeesés, lobogó tör
 A féltő szerelem: éget ha öl, ég ha nem ölhet.
 S életek és örömek hervadnak szörnyü tüzétől.
 Nyílt verem a vénség, bizonyos benyeléssel
 [ijesztget.

Mindez együtt ha kikel fogyató pártjára Halálnak,
 Hol van az, aki setét gödrébe ne dőljön előtte?
 Eldől! ell bár a nagy eget verdesse fejével,
 S lába nehézségét poklok mélységei nyögjék.
 A gyermek mikor ezt látá, elfagytak agyában
 Minden gondolatok, kebelét megcsapta hidegség,
 Lélekezése fogyott. A sír szélére legottan [zá.
 Visszaszökék s szabadabb levegőből néze le hoz-
 Láta midőn az fegyvereit ragadozta soronként
 S még nem igen bírván, agyarogva hogy álla
 [közöttök.

Éhes lőn az alatt, lebukott térdére, s marokkal
 Ette föl a sanyarú földet, nagy bőven evett föl,
 Mintha magát avval mélyebben elásni kívánná.
 A gyermek pedig elmene és hol sűrű szövással
 Fákra fut a juhszalag, lógó fürteikbe fonódván,
 Hajlékony kötelet készíte ügyes keze abból.
 Most neki bátorodott, s ellenségére lesujtá

A súlyos buzogányt; szédülve ledőlt ez azonnal
 S hosszan, erő nélkül leterült a síri magányban.
 Akkor alá ugrott győzője, nyakába vetette
 Nyers ihszalag kötelét, kihúzta a hurkon az ürből
 S vitte tanyája felé. Megszűnt szédülni azonban
 S ellenkezni akart a sírfa; de kötve nyakánál
 Fogva huzá őt a gyermek, nem tudva kegyelmet.
 Nem maga jött pedig, útja felén egy anyátlan
 [oroslán

Látva dicsőségét, leve kísézője nyomának,
 És a nem siető rabnak mardosta bokáit.
 Mely jól jött, mi kívánt történet az ormok urának!
 Egykedveshelye volt: halom, álmahalma gyakor-
 A csend éjjelein. Maga állt az róna mezőben [tább
 Villámtól menten, s zivatartól meg nem üvöltve
 Fennyenemelkedvén egy időstőlgy déli tövében,
 Domboru zöld tetejét futamó árnyékival őrzé.
 Itt az örök tenger moráját, harsogva leomló
 Hegyvizeket kellő vegyületben hallani. Távol
 Látszanak innen azok, s a szem játéka rajtok.
 A patak is, mely nem tova fut, csörgése zajával
 Lombuhogásbahalel, s tündérálomra vet ágyat.
 Dél vala, s a gyermek fáradtan jött ide most is
 Új két társaival. Veszedelmes rabja fatőhöz
 Kötve alant állott, maga fenn ült, s a kis oroslánt
 Könnyűszelídséggel simogatván csalta magához,
 És aludott, lankadt testét hamar érte nyugalma,
 S ezt hamar érte csapás. Minek alszod el a na-
 [pot? Így szólt

A komor éj s felhozta setét országa hatalmát
 Küzdeni a nappal. Minek alszod el a delet? Így
 [szólt

A dühödő éhség. Hova léssz munkátlan eszed-
 Szólt a fergeteg és elment harsogva fölötte, [del?

Háromszor dördült, s föl nem kelthette az ég is.
Csend lön azonközben, s a gyermek aludta ve-
[szélyét.

Hév szellő jöve távolból, s egy hű szeretőnek
Hordta sohajtását. Fáradtan elére az egykor
Szépéhez; de hideg kebelétől visszaveretvén
A nagy tengerben bujdosva kereste halálát;
Most idelengedezett, s szomorún a síphoz, ütőd-
Annak torkolatán elhalt a gyenge sohajtás, [vén,
Tüstént megcsendült a síp, nem gyilkos erővel,
Lassudan és gyengén csendüle meg a szerelem-
Lágy epedéseivel híván a gyenge leánykát. [nek
S eljöve az mosolyogva, nem is kísérve vadaktól,
Szép maga jöttel most; de Halál karjába kerülvén
A dombnál ragyogó lelkét oda vesztve rogyott le.
Őt a durva Halálfi midőn rontotta, kegyetlen [ga,
Kőszíve megmozdult hangos kopogásra, mosoly-
Mint lehetett, s lelkét nagy örömmel nézte kezé-
[ben,

S nézte szelíd álmát, mert csak szendergeni lát-
[szott,

Még csak alig szünvén pihegő kebelének ütése.
Kellemesen nyugodott mint egy kis habhalom,
[elmúlt

Fergetegek partján, meg sem ringatva szelektől.
A kis oroszlán ezt békén nem nézte: hatalmas
Ordítással ütött a sírok gyilkos urára,
S fojtogató kezeit szilajon kapkodta fogával.
Ébrede a gyermek. S így tűnt a lányka szemébe.
Ott termett, kezeit rokonúl illette kezével [ka.
S monda szelíden: „Kelj, ébredj szavaimra leány-
Én vagyok itt, s édes húgomnak mondalak, éb-
Nemkele az. Sípját rendíté, hasztalan aztis, [redj“
Szörnyei föltüntek, de nem a kis lányka: Halálfit

Kérte utóbb, siketen s némán és visszatolólág
 Álla az a ragyogó lelket markába szorítván.
 S ríva nehéz szemmel nézett rá a fi-oroszlán.
 Akkoron a gyermek gyilkos rabjára rohanva
 Harcot kezd vala és harcolt vele három egész nap.
 Rettenetes kopogás hallott a domb tetejéről,
 Amint a csontváz tetemét buzogánnyal ütötte
 Szüntelenül, s az még nem akart engedni; de

[végre

Összerogyott rossz csontaival: a gyermek erőt
 Elragadá vad körme közül a mennyei lelket, [vön,
 És megadá ismét a lánynak, epedve, ohajtva
 Lesvén szemeivel, mint fog megnyílni az élet,
 S nem lese hasztalan: a kis egek megnyíltak

[előtte.

Nem sok idő haladott, testvérek lettek, enyelgők,
 S kedvesek egymásnak. Folyamoknál játszva

[elülvén,

Gyakran együtt versent suttogtak az esti szelek-
 [kel,

S a sudamó halakat lesték kis tüske horogra;
 Vagy madarat szedtek, vagy együtt telepedve

[virágos]

Pázsiton a fejeikre hajolt fa gyümölcseit ették.
 A tengerhez együtt jártak, szedegetni csigákat,
 Vissza együtt tértek bércekre, fenyérre, ligetre;
 Nem feledék az erős istent: leborúlva imádták
 Nap keletén és nap nyugotán, s a fergetegekben,
 És az erős isten kegyesen nézett le rájuk,
 És szűnyadni hagyá őket, szűnyadni az érzést,
 Hogy míg az ifjúság zsendítő napja derülne,
 Gyermeki szíveiket kora gond ne gyötörje s tilos
 [vágy.

Nyugszanak. Arcaikon boldogság álmái tűnnek

Szűz ragyogásban elő, nem háborgatja szerelmek
Ostroma szíveiket, nem sejtenek átkot az élet
Gondjaiból; az ohajtások, s a csalfa remények
Kínjai, és ezer indulatok hada, mint ugyan annyi
Fergetegekmélyen kebeleikbe temetve nyugosz-
S boldog időtlenség árnyéka borítja be őket. [nak,
Mennyi zavar, mi veszély, ha csatára kiszállanak

[egykor,

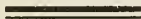
Majd ha setét örvényi közé iszonyodva tekint le
A szív, s a sebes ész szárnyát felhőknek ereszti
És mikor azt mélység nyeli, ezt szédíti magasság,
Hol vegyen akkor erőt, hol irányt, s hova vész

[el az élet,

Még az örök sors is, mikoron pusztítani eljő,
Mennydörgő kerekét gyengén járatja fölöttük.
Ártatlanságnak kora, kedves vagy te, virágos
Fához az áldásnak völgyében vagy te hasonló:
Azt sűrűen koszorúzva fedik teli gyenge növények,
Díszes az és látása remény a völgyek urának,
A jövevénynek öröm; de korán megrázza ma-

[gát a

Szél zivatarjaiban, s a vész elhordja virágit.

MÁSODIK ÉNEK

„Vége nyugalmadnak! kelj, kelj föl az álom ölé-
[ből

Szűnyadozó gyermek! „Hadadúr és Szűdeli,“ Kelj
[föl,

Láss ragyogó napot és indulj sorsodnak elébe.“
Hangzik az ég, és e szavakat harsogja magából.
Akik imént a gyermeki kort láttátok enyelgő
Kéje lefolytában, halljátok az ifju napoknak
Tetteit is : kik előbb név nélkül játsztanak, itt már
Rettentő Hadadúr, és bájos Szűdeli lesznek.
Ah föl az álomból szendergő lányka! ki hagyna
Tégedetilygyönyörűt álomba temetve továbbis?
Föl te szelíd alak, ég és föld nem hagynak alunni;
Föl te dicső gyermek, Hadadúr, föl Szűdeli. Elfut
Rajtatok a sebes év szárnyas nyila, keljetek
[immár.

És kel az ifju : sugár termettel szép jegenyére,
Válla hatalmával vas erű sziklára hasonló,
Mellyen, mint eredő lombok, bomlottan inogván
Hosszu setét fűrtök vergődnek játszi fodorral.
Bátorság magasítja fejét, magasítja virító
Arca vidámságát, az ver kebelére, szemébe
Az teszi villámát, s erejével párosodottan
A viadalmak mennyköveit készíti kezébe.

Kél a szűz, mi nem úgy, mint volt álmának előtte!
 Kél vállán habozó aranyával sárga hajának
 Gazdagon, és fényben szép arca sugárai által.
 A gyermekkor szűnyadozó sok bája fölébredt
 Termete nagyságán, hódító szikra világít
 Kék szeme mennyeből; csókok rózsái feselnek
 Ajkain, a gyönyörök két kisdéd halmait, édes
 Forrású kebelét lassud pihegése dagasztja.
 A két gyermek imígy egy újabb kor hajnala kel-
 Egymással szives ellenben serdülve fölébred, [tén
 Egy tüzes ifju, s egy, a kegyes ég adománya,
 [szelid lány:

Ott az erő szépség, itt szépség leszen erővé.
 A szép lányka fejét, s lelkén áradva csapongó
 Önnön gondolatit nem tudja, nem érti; de retteg,
 Édes baj kezd vinni szivén, kezd vinni nyugalmán.
 Már egymást a két szem együtt sugarakban ölel-
 Kezdi szövetségét, majd a szív néma határit [vén
 Megszegi reptével, s belső palotáiba hatván,
 Kedves ajándékul egy képet fest le azokban,
 S a szerelem titkos betűit lángolva leírja.
 Ég az erős ifjú, s így szól mélyhangu szavakkal:
 „Ah ne temesdszemeidnekegét a földbe leányka,
 El ne temess oda engemet is, vagy kedves-e a
 [föld

Annyira, hogy nem mást, csak azonnak nézd feke-
 Ím föld és tenger díszét fölvette az éggel [télét?
 S én ezeket mind nem kívánom nézni, ha látlak.
 Húgom-e még, ah vagy mennyszülte leányka, ki
 [vagy te
 Hogy rád kell függnöm szemeimmel, ohajtva ke-
 [resnem

E szemet és arcot, s ez ajaknak hajnali nyíltát?“
 Karjait egyszersmind a szűznek elébe kitérve,

Mint özön a földet, készült foglalni ölébe.
 Ott a fejledező lánynak szeme rajt' megakadván
 Elvesze bájain, a tüzes arcok déli világán,
 Nem tuda ellenkezni tovább, odahagyta magát az
 Ifjunak, és ajakán a csók csattanva repült el. —
 Rá csattant tüstént tiltó hatalommal az ég is;
 S köztök az ősz tengert mélyen mordulva föl-
 Bércei fellegütő tetejétől sziklatövéig [adván
 Megnyílt a sziget, és egymástól válva levének.
 Szinte pirúl még ajkaikon lángjával az első
 Csók, terjesztve maradt kezeik majd érhetik

[egymást,

Lábok előttiszonyú mélység nyildoklik azonban,
 S ott hol az édes öröm napját élné le szerelmök,
 A hideg éjszaknak rohan el fagyvérü lakója,
 S régi, szakállos szörnyetegek verekednek az ár-

[ban:

„Szűdeli és Hadadúr, tova innen túrni remélni“
 Hallják, s távoznak; mert távozik a hasadott föld,
 A becsapó folyamot tengerre téve közöttök.

Még csak az egy szemnek, melly égből vette

[sugárit,

Áll szabad úta, keserves az is, s van telve kö-

[nyekkel,

Rajta sötéten, alélt lelkek bús éje borongván.

„Szűdeli, látlak-e még?“ „Hadadúr megjösz-e

[te hozzám?“

Így váltják egymást szavaik, távoznak azonban

A szomorú partok, mint két testvéri hajónak

Párja, kit a szélvész egymástól messze szakaszt-

[ván,

Erre egyét, mását tova hajtja dühödt erejével.

Úgy válának ezek, nyugatot közelítve az ifjú,

A szűz támadatot, mint két fejedelmi szoborkép

Állván a parton, s egymásra hiába sohajtván.
 De Hadadúr többé nem tűri nyugalmasan; átok
 Kelt ajakán, azeget, sföldet vádolta, simígy szólt:
 „Ég! te kegyetlen vagy, s nincs jóság csillagaid
 [közt,
 Föld! te hitetlen vagy, töredékeny portetem, és én
 Mely hitvány! hogy ezen nyomorékot látni kijöt-
 [tem.
 Látni! holott vakon, és siketen, mint erdei törzsök,
 Mint darabos kőszirt, nyughattam volna hegyek-
 [ben,
 Mért vagyok én itt, e zűr-mindent látni, vagy aki
 Fölhíttál, mikoron nem voltam, mért fadarabbá,
 Mért darabos kővé nem hagytál lennem, alattam
 Akkoron a földnek mondhattad volna: repedj meg
 S a lobogó villám magas országának: omolj rá
 A kő szózatidon porrá töredezve sem aggna.
 Vagy ha vagyok látó, szemeimnek elébe miért
 Undokot állítál, melytől borzadjon az élet, [nem
 Mért nem szörnyeteget, mellyet rázkódva kerül-
 [jek?
 Nem! legszebb remekét küldé le: szemébe tekint-
 [vén
 Lelkemet ott vesztém, ez ölemben zártam el őtet
 S érzettem gyönyörét, hogy most elhagyjam
 [örökre!
 Nincsen erőm, hogy tengeren által elússzam
 [utána,
 Nincs suhogó szárnyam hozzája repülni: előttem
 A nagy özönt, sok idomtalanok hasogatva be-
 [járják;
 Jó, megy az égi madár, magam attól aki teremtet
 Egy nyomorú szárnyat nem tudtam nyerni
 [segédül.

Hah ti kik ordítottok, szélvészek, imádjatok értem,
S te könyörögj, villám, hogy rontson el általatok,
Éne kínaimért többé nem imádkhatom őtet; [mert
Testvérként ölelem meg ez útált földet előtte,
Slássa dicsőségét! — féregként porba vegyülök.“
Így elveszve, szilaj fájdalom hevében az ifjú
Földre terült, mikor a lányt már nem is érte sze-

[mével

S várta setét porban, hogy villám, fergeteg üsse.
És üte a villám, dühödött a fergeteg: őtet
Nem bánták; ingó szigetével partra vetették,
Pusztá kietlenség fogadá ott, sárga fövenynek
Tengere, hol foganat nélkül vetnéd el az élet
Magva javát, hol egész ország fonnyadna füvestül
S rengeteg erdőstül. Állat nem lakhatik ottan,
Nincs forrás, melyhez szomját enyhíteni jőne;
Csak maga áll a nagy sivatag, sivataggal övezve
Hosszan, s végtelenül, mely néha viharra fölülvén,
Bujdosik ég s föld közt, hegyet alkot, völgyeket

[eltölt

S roppant nagy seregek temetőjét hordja ma-
[gával

És ha leszáll, halál csendével nyugszik el újra,
S hév napjain szél sem lebbenti meg árva határit.
Erre midőn Hadadúr kínjától hajtva kilépne,
Nagy-nehezen húzá tántorgó lábai terhét,
S mellyet rá isten küldött, órjási doronggal
Fegyveres árnyékát borzadva kerülte hiába.
Sint' ekkor csendes partját a lány is elérte,
Köny mosván arcait, kebelét fájdalmak emelvén,
Átok ugyan soha nem; de panasz hangzott ki

[szívéből

Bús, egeket vívó hangján a vesztes örömnök.
Mint meghajtja fejét zivatarban gyenge virágszál,

Szüdeli úgy hajtá le fejét búvában az ormon,
 Szép hosszú hajait ragadóban hagyva szeleknek.
 Őt pedig a tenger nem bántá fergetegekkal:
 Lenge fuvalmával kísérte keletszaki parthoz,
 Csillapodó hátán szigetét hordozva szelíden.
 Ott az emelt parton ligetek mosolyogtak elébe,
 Hangosak, észengők patakoktól, slombimadártól
 S csak neki látszólag, láthatlan alakban egyébnek,
 Kisded tündérek fogadák repdesve, futosva.
 Kisdeden oly gyönyörűk, mint egy szép szüzi
 [mosolygás.

Szüdelit ők lágy karjaikon partjára vezették.
 Hol mikor az még is bús andalodásba merülten
 Mind csak az eltüntért tengerre sohajtana vissza,
 Szerte világ minden részére osztottak ők el
 S annak kincseiből lakot állítottak előtte. [ren
 Mintha fuvott habból nőtt volna ki, gyenge-fehé-
 Úgy kele a szép lak lépcsőkkel övezve körösleg,
 S barna fenyűk magas árnyaiból kitekintve he-
 [lyenként.

Fenn aranyos tetején gyöngyöt hintett el egy
 [isten,
 S vissza szegényül tért a nagy tengernek ölébe.
 Oszlopok őrzötték tágas folyosóit, azokból
 Nyiltanak a teremek, hol az élet négy kora, jó és
 Bal folyamatjában, harcban, s nyugalma ezer-
 [nyi

Képeiben híven volt festve hatalmas ecsettel;
 Mindezek egy belső teremén végződtek el: annak
 Nyílt tetejét maga földte az ég szép csillagi fény-
 [nyel

S délben egy árnyat adó tündér őrzötte nap ellen.
 Ottan az álmodozó szűznek vala nyúghelye,
 [melybe

Tiltva van a látás, más lábnak nincs szabad útja;
 Mert szent titka fölött őrt áll a tiszta szemérem.
 Ott hűvös esteken őt édes kín álma borítván,
 Pirholagos selyemágy dagadó hullámi fogadták.
 Így van ez itt; de kibolygotta pusztában epedten,
 És sanyarú gonddal? Hadadúr az, kit vadan ingó
 Hosszu dorongjával követ a kísértetes árnyék.
 Mostan eláll, s árnyát maga így szólítja boszúsan:
 „Vessz el erőtlen kép, mit akarsz te nyomom-
 [ban? utánam
 Csúfságnak mit ügetsz mindenha? oszolj tova
 [innen
 És az utált tenger közepén süllyedj le fenékig.
 Vagy rémíteni jössz? Hah, akkor mond meg urad-
 [nak,
 Aki reám küldött, hogy nincs félelme szívemnek,
 Éshapokol küldött, mondd meg neki, jöjön egé-
 [szen
 Mert így szégyent vall, s kacajomtól megreped
 [a föld.
 De ha nem az küldött, nyomorúlt, térj vissza
 [egedbe,
 Állj meg az Isten előtt, s nap, hold meghallja ha
 [mondod:
 „Hogy Hadadúr nem fél sem egetől, sem poko-
 [lától.“
 Ezt csak alig végzé, villám jöve sebtén az égből,
 S árnyékába csapott, sugván egy szózat utána:
 „Tűrj; de ne zúgj, s fáradva remélj.“ Árnyéka
 [legottan
 Földbe merült mélyen; de leányka tűnék föl,
 Szüdelihez föltüntében termetre hasonló
 S gyors szaladással eredt csábult Hadadúrnak
 [előle.

Nem haladott tova: barna vihar kergette fövény-
[nyel

És uton érte hamar, még csak szép ujja maradván
Künn a halmosodó fövényen, fölnyujtva segédért.
Azt az utána rohant Hadadúr megkapta s kigyó
[bőr

Telte kezét, mikoron föl vonta; kifogytanak immár
Átkai, nem dühödött; a domb tetejére leüle, [vén:
S tompa nehéz hangon szólt a sivatagba mereng-
„Tűrj, és várj! Im várni fogok, míg itten az éhség
Meg nem emészt, s ha fejemre homok hegy esik
[le, remélni!“

S csak hamar őt önnön vágyának elérte csapása.
A napot érzé már, már érzeni kezdte hatalmát
Égő szomjának, s dühös éhségének, epedten
És oda dőlve nehéz pihegéssel déli fövényben
Ült az erős ifjú mintegy sírhalma magának.
S látta Halált, az elestével nagy erőre jutottat
Állni közel, s iszonyú harcát elkezdeni rajta.
Éjszárnyon jöve távolból egy nagy sas azonban
S kis gyermek futa árnyában kergetve lepéit,
Aki midőn Hadadúr lábához elérne, lihegve
Öszverogyott, s lepe, s hūs árnyék elenyésztek
[azonnal.

De Hadadúr éltét még egyszer ohajtani kezdé.
Fölkele mint egy váz végső éhsége dühében,
S ragadozó karját a kis gyermekre kinyujtá.
Sejté a gyermek, s így szólt két térdre borulva:
„El ne szakassz, ifju, ne bocsáss szakadottan
[anyámhoz,

Ím ha fejem megeszed majd kérdeni fogja, hová lett
Gyerme kem a te fejed? ha bokámat rágod el,
[egyben

Kérdeni fogja, ki tett sántává gyerme kem? a húst

Ha leeszed rólam, nem is ösmer rám, de ha még is
 Olly igen éh vagy, egyik kezemet vedd s vígy
 [el anyámhoz,

Kérdeni fogja szegény, hova lett, kis gyermekem,
 [a kéz?

Én pedig így felelek: szépséges anyám te, ne
 [búsulj

E kezemet farkas, s nem az ifjú, ette meg, inkább
 Vas kezet adj ezután, azt majd nem fogja meg-
 [enni.“

Ezt hallván legelőbb kezdett borzadni magától
 S visszaesett fővenyágja felé, bár éhen az ifjú,
 S szóla: „eredj kis gyermek, anyádnak ölébe;
 [nekem nincs,

Nincsen anyám, ki ha elmúltam, kérdezze, hová
 [lett?

Istenem egy volt, most az is elhagy veszni ba-
 [jomban.“

Bágyadtan mikor így szólott, zaj támada jobbról,
 Húsfalatot hozván három hollófi repüle,

Azt beteg anyjokhoz napi táplálatra viendők.

Most azon ütköztek, ki legyen bevivője, s csatájok
 Közben elejtették Hadadúrnak ölébe az étket.

Mintha ki verméből, mely sírként nyelte be léptét,
 Kinccsel lelhet elő, nem máskép vette az égből

E falatot Hadadúr, kegyesebbnek hitte az istent,
 És nem zúga reá. Megevé pedig a levetett húst

Félig, s még enyhét alig érzé, hogy szomorodtan
 Lábainál látá a gyermeket ülni, könyörgő

Arccal: az ártatlant szívéből szánta, legottan
 Nyujta falatjából. A gyermek örülve ragadta,

S a hollófiakat kezdé táplálni, kezében

Még egy morzsa maradt, azt izmos koncra ne-
 [velvén,

Általadá: beteg anyjokhoz vigye aki legifjabb,
 S mentek azok vidosan szegdelve az égbeli ős-
 Bámulatosszemmel nézett menderre az ifjú [vényt.
 És gyönyörűséggel; de tovább is térdre borultan
 A jövevény gyermek még így folytatta csodáit
 Kis poharat mártott a forró déli homokba,
 S azt mikoron kiemelte, hideg gyöngyökre meg-
 [olvadt

A homok, és öbölét megtölté harmatitallal.
 Ezt mikor a lakozott ifjú enyhére megitta,
 Elszúnyadt s bajain az ital, s nyomos álom erőt
 Hűs ölelésével fogadá szép hajnala ötét [vett.
 S a jövevény napnak, mint kedvest, nyájasan
 [adta.

Ébredvén maga lőn; de merészen szegte meg
 [útját

A gyermek nyomain szaporán hagyogatva csapá-
 Ő mikor így egyedül a pusztá határára törne, [sit.
 Fekve sivány porban karjához súlyosodottan
 Mennykövező fegyvert, buzogányát, lelte meg
 [útján.

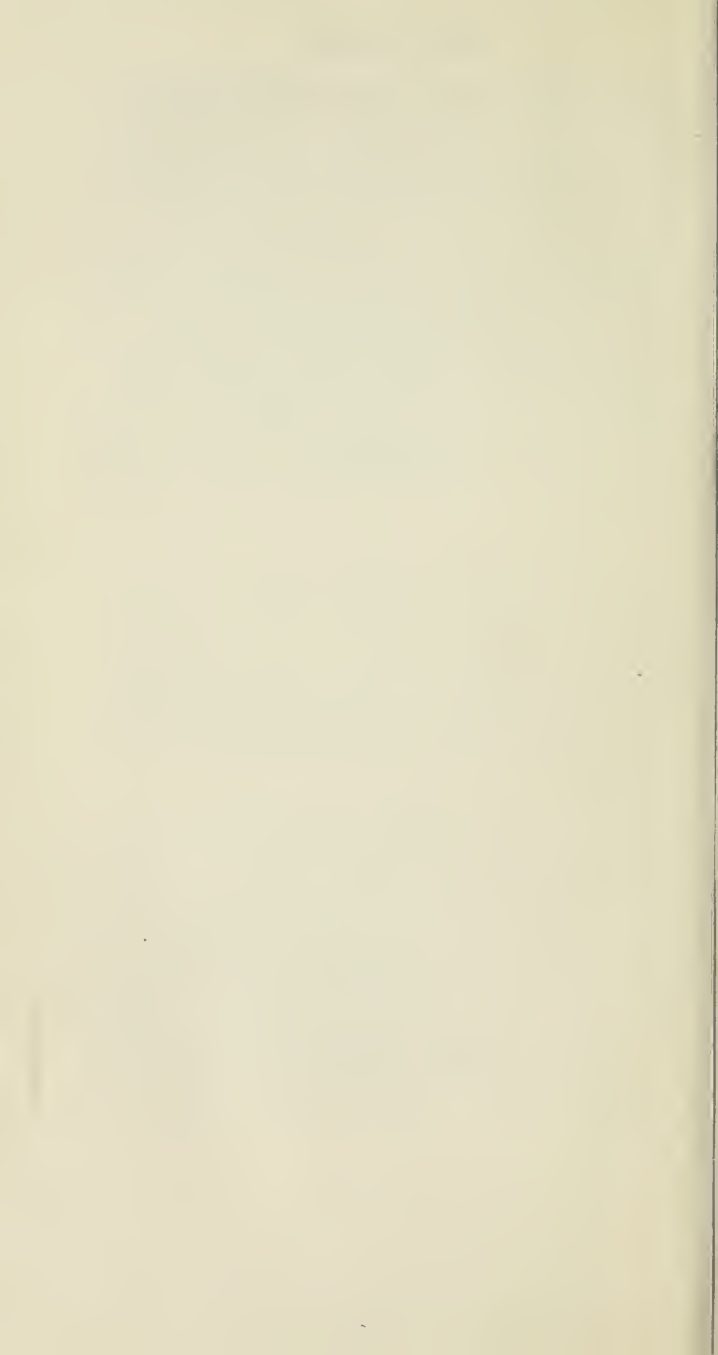
Hogy tova ment: kardot szemlél villogni s öröm-
 Szegdeli a levegőt, ragyogó élének örülvén. [mel
 Majd egy kültre botolt, s bele fúva hatalmas
 [ajakkal,

A nagy üres pusztát harsány hangjával elönté.
 Mintha setét berkét elhagyja anyányi oroszlán
 És legelőbb szabadába megyen, nem tudja de
 Ádáz ösztöneit, tör, dül, rohanással izenvén [érzi
 Harcot az erdőnek, s meg-megriadozva szavától
 Harsog egész környék, valamerre lecsörtet utá-
 Úgy Hadadúr önkény terejétől lelkesedetten [ban:
 A dühödő harcnak harc nélkül is érzi haragját,
 És hadaz és kürtől, fejedelme az árva magánynak.

Hogy tova megy, lel arany sisakot domborra
 [kiverve,
 S lel haragos lobogót tetején, egy fekete szárnyat,
 Mellyen előbb a legszilajabb kerecsenfi csapon-
 [gott,
 S a szabad ég mezejét nyugatig hasogatta kelet-
 [tól.
 Most ide volt a szárny, emez égi vitorla, szegezve,
 Várva hogy ütközetén, mint hajdan, előre hasít-
 [son.
 Nem tova volt a harcruha is, mely tiszta zománcú
 Kékes acél szálból szövetett, és rojtos ezüsttel
 Szegve kevély ragyogást hintett a csorva ho-
 [mokra.
 Márragyogott Hadadúr, ezen öltözetében, öröm-
 [mel
 Lángítván szemeit, mikor ím a puszta fövénynek
 Vége felől hadi mén jött száguldozva nyomában
 Hagyván a szeleket, kik előtte süvöltve kelének.
 Hogy közelért, kissárgafejét meghajtva viselvén
 Meg-megráztanyakán teli fodru sörényei bojtját.
 Nyerge finom csont volt, takarója virágos
 [arannyal,
 Büszke pogány úrnak országló bíbora hajdan ;
 S dárda hevert hátán, rettentő dárda körisből,
 Mely tüzes élével, mint ártó üstökös úgy jött,
 S a sebet és viadalmi halált csillogva kereste.
 E mén (Szellő volt) hogy elért Hadadúrhoz, előtte
 Földre borúlt, s készült a hőst hátára fogadni.
 Meglön az és a mén szilajodva repüle urával,
 S vitte setét estig. Már a sivatagnak utóján
 Bokrok tüntek elő, forrás öntözte töveiket,
 S néhol egy árva virág s halovány fű lenge:
 [továbbá

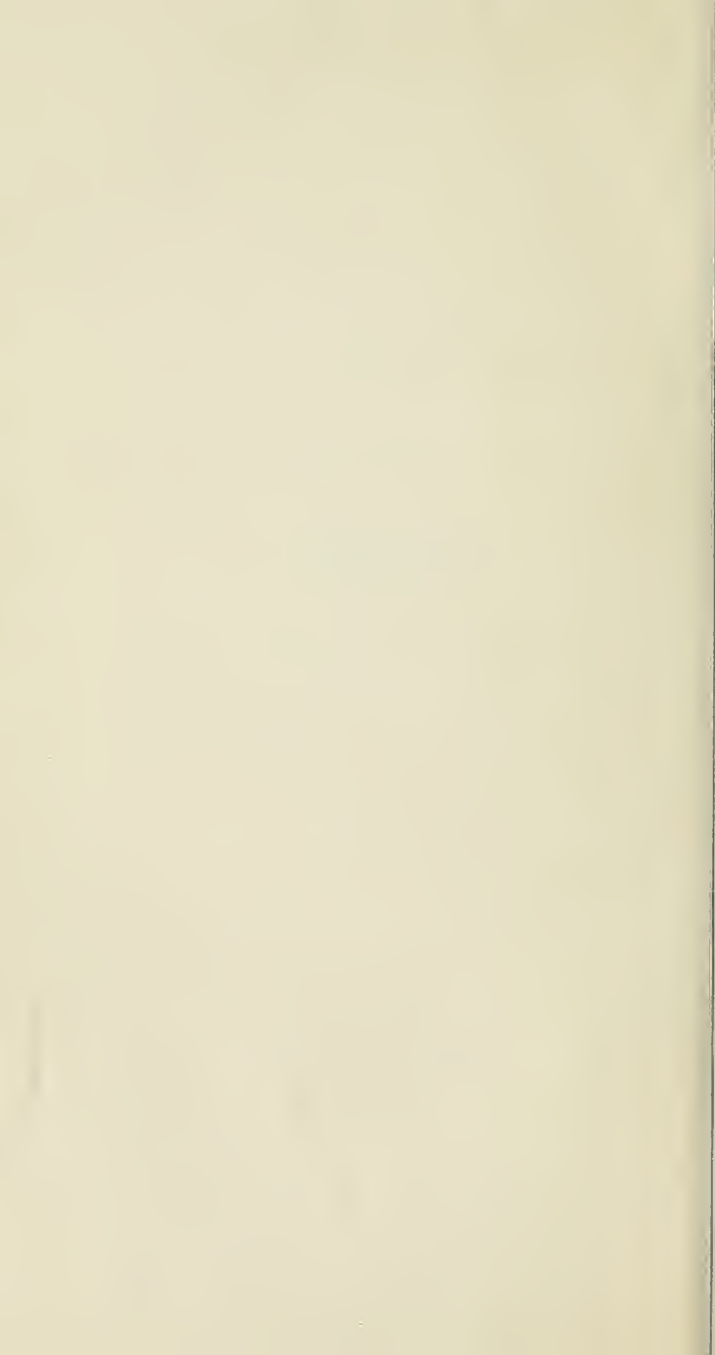
Dombok emelkedtek, távolb órjási hegyeknek
Bérce nyomúlt szigorún kéklő ormokkal az éghez.
Már fenn a magason vadat űző héja kerengett,
És nyoma látszott a tévelygő vadnak alatt is.
Eljött a vad méh, keresé a pusztá virágít,
S kebleiken kipihenve, dalát dongotta magában.
Végre füves dombon hat gím jöve sebtén elébe,
S éles barna szemét szilajon rávetve robajjal
Visszaszökött ismét tápláló rengetegéhez.
Itt megeredt a ló, s amely folyam árja határúl
Foly vala, által uszá, s partján megszálla urával.

UTÓSZÓ

it tudtok ti hamar halandó emberek, ha lángképzelődés nem játszik veletek? — e szavakkal indul meg a Tündérvölgy, s ha Vörösmarty epikai költészetének jellemzésére egyetlen kifejező szót keresünk, alig akadhatunk ennél találóbbra: lángképzelődés! Vörösmarty teljesen a fantázia költője s e tekintetben mint epikus szinte páratlan a világ irodalomban. Tárgyainak legnagyobb részét teljesen képzeletéből meríti s ha történeti eseményt dolgoz is föl, ott dúskál a legnagyobb költői erővel, ahol nem kell semmi írott forráshoz vagy hagyományhoz ragaszkodnia. Mintha épen az ellentéte volna Aranyinak, ki már ismert jelszavával, az „epikai hitel” elvével is kifejezésre juttatta, hogy amit az elbeszélő költészetben a legfontosabbnak tart, az a hagyományok tisztelete, az elhíttetésnek ez az objektív föltétele. Vörösmarty azonban még tovább megy, nemcsak képzeletét engedi szabad szárnyon csapongani, hanem az epikai nyugalom, a hűvös objektivitás másik követelményét is fölálldozva, érzelmei apadhatatlan áradatát rázúdítja az eseményekre s ezzel hihetetlen közvetlenséget és melegséget szerez az előadásnak. Eposzai tulajdonképen hatalmas

szárnyalású, ellenállhatatlan lendületű lírai költemények, és a zengő hexametereket is, az elbeszélő költészetnek ezeket az ősi vitorláit, nála a líra forró szellői duzzasztják.

És ezen nem kell csodálkozni, ennek a lírai áradatnak a forrása ott fakadt a költő lelkében, fiatalsága legbensőbb élményei között. Azokban a melanchólikus párokban, kiket eposzai forgataga, mint Dante poklában a szerelem szélvészre ragadó örvényben tova sodor, lehet-e rá nem ismerni magára a költőre és ifjúkori szerelmesére, Percel Etelkára? Csaba és Jeve (Tündérvölgy), Hadadúr és Szüdeli (Délsziget), Orbai Kálmán és Zenedő (Széplak), Tihamérés Enikő (Két Szomszédvár), épúgy mint Laborcán és Bellira, a délszaki tündér és Hajna (Zalán futása), Árboc és Etelka (Cserhalom), Ómár és Ida (Eger) nem szüntelen változatai-e annak a tragikus szerelmi kettősnek, mely benne a költészetnek forrását megnyitotta? Amit az élet megtagadott, az a költészetben tombolja ki magát százszoros erővel, s ha talán az epika fensége megszenvedett alatta, a szerkezetkorlátai tehetetlenül széjjelhultak is, azért ebben a gyönyörű lírai nászban megfogant az új magyar költői nyelv, a dolce stil nuovo, mellyel irodalmunk legfényesebb korszakának kapuja föltárul.

Ebben Vörösmarty a legnagyobb, ez az ami őt leginkább kiemeli kortársai és elődei közül. Amit azoknál hol elvétve, hol gyakrabban találunk, de sohasem folytonosan, a kapcsolatoknak az a könnyedsége, mely egyaránt alkalmas a legfinomabb, leghangulatosabb érzések és a leghatalmasabban lobogó szenvedélyek kifejezésére, az előadás nemes emelkedettsége, erőteljes páthosza, a fordulatok

szemléltető ereje és néha megdöbbentő újsága, az egész nyelvnek sajátos zamata és tüze — mindez Vörösmarty lelkéből állandóan, minden diszharmonia, látható apadás és megszakítás nélkül tör elő.

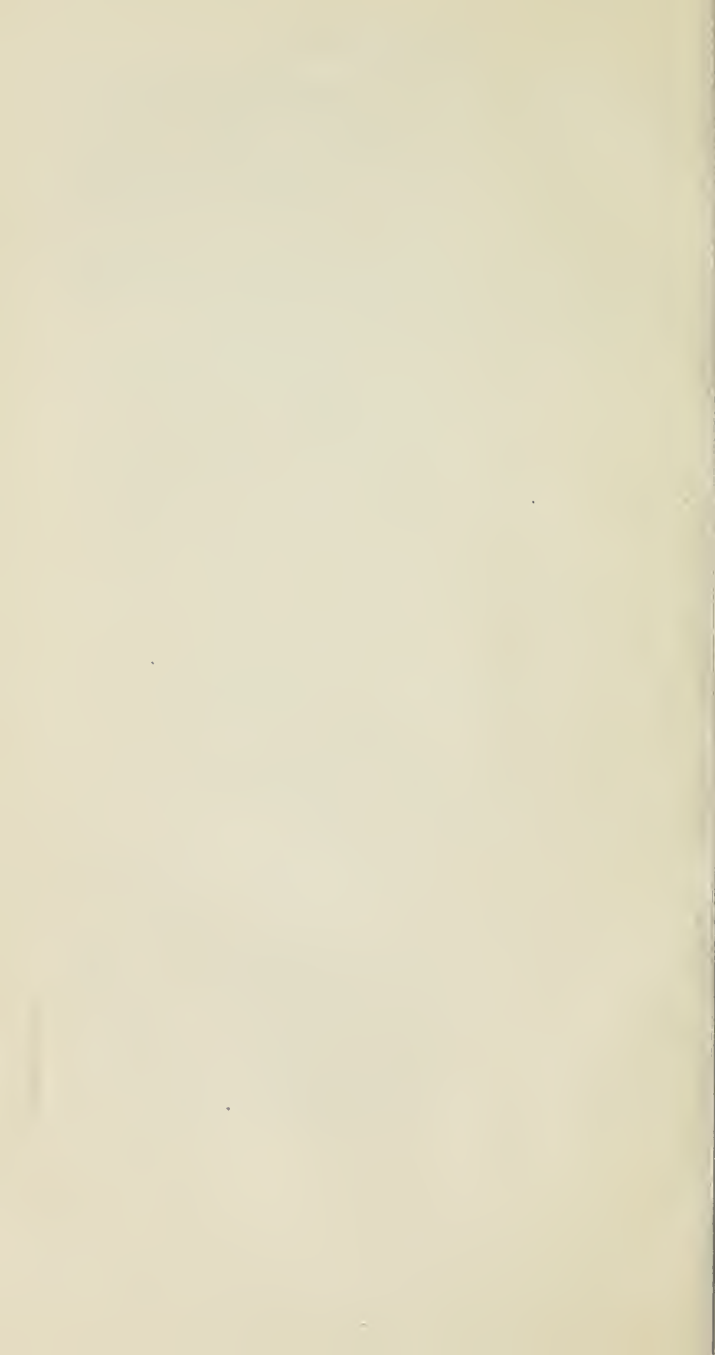
Valóban ő a magyar költői stílus megteremtője, ki egymaga több zengő ércet, gazdag aranyat és csillogó drágakövet bányászott ki a nyelv sötét tárnáiból, mint előtte és utána egyik költőnk sem.

Budapest, 1921. augusztus havában.

KIRÁLY GYÖRGY.

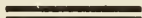
TARTALOM

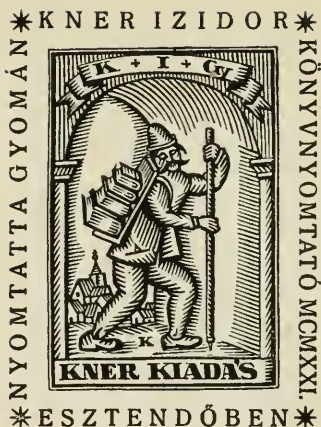

Tündérvölgy	5
Széplak	37
A Rom	57
A két szomszédvár I. ének	73
„ „ II. „	84
„ „ III. „	99
„ „ IV. „	110
A Délsziget I. ének	123
„ II. „	144
Utószó	157

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

KISEBB HŐSKÖLTEMÉNYEINEK

E GYÜJTEMÉNYE A

KNER-KLASSZIKUSOK

VII. KÖTETE.

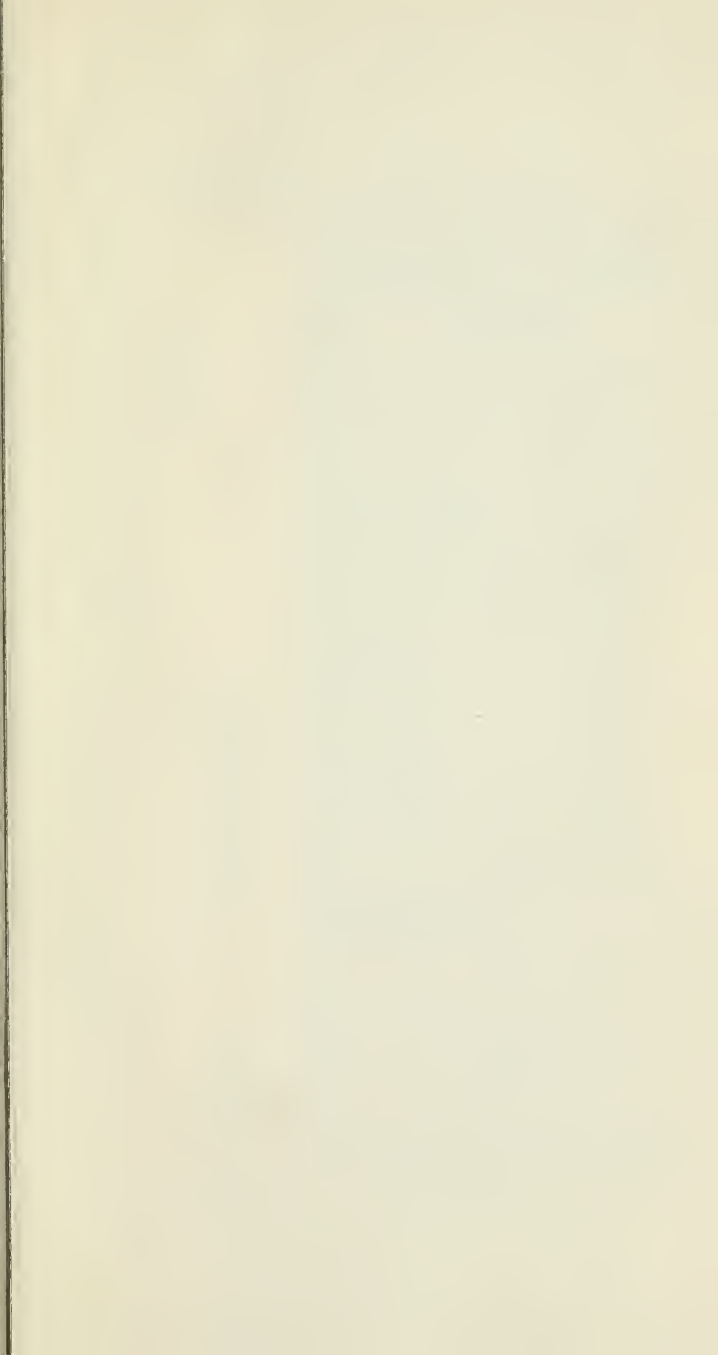
MEGJELENT 1200 PÉLDÁNYBAN.

A FAMETSZÉSŰ KÖNYVDISZEKET

KOZMA LAJOS

RAJZOLTA

614734

Vörösmarty, Mihály
Tündérvölgy...

LaEur
V9545tun

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

